

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIM ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**MAYONUN TARİHTEKİ SERÜVENİ VE GÜNÜMÜZ
MODASINDA ULAŞTIĞI ÜRÜN YELPAZESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Melike DEMİREL

İSTANBUL, 2021

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEKSTİL TASARIM ANASANAT DALI
TEKSTİL VE MODA TASARIMI SANAT DALI

**MAYONUN TARİHTEKİ SERÜVENİ VE GÜNÜMÜZ
MODASINDA ULAŞTIĞI ÜRÜN YELPAZESİ**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Melike DEMİREL

Öğrenci No:
17550830010

Orcid:
0000-0002-9200-4185

Danışman:
Prof. Esin SARIOĞLU

İSTANBUL, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Mayonun Tarihteki Serüveni ve Günümüz Modasında Ulaştığı Ürün Yelpazesi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 20/04/2021

Melike DEMİREL

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

20/04/2021

Enstitümüz *Tekstil Tasarım* Anasanat Dalı *Tekstil ve Moda Tasarımı* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **17550830010** numaralı **Melike DEMİREL**'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Mayonun Tarihteki Serüveni ve Günümüz Modasında Ulaştığı Ürün Yelpazesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 30/03/2021 tarih ve 2021/10 sayılı toplantısında seçilen ve On-Line toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince 45 dakika süre ile Microsoft Teams programı aracılığıyla on-line olarak aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "**OYBİRLİĞİ**" ile "**KABUL**" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Prof. Es** SA***
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Ha*** ÜN**
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Ay** Ga*** ÖN***
(Doğuş Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Melike DEMİREL
Danışmanı : Prof. Esin SARIOĞLU
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2021
Alanı : Tekstil ve Moda Tasarımı
Anahtar Kelime :Giyim, Moda, Mayo, Bikini, Yüzme Giyim

ÖZ

MAYONUN TARİHTEKİ SERÜVENİ VE GÜNÜMÜZ MODASINDA ULAŞTIĞI ÜRÜN YELPAZESİ

Bir ihtiyaç olarak başlayan denize girme alışkanlığı, zamanla kültürel değişimler neticesinde eğlence ve spor adı altında farklı bir bakış açısı kazanmıştır. Bu süreçte yüzme giyim alanında da değişimler gözlenmiş, ilk çıkış noktasından günümüze modanın da etkisiyle çeşitlilik kazanarak gelmiştir. Bunun yanı sıra kullanılan kumaş çeşitlerinde farklılaşma ve konfor amaçlanırken aynı zamanda günümüz teknolojisinde uygulanabilecek testlerde aktif rol oynamaktadır. Tez konusunda amaçlandığı gibi, geçmişten günümüze mayonun tarihi incelenirken aynı zamanda günümüze ulaşana kadar beraberinde ürün grubuna eklenen plaj giyim ürünlerini de konu almaktadır. Tez dört bölümden oluşmakta olup, birinci bölüm, giyim ve moda kavramları hakkında bilgi içermektedir. İkinci bölümde, deniz kültürü ve mayonun tarihsel süreci ele alınmıştır. Üçüncü bölümde, tekstil liflerinin yüzme giyimde kullanımı ve uygulanan testler konusu işlenmiş, son bölüm olan dördüncü bölümde ise yüzme giyim ürün grupları hakkında geçmişten günümüze süreci incelenmiştir.

Name and Surname : Melike DEMİREL
Supervisor : Prof. Esin SARIOĞLU
Degree and Date : Master, 2021
Major : Textile and Fashion Design
Key Words : Clothing, Fashion, Swimsuit, Bikini, Swim Wear

ABSTRACT

ADVENTURE OF SWIMSUIT IN HISTORY AND TODAY'S FASHION REACH RANGE

The habit of entering the sea, which began as a need, has gained a different perspective under the name of entertainment and sports as a result of cultural changes over time. In this process, changes were observed in the field of swimming clothing, from the first point of origin to the present day, gaining diversity under the influence of fashion. In addition, it is aimed at differentiation and comfort in the types of fabrics used, and also plays an active role in the tests that can be applied in today's technology. As intended in the dissertation, the history of swimwear from the past to the present is studied, as well as beach wear products added to the product group until they reach the present. The dissertation consists of four parts, and the first part contains information about the concepts of clothing and fashion. In the second part, the historical process of marine culture and Mayo is discussed. In the third part, the subject of the use of textile fibers in swimming clothing and the tests applied were processed, and in the fourth part, which is the last part, the process of swimming clothing product groups from the past to the present was examined.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

RESİMLER LİSTESİ..... iv

ŞEKİLLER LİSTESİ vii

KISALTMALAR viii

SÖZLÜK..... ix

GİRİŞ..... 1

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE GİYİM VE MODA KAVRAMLARI

1. MODA TANIMI VE TARİHİ 4

1.1. Moda Tanımı..... 4

1.2. Moda Tarihi..... 5

1.2.1. 17. Yüzyıl ve Öncesi Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri 5

1.2.2. 18. Yüzyıl Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri 8

1.2.3. 19. Yüzyıl Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri 10

1.2.4. 20. Yüzyıl ve Sonrası Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri 11

İKİNCİ BÖLÜM

DENİZ KÜLTÜRÜ VE MAYONUN TARİHSEL SÜRECİ

1.DENİZE GİRME ALIŞKANLIĞI VE KÜLTÜREL DEĞİŞİM SÜRECİ 14

1.1. Deniz Hamamları 14

1.2 Plajlar 21

2.GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YÜZME GİYİM TARİHİ VE DEĞİŞİM
SÜREÇLERİ..... 24

2.1. 18. Yüzyıl ve Öncesi Yüzme Giyim 24

2.2. 19. Yüzyıl Yüzme Giyim 26

2.3. 20. Yüzyıl Yüzme Giyim 35

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
TEKSTİL LİFLERİNİN YÜZME GİYİMDE KULLANIMI VE UYGULANAN
TESTLER

1. TEKSTİL LİFLERİ VE SINIFLANDIRILMASI.....	58
1.1. Tekstil Lifleri	58
1.2. Tekstil Liflerinin Sınıflandırılması	59
2. YÜZME GİYİMDE KULLANILAN TEKSTİL LİFLERİ	60
2.1. Pamuk Lifi.....	60
2.2. Keten Lifi	60
2.3. Bambu Lifi	61
2.4. Kauçuk Lifi	62
2.5. Viskoz Lifi	62
2.6. Poliester Lifi.....	62
2.7. Poliamid Lifi	63
2.8. Poliüretan Lifi	63
3. YÜZME GİYİMDE UYGULANAN TESTLER.....	64
3.1. Renk Haslık Testleri.....	64
3.1.1. Sürtünme Haslığı	65
3.1.2. Yıkama Haslığı.....	65
3.1.3. Su Haslığı	66
3.1.4. Ter Haslığı	66
3.1.5. Hava Şartları Haslığı	66
3.1.6. Işık Haslığı.....	66
3.1.7. Presleme Ütüleme Haslığı	66
3.1.8. Deniz Suyu Haslığı.....	67
3.1.9. Klorlu Su Haslığı.....	67
3.2. Fiziksel Testler	67
3.2.1. Kırışma	67
3.2.2. Patlama	67
3.2.3. Statik Elektriklenme	68
3.2.4. Aşınma.....	68
3.2.5. Boncuklanma	68

3.2.6. Hava Geçirgenliği.....	69
3.2.7. Su İticilik	70
3.2.8. Su Buharı Geçirgenliği	70
3.2.9. Su Emiciliği	71
3.2.10. Leke Tutmazlık.....	72

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YÜZME GİYİMİN ULAŞTIĞI ÜRÜN YELPAZESİ

1. YÜZME GİYİM ÜRÜNLERİ TARİHÇESİ.....	73
1.1. Günümüze Ulaşan Yüzme Giyim Ürünleri Tarihçesi	73
2. YÜZME GİYİM ÜRÜN GRUPLARI.....	85
2.1. Plaj Ayakkabısı	85
2.2. Plaj Elbisesi.....	87
2.3. Saç Bonesi.....	88
2.4. Şort	88
2.5. Güneş Gözlüğü.....	89
2.6. Plaj Çantası.....	91
2.7. Kimono ve Kaftan	92
2.8. Şapka	94
2.9. Pantolon.....	95
2.10. Pareo.....	97
2.11. Takı	98
SONUÇ	101
KAYNAKÇA.....	103

RESİMLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Resim 1: Antik Mısır Kadın Giysi Örneği	6
Resim 2: 1700'ler Fransız Saray Modası Giyimi.....	9
Resim 3: Alman Biedermeier Dönemi Giysileri (1800'lerin Başı)	11
Resim 4: Selanik'te Deniz Hamamı	16
Resim 5: Servet-i Fünûn Dergisi Kapağı (Boğaziçi'ndeki Deniz Hamamları)Halûk Perk Koleksiyonu	17
Resim 6: İstanbul'da Deniz Hamamı.....	18
Resim 7: Deniz Hamamlarının İç ve Dış Görünümü	19
Resim 8: Kadın ve Erkek Deniz Hamamları	19
Resim 9: Rus Sefareti Özel Deniz Hamamı (Büyükdere).....	20
Resim 10: La Turquie Kemaliste Dergisi, Salacak Plajı, 1937, Zafer Toprak.....	23
Resim 11: Sala Delle Dieci Ragazze (On Bakirenin Odası)	25
Resim 12: Asur Duvar Resmi	25
Resim 13: 19.Yüzyıl Kıyafet Değişim Kabini Örneği	26
Resim 14: 1830 Yılı'nın Son Mayosu	27
Resim 15: Rufus Porter Tarafından Tasarlanan Cankurtaran Giysisi (1840)	28
Resim 16: Deniz Hamamı Giysisi (1855)	29
Resim 17: Fransa'daki Seyyar Plâj Kabinleri	30
Resim18: Bloomer Giysisi(1858)	31
Resim 19: Sarah. E. Saul'un Tasarladığı Cankurtaran Eteği	32
Resim 20: 1880 Yılına Ait Yüzme Giysisi	33
Resim 21: 1880-1889 Deniz Banyosu Giysisi	34
Resim 22: 1895 Deniz Banyosu	34
Resim 23: 1898 Yılı Deniz Giysileri.....	35
Resim 24: 1900 Yılı Mayosu	36
Resim 25: Annette Kellerman'ın Deniz Giysisi.....	37
Resim 26: 1915 Yılına Ait Prenses Forma Sahip Deniz Giysisi.....	38
Resim 27: 1918 Yılı Deniz Giysisi	38
Resim 28: Pablo Picasso 1918 (The Bathers, Biarritz)	39
Resim 29: 1922 Deniz Giysileri	40
Resim 30: Cortesca Etiketli Kadın Mayosu	41
Resim 31: Jantzen Mayoları Reklam Görseli.....	42

Resim 32: Bianchini-Feriertekstil Firmasına Ait Kübist Mayo (1925, İngiltere).....	43
Resim 33: 1930’lu Yıllardan Mayo Örneği	44
Resim 34: 1930’larda Deniz Giysileri (The Michelin Pushball)	45
Resim 35: 1938 Yılına Ait Deniz Giysisi ve Kalıpları	45
Resim 36: 1934 Plaj Örneği	46
Resim 37: Esther Williams’ın Filminden Bir Kare (Deniz Kıyafeti ile)	47
Resim 38: 1940 Yılı Mayoları.....	48
Resim 39: Claire McCardell Mayo Tasarımı	49
Resim 40: Jacques Heim’in “The Atome” İsmiyle Tasarladığı Mayosu	49
Resim 41: 1 Temmuz 1946 Yılı “Atom Bombası” Haber Görseli.....	50
Resim 42: Louis Réard’ın Bikini Çekimi.....	51
Resim 43: Elsa Schiaparelli ve Andre Ledoux Mayo Tasarımları.....	51
Resim 44: Brigitte Bardot’un Cannes Film Festivalinde Giydiği Bikini	52
Resim 45: Mike Reinhardt, Strawberry Studio (1979)	53
Resim 46: 1989 Yılına Ait Mayo ve Kalıbı	54
Resim 47: Michael Kors 1994 İlkbahar/Yaz Koleksiyonundan Görsel.....	55
Resim 48: Miu Miu İlkbahar/Yaz 2017, Stella McCartney Mayo Tasarımları	56
Resim 49: Fauv Studio, Stella McCartney, Missoni Mare Bikini Tasarımları	57
Resim 50: Keten Deniz Giysisi ve Kumaşın Görünümü	73
Bathing Gown, 1767-1769.....	73
Resim 51: Sahilde Film Yıldızları, 1933.....	74
Resim 52: 1940’lar Sonu, Tina Leser Mayo ve Bornoz Tasarımı	75
Resim 53: Plaj Giysisi 1927, İngiltere	76
Resim 54: Plaj Pelerin Örneği.....	77
Resim 55: Şapka ve Pelerin Örneği	78
Resim 56: Rafya Şapka Örneği	79
Resim 57: Emilio Pucci-1965-1969 Pembe İpek Jorjet Kumaştan, Kapüşonlu Pelerin	80
Resim 58: 1973 Right Bank Clothing Markasına Ait Ekoseli Pantolon ve Bluz, Leila Markasının (Güneş ve Kum) Koleksiyonundan Jarse Plaj Elbisesi ve Makrome Kemer Görseli.....	81
Resim 59: 1973-Bohem Tarz Plaj Kıyafeti	81
Resim 60: 1973/1974 İlkbahar Yaz Koleksiyonu Mary Quant Tasarımı Plaj Giysi Takımı	82

Resim 61: Mayo Kullanılarak Yapılan Bir Kombin Örneği. Blazer-Tibi, Mayo-Mikoh, Kemer-Frame Denim, Şort-Kéji, Topuklu Terlik-Mansur Gavriel	84
Resim 62 : Viktoryen Dönem Yüzme Ayakkabıları	85
Resim 63: Sayası Fileli, Kauçuk Tabanlı Plaj Sandaletleri.....	86
Resim 64: Eres, Ball Pages Mayo ve Sandalet Örneği	86
Resim 65: Caroline Constat, Plaj Elbisesi Örneği	87
Resim 66: Miu Miu, Bikini ve Saç Bonesi Görseli.....	88
Resim 67: Alice+ Olivia, Şort Örneği.....	89
Resim 68: Sheriff&Cherry, Güneş Gözlüğü	90
Resim 69: Antonello Tedde, Plaj Çantası Örneği	92
Resim 70: Johanna Ortiz, La Plage, Borgo de Nor, Kimono Tasarımları	94
Resim 71: Filu Hats, Hasır Şapka	95
Resim 72: Johanna Ortiz, Pantolon Tasarımı.....	96
Resim 73: Bikini ile Pantolon ve Aksesuar Kombini	96
Resim 74: Johanna Ortiz, Pareo	97
Resim 75: Chan Luu, Bileklik Tasarımı	99
Resim 76: Katerina Makriyianni, Küpe Tasarımı	100

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1:Giysinin (a) Kumaşın Kalınlığı ile Su Buharı Geçirgenliği Arasındaki Oran , (b)Kumaşın Kalınlığı ile Isı Direnci Arasındaki Oran.....	71
Şekil 2: Giysi Konforu Değerlendirme Mekanizması	72

KISALTMALAR

gr. : gram

İ. Ö. : İsa'dan Önce

M.Ö. : Milattan Önce

UV. : ultraviyole

vb. : ve benzeri

vs. : vesaire

yy. : Yüzyıl

SÖZLÜK

Kimono: Japonların önden çapraz olarak kavuşan uzun ve geniş kollu ulusal giysisi.

Mayo: Deniz, göl, havuz vb. yerlere girerken veya güneşlenirken giyilen, tek parçadan oluşan giysi.

Moda: Değişiklik gereksinimi veya süslenme özentisiyle toplum yaşamına giren geçici yenilik.

Plaj: Denize girmek için düzenlenmiş genellikle kumluk alan, kumsal.

Ultraviyole: Gözle görülmeyen, dalga boyları yaklaşık 4000 angströmle 200 angström arasında olan, mor ışının ötesinde yer alan, yapay olarak da elde edilip tıpta kullanılan bir ışınım.

GİRİŞ

İnsanlar doğası gereği bir takım ihtiyaçlara gereksinim duymaktadırlar. Bunlar içinde giyim de ihtiyaç olarak yer almaktadır. Giyinme ihtiyacı korunma, örtünme mantığıyla başlamış, ilerleyen süreçte toplumda kültürel, sosyal, ekonomik değişimler ve statüler durumu değiştirmiştir. Bu toplumsal farklılaşma da kişi, kendini bulma, farklı olanı arama isteğiyle moda kavramına ilgi duymaya başlamıştır. Modanın çıkış tarihi net olarak bilinmese de, kişinin farklılaşma isteğiyle diğer insanlardan ayrı tutulma düşüncesi doğrultusunda ortaya çıkmış, sürekli değişim göstererek günümüze gelmiştir. Giysi ve onu bütünleyen diğer ürün grupları üzerinde modanın etkisi, tarih boyunca devam etmiştir. Modanın değişimi ve yenilikçi yaklaşımı için, toplumun geleneksel tutumu kenara bırakıp yeniliğe açık bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir. Modern yaşama sahip batı toplumu bu konuda örnek alınmış, modaya yön veren önemli topluluklar olmuşlardır. Günümüzde modanın değişim ve gelişim sürecinde, kişilerin ihtiyaçları yanı sıra, vizyona giren filmler, popüler kültürler, reklamlar, dergiler de etkin rol oynamaktadır.

Moda, değişimi hedeflemiş ve bu doğrultuda ilerlemeyi hedeflemiş toplumlarda kabul görmüş ve ortaya çıkmıştır. Ekonomik açıdan modanın zorlayıcı olması, belli bir dönem daha çok zengin kesim tarafından kabul görmüş ve onlara özgü olmuştur. Bu süreç bir süre sonra değişmiş, toplumda ekonomik güç oluşumuyla moda herkes tarafından geçerlilik kazanmıştır.

Yüzme giyimi, moda algısı oluşmadan önce ihtiyaç olarak görülmüş, Önceleri insanlar sadece temizlik ve sağlık amaçlı denizleri kullanmışlardır. Önceleri hamam kültürü olarak kendini gösteren bu süreç, şifa bulma yöntemi olarak izlenmiş ve uzun süre bu şekilde devam etmiştir. Sosyal, kültürel, ekonomik değişimler modaya yön vermiş ve insanlar için yüzmek artık sadece sağlık aracı olmaktan çıkıp sosyal aktivite olarak görülmeye başlanmıştır. Modanın da etkisiyle yüzme giyim de farklılaşmalar yaşanmış, tarihsel süreç içerisinde insanların konforları ve güzel görünme ihtiyaçlarını karşılanmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, modanın genel tanımını yapılmış ve kelime anlamının kökenine değinilmiştir. Devamında, örtünme ile başlayan giyim sürecinin

moda olgusunun etkileriyle tarihsel süreçte izlediği yol ele alınmıştır. Geçmişten günümüze ulaşıncaya kadar moda sürekli değişime uğramış, her dönem farklılaşma ve güzel görünme arzusu ile yeni arayışlar içinde olunmuştur.

İkinci bölüm, insanoğlunun deniz ile tanışma süreci ve yaklaşımını içermektedir. Sağlık amaçlanarak şifa amaçlı kullanılan denizler süreç ilerledikçe deniz hamamları ve sonrasında plajlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu süreçte kullanılan kıyafetler ele alınmış ve yüzme giyimin tarihsel serüveni incelenmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, yüzme giyim kategorinde bulunan tüm tekstil yüzeylerinde kullanılan liflere değinilmiştir. Bunun yanı sıra kullanılacak tekstil yüzeylerinin ortam şartlarına uygun olabilmesi için uygulanan fiziksel ve kimyasal testler de ele alınmıştır.

Çalışmanın son bölümü, ilk çıkış tarihinden günümüz tarihine kadar yüzme giyim ürünlerinin tarihsel süreci ele alınmış, beraberinde günümüze ulaşıncaya kadar yüzme giyime dahil olan diğer ürün grupları değerlendirilmiş ve mayonun modanın etkisiyle ulaştığı ürün yelpazesi işlenmiştir.

Bu tezin sınırını, mayo giysisinin tek bir model üzerinden başladığı kullanım sürecinin, modanın etkisiyle çeşitlendirilerek, günümüzde farklı varyasyonlara sahip olması oluşturmaktadır.

Çalışmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, mayonun tarihsel süreç içerisinde uğradığı değişimleri ve günümüz modasında kazandığı ürün çeşitliliğini ortaya koymaktadır. Bu amaçla, insan ve deniz ilişkisine değinilerek başlanan bu çalışma da, beraberinde mayonun tarihsel süreci ele alınmıştır. Geçmişten günümüze ulaştığı ürün yelpazesi değerlendirilmiştir.

Çalışmanın Yöntemi

Bu Çalışmada bilimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. İlk olarak, moda tarihi, deniz ve plaj tarihi, mayo tarihi, lifler ve uygulanan testler, yüzme giyim ürün grupları üzerine literatür taraması yapılmıştır.

Çalışmanın Önemi

Bir ihtiyaçtan doğan, örtünme ile başlayan giyim süreci, modanın etkisiyle zamanla değişime uğramış ve yenilikçi bir yaklaşım edinmiştir. Bu bağlamda moda, giyime yön vermiş ve çeşitlilik kazanarak günümüze ulaşmış, insanların beğenilerine hitap edecek ürünlerin tasarlanmasına olanak sağlanmıştır. Moda, yüzme giyim kategorisini de etkileyen önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanoğlunun deniz ile tanışması ve ilk kullandıkları mayodan günümüze ulaşılan bu süreçte mayonun kazanmış olduğu çeşitlik ve farklılaşma modanın etkisiyle gerçekleşmiştir. Tarihsel süreçte mayo, ilk dönemlerde tek bir ürün üzerinden değerlendirilirken, günümüzde modanın yön vermesiyle birçok alternatife sahip olmasının yanı sıra birlikte kombinlenebilecek çeşitli ürün gruplarını da içermektedir. Bu sebeple, konfor ve modadan uzak ilk kullanılan mayonun hem elverişsiz hem de alternatif olmaya tek bir ürün olduğu o dönemden günümüzde modanın etkisiyle ulaştığı çeşitlilik ve ürün yelpazesine sahip olması oldukça önemlidir.

Mayonun Tarihteki Serüveni ve Günümüz Modasında Ulaştığı Ürün Yelpazesi adlı tez çalışması, Mayonun tarihsel sürecini ele alarak, İnsanların denize olan yaklaşımları ve ilk kullanılan mayonun gerek kumaş kalitesi gerekse konforsuz ve tasarımdan uzak oluşu ile başlayan bu sürecin modanın etkisiyle günümüzde birçok farklı alternatif ile insanların beğenisine sunulmasını ve tek bir üründen doğan mayonun günümüzde çok sayıda alternatife sahip oluşunun önemini vurgulamaktadır. Mayo ile sınırlı kalınmayıp birçok kategoride ürün grubuna sahip olması, mayonun tarihsel serüveni açısından önemlidir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHSEL SÜREÇTE GİYİM VE MODA KAVRAMLARI

1. MODA TANIMI VE TARİHİ

1.1. Moda Tanımı

Moda kavramı, güzel görünme arzusu ve farklılaşma isteği ile toplumda yenilikçi bir yaklaşım sergileme, toplumun beğenileri doğrultusunda yön belirleme, söz konusu olan şeye ilgi gösterme ve yeniliği sürekli ön planda tutma halidir.¹

Modanın kelime karşılıklarına bakıldığında, Latince ismi ‘modus’ olarak kullanılırken, Fransızca ‘La Mode’ adıyla kullanılmış, İngilizce anlamında bakıldığında ‘fashion’ olarak yerini almıştır.²

Bir başka tanımlama ile moda ele alındığında, farklı olanı arama ve değişim odaklı yaklaşımın yanı sıra, uyum ve bütünselliği de kapsayan ve bunların hepsini toplumsal beğeni içerisinde ele alan bir kavramdır.³

Güzel giyinme olgusu, insanların zamanla daha iyiyi ve güzeli araması ile desteklenip, güzel ve dikkat çekici görünmek istemeleri bu kavramın ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu sayede giysi kavramı, bireyin konumunu belirleyici bir etken olmuştur. İnsanların yıpranan giysilerinin yerine yenisini ve daha iyisini, daha güzelini talep etmeleri moda kavramını ortaya çıkarmıştır.

Geleneksel yaklaşımın aksine yenilikçi bir bakış açısının savunulduğu moda, toplum tarafından alışlagelmiş, benimsenmiş olanın aksine, farklı olanı, ilgi çekici olanı, alışkanlıkların dışına taşıp, sıra dışı olanı içinde barındırır.⁴

Toplumun seçimi yeniliklerin moda olmasında etilidir. Bireyin güzel giyinme isteği modayı doğrudan etkilemektedir. Moda, kişiye daha iyi bir görünüm kazandırmayı amaçlar. Kişiliğin bir parçası olan giyim, kişinin toplumdaki yeri, karakteri, sosyal konumu gibi özelliklerini yansıtmaktadır.

¹ Moda, Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2005, s.1404

² Fatma Karabıyık Babarosoğlu, Modernleşme Sürecinde Moda ve Zihniyet, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995, s.26

³ DavidFrisby, George Simmel, Modern Kültürde Çatısma, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2003, s.41

⁴ Nur Onur, Moda Bulaşıcıdır, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2004, s.15

İnsanların değişimi benimsemesi ve değişik olanı araması, yenilik ve farklılık amaçlaması modayı tanımlamaktadır. Toplumun güzel görünme ve değişim talebi sürekli değişime uğrayan bir yeniliği ortaya koymaktadır. Saç şekli, mobilya tarzları, giyim tarzı, yenilikçi yaklaşımla kendine modaya göre yön vermektedir.⁵

1.2. Moda Tarihi

1.2.1. 17. Yüzyıl ve Öncesi Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri

Modanın başlangıç tarihine dair iki ayrı görüş vardır. Birincisi modayı kıyafet çeşitliliği olarak tanımlayanlara göre moda eski çağlardan beri vardır. Bir diğer görüşe göre ise moda tarihi başlangıç noktası Sanayi Devrimi ve Fransız ihtilali olarak kabul edilmektedir.

Giyimin çıkış noktasına bakıldığında, ilk çağlarda ilkel bir niteliğe sahipken, ilerleyen dönemlerde bu durum yerini işlevselliğin ön planda olduğu bir tutuma bırakmıştır. Toplumsal ayrımın getirdiği sonuçlar giyimin de kendi içinde sınıf ayrımına sahip olmasına neden olmuştur. İnsanların avcılık yaptığı dönemlerde, hayvan postları da giyim için kullanılmaya başlanmış, derileri ve tüyleri giyim alanında da işlerine yaramıştır. Toplum içindeki sınıf ayrımı, kişilerin giyim özelliklerine de yansımış, köylü, asil, asker ya da din adamı gibi statüsüne göre giyim farklılıkları oluşmuştur.⁶

İlk çağlara bakıldığında giyim, insanlar için doğa şartlarından kendilerini korumak amaçlanarak ortaya çıkmıştır.⁷

Geçmişten günümüze kadar gelen heykeller, duvar resimleri, kabartmalar, papirüs kağıtları kültürlerin bize gelene kadar ki yansımasıdır. Farklı medeniyetlere ait belgeler incelendiğinde o dönemin sosyal yaşamı, giyim kültürü, saç sakal kesimleri, makyajları hakkında bilgi sahibi olarak çağın moda kavramını ele almak mümkündür.

İlk insan, buzul çağı süresince hayvan postlarını yumuşatarak vücuda oturtup giymek için fonksiyon kazandırarak malzemeyi işlemek zorundaydı. Bu mecburiyetten kemikten yapılma dikiş iğnesi icat etmek zorunda kalmışlardır. İklim

⁵ Oya Baydar, 75 Yılda Değişen İnsan, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999, s.11

⁶ Şükran Komşuoğlu, Resim II: Moda Resmi ve Giyim Tarihi, Ankara: MEGSB, 1986, s.3

⁷ Hüsnüye Altınay, Halime Yüceer, Moda ve Tarihi, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1992, s.2

şartlarının değişmesi ile birlikte, doğa şartları tarıma uygun hale gelmiş, bu durum giyim malzemelerini de etkilemiştir. İlk insan önceleri buğdayı gıda olarak kullanmış, daha sonrasında pamuk ve keten yetiştirerek ilkel yöntemlerle giyim amaçlı dokuduğu kumaşa basit biçimler vermiştir.

İlk çağlarda kemikler ve metal malzemeler aksesuar olarak kullanılmış, sonraki dönemlerde değerli taşlar takı ve aksesuar yapımında yerini almıştır.⁸

İ.Ö. 1750-1400 yılları arasındaki döneme bakıldığında, Girit Minos uygarlığının lüks olmakla beraber ilginç inceliğe de sahip oldukları görülmektedir. Bu konuda döneme ait Le Parisienne ismiyle bilinen fresk önemli bir örnektir.

İ.Ö. 1500 yılları öncesi Mısır kültüründe, eski krallık dönemine ait duvar resimlerinde, schenti adı verilen peştamal benzeri giysi görülmektedir. Yeni krallık döneminde, saydam adı verilen peştamal üzerinde kullanılan ve uzun püsküllü kalasiris adı altında bu tunik statü belirlemek için geliştirilmiştir. Yönetimlerin denetimi ile giyim tarzlarının değişim göstermesi ilk tarihi örnektir.

Resim 1: Antik Mısır Kadın Giysi Örneği

Kaynak:<http://www.geocities.ws/bclaggett22/1-egyptian.html> /09.10.2019

⁸ Nuran Zengingönül, Giyimde Moda Akımları ve Öncü Tasarımlar Ders Notları, Ankara, Tarihsiz, s.17

Giyim kültürü incelendiğinde, moda olgusunda geleneksel kuralların batı kökenli olduğu ve çıkış noktasının 14. yüzyıl Fransız saray soyluları tarafından belirlenip, sınıf farklılığını denetlediği belirtilmektedir. Benzer bir durum I. Elizabeth döneminde markiz ve konteslerin haricinde saray kıyafetlerinin halk tarafından giyilmesinin yasaklandığı ve idama kadar giden boyutta cezaların verildiği tarihi kaynaklarda belirtilmiştir.

Soylu kesim ile alt tabaka arasındaki sınıf farklılığı giyside statü belirleme de Avrupa kıtası ile sınırlı kalmamıştır. 1600-1868 yılları arasında Japonya da Tokugawa dönemi kaynaklarında, toplumun farklı kesimlerine kısıtlamalar getiren, kimono ve ipek kumaş giymeyi yasaklayan yönetmelik uygulanmıştır.

13. yüzyıl ilk yarısında kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptiler. Bu eşitlik sosyal hayatlarını ve giyim tarzlarını da etkilemiştir. Kadınların ve erkeklerin giysileri benzer özellikte olmuştur.⁹

15. yüzyılın ortalarında İtalya’da başlayan Rönesans her alanda olduğu gibi giyimde de önemli değişimlere yol açmıştır. Rönesans’la dünyanın doğası hakkında yeni fikirler ortaya çıkmış, Avrupa’nın birçok yerinde sanatsal çalışmalar yapılmıştır. Bunlar giysileri de etkilemiştir.¹⁰

Rönesans düşüncesi insanın yaratıcı olma yeteneğini şekillendirmiş, geleneğin zincirleri kırılmış, herkes kendi kişisel beğenisine göre giyinmeye başlamıştır.¹¹

Rönesans döneminde, insanların bilinçli yaklaşımı ve insan bedeninin güzelliğinin kabul görmeye başlaması ile moda da duyulan ilgi artmıştır. Üst sınıf için eğlence aracı olan moda, bu dönemde orta sınıfında odağı olmuştur. İtalya ve Orta Doğu’dan getirilen ipekler, desenli brokarlar, kadife kumaşlar modayı etkileyen unsurlar olmuştur. Kadınlar ve erkekler kişisel tercihlerini kullanmaya başlamış, giyim geleneksel tutumundan sıyrılmıştır. Bu dönemde giysilerin süslemesinde elmas, yakut gibi değerli taşlar kullanılmıştır.

⁹ Altınay, Yüceer, a.g.e., s.18

¹⁰ Altınay, Yüceer, a.g.e.

¹¹ Onur, a.g.e

Erkeklerin 1670’lerde yelek, peruk, uzun ceket giymeleri devrim niteliği taşımaktadır. Kadınların giysileri 1970’li yıllarda daha farklı ve zenginleşmiş olarak karşımıza çıkmaktadır.

17. yüzyılda, üst sınıfın orta sınıftan ayrı tutulma ve farklı olma isteği, moda hız kazandırmıştır. Orta sınıfın, Üst sınıfın kıyafetlerini taklit etmesi, üst sınıfın farklı stiller oluşturmaya sebep olmuştur. Bu durum ile birlikte yeni moda akımları çıkmaya başlamıştır.

Dönemin modasına bakıldığında, kadın ve erkeklerin giysilerinde farklılaşmaya gidilse de, kullanılan malzemeler benzerlik göstermektedir. Dantel kumaşlar hem kadın hem de erkeklerin giysilerinde çoğunlukla kullanılmıştır.¹²

1.2.2. 18. Yüzyıl Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri

İkinci bir görüşe göre Fransız İhtilali ve Sanayi Devrimi, modanın başlangıç tarihi kabul edilmektedir. 1789 yılına kadar giyim kültürü saray çevresinde sürdürülürken, ihtilal ile sağlanan eşitlik ve hürriyet anlayışıyla toplumun bütün kesimlerinde etkili hale gelmiştir. “Fransız devriminden itibaren moda, geleneksel bir giyimin alt tabakalar tarafından taklidinden doğmamaktadır. Artık moda yeni olandır, bütün alışkanlıkları altüst edendir, insanı modernleştirir.”¹³

Burjuva sınıfının ortaya çıkması ile Fransız İhtilali modayı etkilemiş, saraydan ve halktan ayrı giyinmek istemeleri elbise tasarımcılığının meslek olmasını sağlamıştır. İhtilal öncesi dönemde giyimde toplumsal statü önemli rol oynarken, ihtilal’in getirdiği hürriyet ortamı kıyafetteki sınıf farklılıklarının ortadan kalkmasını sağlamış bu durum ile birlikte kıyafet çeşitliliği doğmuştur.

Bu dönemde devrim öncesinde kullanılan işlemeli etekler, diba roblar, perukalar, pudralanmış saçlar ortadan kalkmıştır. Hürriyetin getirildiği, bütün insanların eşit olduğu bir ortamda bunlar asaleti simgeleyen unsurlar olarak görülmüştür. Bu görüşe dayanarak Fransız saray giyimi ortadan kalkarak yerine İngiliz kültürü “kır giyimi” önem kazanmıştır.

¹² Elif Jülide Dereboy, Kostüm ve Moda Tarihi, Format Matbaacılık, İstanbul, 2004, s.73–74

¹³Meriç, Ümit, Sosyolojik Açıdan Moda, XVII. Vizon Show International Moda Konuşmaları, 7 Ekim 1986 (Broşür)

Bu dönemin moda üzerindeki bir diğer etkisi, uzun yıllar kıyafetlerini kendi dikmiş bir kesimin ihtilal sonrası iş bölümünün artması sonucu kıyafetlerini terzilere diktirmeye başlamasıdır. Bu sebeple burjuvaların farklı olma isteği “haute couture’ün” doğmasına sebep olmuştur.

18. yüzyıl başlarında, dikkat çekici, ihtişamlı kıyafetler, ipek ve dantel kumaşlar, değerli taşlar kullanılmış, hem kadın hem de erkek giyiminde bu tutum sergilenmiştir. Altın detaylı işlemler, gösterişli saçlar, her iki cins içinde kullanılmıştır. Yine bu dönemin ortasından itibaren ise, bu tercihlerin aksine sadeliğe gidilmiş, gösteriştten uzaklaşmıştır.¹⁴

Resim 2: 1700’ler Fransız Saray Modası Giyimi

Kaynak: A. Tahir Gürsoy, Dünden Bugüne Giyim Kültürü ve Moda,Cilt.1, Mithat Giyim, İstanbul, 2004, s.89

¹⁴ Zengingönül, a.g.e., s.19

Fransız ihtilali'nden sonra kadınların giydikleri sepetli etekler yerlerini vücuda yapışan sıkı elbiselere bırakmıştır. Tarz değişse de abartılı olma prensibi devamlılığını sürdürmektedir. Kadınlar 1808'e kadar kuyruklu elbiseler giyerken, abartı prensibi elbiselerin kuyruk kısımlarında devam etmektedir. Elbiselerin kuyruk uzunluğu fazlasıyla abartılınca radikal bir değişiklik tekrar yaşanıp etekler kısaltmaya başlamıştır.

18. yüzyılın sonlarına doğru giyimde sadelik modası, pahalı malzemelerin taklidinin yapılmasına sebep olmuştur. Halkın modaya dahil olabilmesini sağlamak için modacılar pahalı malzemelerin taklitlerini piyasaya sürmüş bu sayede modanın zenginlerin tekelinden çıkmasını hedeflemiştir. Alt tabakanın da modaya dahil olması modanın demode olma sürecini hızlandırmıştır. Alt tabakadan farklı olmak isteyen zengin kesim yeni modayı takip ederken, alt sınıfların zenginler ile aynı olma çabası demode olma sürecini hızlandırırken modanın değişim sürecini de arttırmıştır.

1.2.3. 19. Yüzyıl Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri

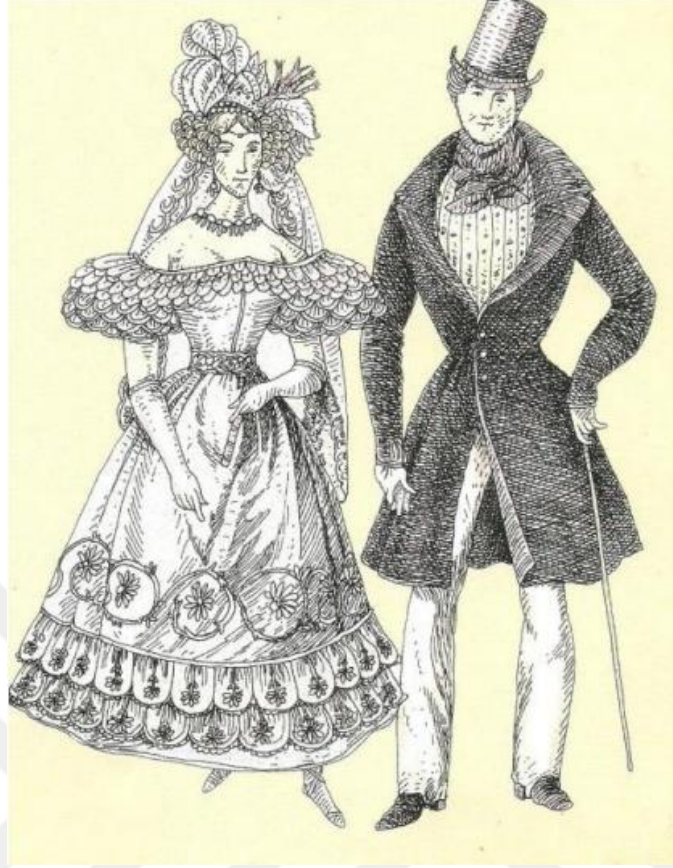
19. yüzyılın ortalarına doğru sanayinin gelişmesi modaya yeni bir boyut getirmiştir. Dikiş makinesi ve dokuma sanayinin gelişmesi de bu sürece olumlu yönde katkı sağlamıştır.

Sanayi Devrimi sonrası moda, toplumsal yaşantı içinde daha fazla etkin olmuş, geleneksel yaklaşımdan sıyrılıp farklılık talebiyle artık toplum için benimsenen bir kavram olmuştur.¹⁵

19.yüzyılın sonlarına doğru çok da kullanışlı olmayan kalça yastıkları yok oldu ve estetik hareketinde etkisiyle pastel bir renk yelpazesine sahip çiçekli, yumuşak hatlı etekler aranan giysiler almaya başladı.¹⁶

¹⁵ Şule Çivitçi, Moda Pazarlama, Asil Yayıncılık, Ankara, 2004, s. 11

¹⁶ Alexandre Vassilliev, Avrupa Modasının Üç Yüzyılı, Sakıp Sabancı Müzesi Sergi Kataloğu, İstanbul, 2004, s.34

Resim 3: Alman Biedermeier Dönemi Giysileri (1800'lerin Başı)

Kaynak: A. Tahir Gürsoy, Dünden Bugüne Giyim Kültürü ve Moda, Cilt.1, Mithat Giyim, İstanbul, 2004, s.93

1.2.4. 20. Yüzyıl ve Sonrası Moda Tarihi ve Giyim Özellikleri

I. Dünya Savaşı döneminde de sosyal olaylar modayı etkilemiştir. Ekonomik olumsuzlukların yaşanması modaya askeri ve sade bir yön vermektedir. Bu dönem de müşteri azlığından Paris'in alanında başarılı pek çok moda evleri ve dükkânları kapatılmak zorunda kalmıştır. 1920'li yıllara gelindiğinde de kadın giyiminde erkeksi bir yaklaşım yaygınlık göstermiştir. Bu erkeksi görünüm için saç kesiminde de a la garson modası izlenmiştir. Savaşın ilerleyen dönemlerinde etek boyları kısaltmaya başlamıştır.

Savaş sonrasında ekonomik, psikolojik ve sosyal açıdan çok değişiklik olmuştur. Moda evleri yeniden açılmıştır. Savaş sonrası kumaş çeşitliliğinde yaşanan sıkıntı neticesinde işlemeler kullanılmaya başlanmıştır.

1900'lü yıllarda modanın tanıtılması ve ilgi görmesi için canlı mankenler ile defileler düzenlenmeye başlanmıştır.

1919'da açılan Bauhaus okulunun ressamaları, mimarları, tasarımcıları değişen yeniçağın teknolojisine gündelik yaşamına, düşünce sistemlerine göre çevrenin bastan sonra yeniden düzenlenmesinde önemli etkiler yaratmışlardır.¹⁷

1920'lerin fiçı görünümünden sonra kadın giysilerinde zarafet hâkim olmaya başladı. Etek boyları uzamış, günlük yaşantıda vücudu saran ceket ve dizin hemen altında etek giymek iyice yaygınlaşmıştı. 20'li yıllarda komi tarzı oğlansı saç kesimi yerine saçlar uzamış, kıvrım ve lüleler halinde omuzlara inmeye başlamıştı.¹⁸

1920'li yıllara kıyasla 1930'lu yıllarda kadın giysi formlarında değişimler yaşanmıştır. 20'li yıllarda erkeksi bir tarza sahip giyim stili, 30'lara gelindiğinde yerini kibar, kadınsı, yumuşak geçişli formlara bırakmıştır.¹⁹

1939 yılında savaşın tekrar başlamasıyla kadınların hayatı dramatik olarak değişime uğradı. Savaş, kadınların toplum içindeki tavrını, duruşunu, yerini değiştirdi. II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile İngiltere'deki tüm insanların hayatı değişti.²⁰

Savaş döneminde giyim ihtiyacı karne ile karşılanmaktaydı. Bu alanda yaşanan kumaş sıkıntıları nedeniyle kumaş ihtiyaçları da karneye bağlanmıştır. 1940'lı yıllarda moda da durgunluk yaşanmıştır. Bu dönemde yine askeri üniforma stili izlenmiştir.

Savaş sonrası dönemde giyimde gözlemlenen en belirgin özellik toplumsal farklılık anlayışının ortadan kalkması ile moda da özgürleşmeye gidilmiştir. 1960'lı yıllar da ise genç neslin itirazcı yaklaşımı ve özgürlüğün amaçlanması ile moda "karşı moda" olarak yeni bir yol izlemiştir.

¹⁷ Gertrud Lehnert, A History of Fashion, Könnemann, Germany, 2000, s.30

¹⁸ Nick Yapp, Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi, 10. Cilt, Literatür Yayıncılık, Könnemann, Germany, 2005

¹⁹ Dereboy, a.g.e., s.127

²⁰ Elizabeth Rouse, Understanding Fashion, Oxford: Bip Professional Books, 1989, s.171

Teknolojinin gelişmeye başladığı 20. yüzyıl döneminde, sosyal yaşantının olumlu yönde etkilenip artması, toplumda kadınların daha rahat söz hakkına sahip olması, kadın ve erkek arasında eşitliğin sağlanması, geleneksel yaklaşımı karşı çıkma, ülke içi kültürel değişimler modayı etkileyen başlıca etkenler olmuştur.²¹

Bu süreçlerin sonunda giyim, moda ve gündem ilişkisini aynı paralelde tutan modacıların nezlinde tüketici olan topluma yönelik her türlü fikir ve değişiklikten faydalanmaktadır.

Bugün moda, toplumun belirli bir dönem aralıklarında ortaya çıkan giyim farklılaşmalarını ifade ederken, sadece giyim ile sınırlı kalmayıp, mimari yapılar, sanat eserleri, yemek kültürü ve edebiyat gibi alanlarda da toplumun beğenisine ve farklı olanı arama tutumuna göre yön değiştirmektedir.²²

²¹Dereboy, a.g.e., s. 106

²²Onur, a.g.e., s. 15

İKİNCİ BÖLÜM

DENİZ KÜLTÜRÜ VE MAYONUN TARİHSEL SÜRECİ

1. DENİZE GİRME ALIŞKANLIĞI VE KÜLTÜREL DEĞİŞİM SÜRECİ

1.1.Deniz Hamamları

Deniz hamamları, mahremiyet düşüncesinin gerekliliklerine uygun, ahşap yapı malzemelerinden oluşan, dört tarafından bu malzemeler ile kapatılmış, denizin üzerinde bulunan yüzme mekânları olarak tanımlanmıştır. Fransızca ismine bakıldığında ‘bain de mer’ olan bu kelimenin Türkçe karşılığı ‘hamam’ olarak kullanılmıştır. Bazı toplumlarda bu mekânlar için deniz hamamı yerine deniz banyosu kelimesi de kullanılmıştır.²³

Denizde yüzme fikrinin tüm toplumlarda ilk çıkış noktası net olarak bilinmemektedir. 19. yüzyıl Avrupa’sında 1837-1901 yılları arası boş vakti değerlendirme ve eğlence için kullanılan denize girme, daha sonraki dönemde Osmanlı’nın batıdan etkilenme yaklaşımıyla İstanbul’da da ilgi görmeye başlamıştır. Sanayi Devrimi dönemine kadar, toplumda denize girme yaklaşımına pek sıcak bakılmamış, deniz suyunun insan sağlığına zararlı olduğu düşüncesine inanılmıştır. Alt ve üst sınıf ayrımının olduğu dönemde, koyu ten rengindeki yoksul kesimden ayrılmak isteyen açık ten rengine sahip soylu kesim, denize girmeye karşı çıkmıştır.²⁴ 18. yüzyılın ortalarından itibaren denize girmenin sağlık açısından faydalı olduğu düşüncesi savunulmuştur. 1773 yılında Charles Russel adlı kişi tarafından ‘Deniz suyunun Kullanımı’ isminde bir kitap çıkartılmış, bu kitapta bir takım hastalıklara sahip insanlara deniz suyunun faydalı olabileceği bilgisi aktarılmıştır. Yine bu dönemde yaygınlaşa düşünce doğrultusunda doktorlar da tedavilerinde deniz suyunu önermişlerdir.²⁵

Osmanlı’da ve Batı’da deniz suyunun vücuda olumsuz etkileri olduğu düşünülmüştür. Savaşlar sürecinde yaşanan göçler neticesinde ülke kirliliği artmış ve hastalıklar ortaya çıkmıştır. Bu sebeple temizlenme amacıyla deniz banyoları

²³Gökhan Akçura, Deniz Hamamları, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c. 3, 1994, s. 24-25

²⁴Burçak Evren, İstanbul’un Deniz Hamamları ve Plajları, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2000

²⁵Umut Selvi, Kentsel Gelişme Dinamikleri Çerçevesinde İstanbul’da Plaj Olgusu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2010

kurulmuştur. Zaman içerisinde eğlence anlayışına dönüşecek olan bu durum ilk olarak deniz hamamları şeklinde ortaya çıkmıştır.

Üst sınıf insanları saran hastalık endişesi, bu süreçte yeni bir algı yaratmıştır. Alt sınıf grubuna dahil işçiler, tüccarlar, köleler gibi yoksul kesim ile bir arada bulunma ya da iletişim kurma durumunda sağlıklarının tehlikede olduğuna inanmışlardır. Alt sınıfın temiz olmadığı izlenimine kapılmış ve onlardaki mikropların kendilerine geçeceğini düşünmüşlerdir. Ölümcül hastalıklara sebebiyet veren bu mikropların, koku yayılarak bulaşabildiği bir dönem yaygın olarak konuşulmuştur. Daha sonraları teoriler arttıkça, mikropların yayılma süreci doktorlar tarafından bilimsel bilgilerle öne sürülmüştür.

Tüm bunların sonucunda salgın ve mikroplara karşı en etkili yöntemin temizlik olduğu bilinen bir gerçeklik olarak ifade edilmiştir.

Kazılarla birlikte yazılı kaynaklar, İngiltere’de XVIII. yüzyılda deniz banyosunun varlığını ve erkek ve kadınların her ikisinin, ayrılmış bölgelerde çıplak şekilde deniz banyosu yaptığını göstermiştir. Çoğu tatil yerlerinde ise özel giysiler giyilmiştir.²⁶

Avrupa’da kurulan halk banyolarına benzer örnekler, bazı ülkelerde de kullanılmıştır. 19. yüzyıl ortalarında, Avrupa’da sadece alt sınıf için kurulan banyoların aksine Birleşmiş Milletler önceliğin alt sınıfta olması ile birlikte diğer sınıftan insanların kullanımına açık tutulmuştur.

Osmanlı döneminde ise hamamların başlangıç tarihi ile ilgili yazılı kesin bir bilgi bulunamamıştır. Fakat dönemin resimlerinden, gravürlerinden, gazete ve dergilerinden yola çıkarak tahmini yaklaşımlarda bulunulmuştur. Bu dönemde bir süre denize karşı olumsuz bir tutum sergilenmiştir. Deniz yerine tercihlerini tatlı su kenarları ve mesirelerden yana kullanmışlardır. Güneşten uzak durarak güzellik ve zerafet olarak nitelendirilen beyaz tenlerini korumuşlardır. Bu yaklaşıma göre denize girmek ve güneşlenmek basitlik olarak görülmüştür.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da kendine özgü o tatlı üslubuyla Evliya Çelebi imdadımıza yetişir. Salacak sahiliyle Kâğıthane Deresi boyunu anlatırken “...

²⁶Phyllis G.Tortora, Keith Eubank, Survey of Historic Costume, America: Fairchild, 2010, s.287

cümle dilberan mahi Temmuz'da deryada çimerler... mukaşşerbadam (kabuğu soyulmamış badem) gül pembe misal vücudi nazeninlerin nılgün (kırmızı) ibrişim fotalara (peştemallara) sarubmahiler gibi gavvaslık iderler..." der. Evliya Çelebi'nin bu betimlemesinden daha 17. yüzyılda denize girildiğini, mayoların atasının da tıpkı çarşı hamamlarındaki gibi peştemalların olduğunu anlarız.²⁷

XIX. yüzyıl itibarıyla Osmanlı ile Avrupa arasında iletişim gelişmiş, deniz hamamlarının sayısında artış meydana gelmiştir. Deniz hamamlarına özel kuralların ve yapım talimatlarının bulunduğu birçok nizamname çıkarılmıştır. Deniz hamamları yalnızca İstanbul'a özgü olmayıp, XIX. yüzyıl süresince Çanakkale'de, İzmir'de, Samsun'da da mevcut olduğu bilinmektedir.

Resim 4: Selanik'te Deniz Hamamı

Kaynakça: Süleyman Beyoğlu, "Boğaziçi'nde Deniz Hamamları ve Plajlar", Geçmişten Günümüze Boğaziçi, c. 2, İBB Yayını, 2008, s. 769-798

Deniz banyoları, ilk zamanlarda tanımlandığı gibi sadece dinlence ya da şifalı tedaviyi sağlamak için kurulmamıştır. Sağlık hareketi olarak kabul görmesinin yanında, kişisel bakımla ilgili büyüyen endişeler vardı; sadece sabahları yüz yıkamak kişisel temizlik için yeterli olmadığı fark edilir. Tüm vücudu yıkamak için zengin evlerde tesisler kurulurken, böyle aşırı harcamalara gücü yetmeyen insanlar için

²⁷ Evren, a.g.e. s.11

Resim 6: İstanbul'da Deniz Hamamı

Kaynak: Burçak Evren, İstanbul'un Deniz Hamamları ve Plajları, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2000

Deniz hamamları derin olmayan bir açıklıkta deniz dibine çakılan kazıklar üzerine kurulurdu. Deniz ile kara bağlantısı için iskele yapılırdı. Buradaki kazık ve keresteler suya dayanıklı ve dışarıdan görüşün sağlanmadığı barakalar şeklinde inşa edilirdi. Üsten görüşün engellenmesi için branda kullanılmıştır. Hamamlar sonbaharın gelmesi ile kapanıp bahar döneminde tekrar kullanıma açılmıştır. Hamam içerisinde soyunma kabinleri, helâ, kahvehane ve gezinti alanları bulunmaktadır. Kadın ve erkek hamamları ayrı ve aradaki mesafe kadınların seslerinin erkekler hamamından duyulmayacağı şekilde ayarlanmıştır. Erkek hamamları ile kadın hamamlarının sınırlarını aşıp diğer bölgelere geçişlerini engellemek için zabıta görevlendirilmiştir. Ayrıca bu hamamlarda birer adet cankurtaran da bulunmaktadır.

Hamamların derinlikleri genellikle iki bacak boyu derinliğinde olup, hamamların içeriden görüntüsü, ortada havuz halinde, yandan deniz yüzünde üstleri ve kenarları tahta malzemeler ile kapatılmış, dışarıdan içerisi gözükmezken, içerde yüzen, yıkananlar da dışarıyı göremez. Hamamlar, deniz üstünde kibar odacıklar şeklindedir.³⁰

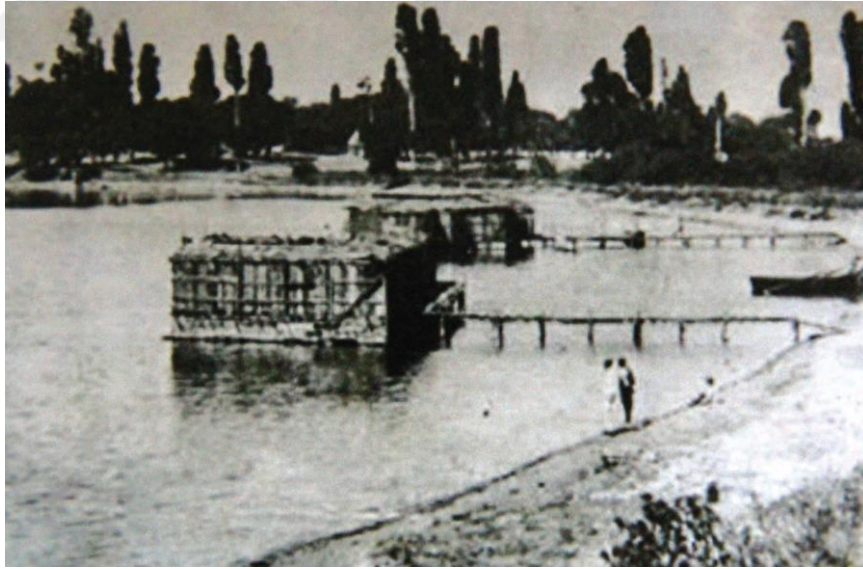
³⁰Kâmil Şahin, Deniz Hamamları, Vakıflar Dergisi, S. 23, Ankara, 1994, s.245

Resim 7: Deniz Hamamlarının İç ve Dış Görünümü

Kaynak: Gökhan Akçura, Deniz Hamamları, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c. 3, 1994, s. 24-25

Deniz hamamları nizamnamesi olarak geçen Osmanlı Devleti'ne ait bir deniz hamamları kuralları hazırlanmıştır. Bu kuralların şartlarına göre, deniz hamamı sayılan mekânın dışına çıkıp yüzmek yasaklanmıştır.³¹ Kadın ve erkeklerin deniz hamamları arasındaki mesafeye, birbirlerinin seslerini duyamayacakları uzaklıkta olması şartı konmuştur.³²

Resim 8: Kadın ve Erkek Deniz Hamamları

Kaynak: Burçak Evren, İstanbul'un Deniz Hamamları ve Plajları, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2000

³¹ Mehmet Mazak, Boğaziçi ve Kayık Kültürü, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2010, s.69

³² Şahmurat Arık, Türk Romanında İlginç Bir Mekân Unsuru: Deniz Hamamları, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt.13, Sayı.2, 2005, s.634

Deniz hamamları, genel ve özel olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel hamamlar sade ve özensiz bir görünüme sahipti. Mevsimlik olduğu için, alelacele ve gelişigüzel yapılırdı. Bu hamamlar daha çok halkın denize girme ve yüzmeye ihtiyacını karşılamak, bu sırada mahremiyeti ve güvenliğini sağlamak amacıyla kullanıldığı yapılarıdır. Gerçek bir hamam tipolojisine sahip olmamasına rağmen halk arasında hamam olarak adlandırıldığı için literatüre deniz hamamları olarak geçmiştir.³³ Özel hamamlar ise genellikle büyük yalıların önünde yer alırdı. Yalı denize bitişikse hemen yanında, bir rıhtım varsa rıhtımın köşesine yapılırdı. Boğaziçi'nde bütün yabancı elçiliklerin kendilerine ait özel bir deniz hamamı bulunurdu. Bunlar her yaz başında yeniden yapılmaz, bir kere yapıldıktan sonra her yıl bakım görerek yeniden kullanıma sokulurdu.³⁴

Resim 9: Rus Sefareti Özel Deniz Hamamı (Büyükdere)

Kaynak: Burçak Evren, İstanbul'un Deniz Hamamları ve Plajları, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2000

³³ Esra Yegül, Üsküdar Hamamları ve İcadiye Dağ Hamamı: Çevresel, Yapısal, İşlevsel Sorunları ve Çözüm Önerileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2008, İstanbul, s.26

³⁴ Evren, a.g.e., s.37-38, 40

Avrupa deniz hamamlarının Osmanlı deniz hamamlarına göre bazı farklılıkları bulunmaktadır. Osmanlının üstü kapalı ve korunaklı hamamları yerine, açıkta yıkanmayı tercih etmiş ve kum üstünde güneşlenmişlerdir. Kıyafetlerini koymak için tekerlekli karavan benzeri ata bağlı kulübeler edinmişlerdir. Bu tekerlek üstündeki kulübeye bağlı olan atla deniz kenarına gitmişlerdir. Avrupa da denize yalnızca sağlık için değil, eğlence ve spor için de girmişlerdir. Hastalıklarına şifa bulmak amacıyla Osmanlı devlet adamları da bazı dönemler Avrupa'daki deniz hamamlarına gitmişlerdir.

Osmanlı toplumu, İstanbul'a gelen Ruslar ve İngilizlerin açıktan kıvrı erkekli denize girdiğini görmüş, deniz hamamları yerine kumsallardan denize girmeye başlamışlardır. Bu durum ile birlikte plajdan denize girme sayısı gün geçtikçe artarken, deniz hamamlarının kullanımı azalmaya başlamıştır.

1.2 Plajlar

İnsanoğlu her ne kadar yüzme içgüdüsiyle doğmasa da, hayatta kalma ve yiyecek toplama amacıyla göl, ırmak ve denizlerde yüzmeyi öğrenerek yaşamını sürdürmüştür. Gereklik ile başlayan bu süreç, daha sonra sosyal aktivite ve bireysel etkinlik olarak değerlendirilmiştir. Yüzme bir eğlence anlayışına dönüşmüştür.

I. Dünya savaşı yıllarında kadın, sosyal anlamda özgürlüklerine sahip olduğu gibi, ekonomik anlamda da özgür bir yaşama sahip olmuştur. Erkeklerin savaşta olduğu bu dönemde kadınlar çalışırken zorlandıklarından çarşaflarını çıkartmışlardır. Savaş sebebiyle Osmanlı'ya gelen batılı kadınlar kendilerine ait giyim tarzı olan batılı giyimi İstanbul'da yaşamakta olan halka benimsetmiştir. Devrimden kaçıp İstanbul'a gelen bir kesimin neticesinde, başörtüsü kullanan İstanbullu kadınlar, artık eşarp ya da türban kullanmaya başlamıştır. Rusların İstanbul'a gelmesiyle ise plaj ve deniz kültürü ortaya çıkmıştır.³⁵

17. yüzyıldan itibaren var olan deniz hamamları 20. yüzyıl başlarında kullanımı gittikçe azalmaya başlamıştır.1917'de Rusya'da meydana gelen Bolşevik İhtilali sebebiyle bir kısım Rus İstanbul'a göç gerçekleştirmiştir. İstanbul'da bulunan

³⁵ Kamuran Özdemir, Cumhuriyet Döneminde Şapka Devrimi ve Tepkiler, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, Eskişehir, s.161

Ruslar ve İngilizler kadın erkek karışık bir şekilde plajlar kurmuş ve denizlere girmişlerdir. İstanbul'da ilk plaj Florya'da kurulmuştur.

Bu sayede İstanbul'a plaj modasını getirenler Ruslar olmuştur. Uzun yıllar boyunca denize karşı mesafeli olan İstanbul halkı Fülürye'ye akın etmiştir. Eskiden buraya fülürye kuşunu görmek için giden halk bu süreçten sonra deniz eğlencesi için tercih etmiştir. Fülürye ismi daha sonra Rus şivesi ile Florya olmuştur. Giderek mahremlik anlayışı azalmış, Türk erkekleri ve kadınları bir arada plajlarda bulunmaya başlamıştır.

Plaj kültürü bir süre sonra denize girme haricinde farklı nitelikler kazanmıştır. Plajlar neredeyse tüm gün kullanım ile hizmet verip, sabah denize girilirken öğle ve akşam yemekleri plajda bulunan lokanta da yenmeye başlanmıştır. Ayrıca akşamları alaturka veya alafranga müzik, operet ya da tuluat gösteri gibi eğlenceler sunulmaktadır. Ertesi sabaha kadar devam eden dans yarışmaları yapılmıştır. Bu tür plaj gazinosu mekânları, Florya Plaj ve Gazinosu, Heybeliada Plaj ve Gazinosu, Maltepe'de Süreyya Plaj ve Gazinosu, Caddebostan Plaj ve Gazinosu, Fenerbahçe Plaj ve Gazinosu gibi İstanbul'un çeşitli yerlerinde konumlandırılmıştır. İnsanlar yaz mevsimini bu plajlarda geçirerek, plajda yüzüp aynı mekânda bulunan lokantalarda yemeklerini yiyip, akşamda plaj eğlencelerine katılmıştır.

Her ne kadar 20. yüzyıl başlarında görülmeye başlansa da, Cumhuriyet döneminin deniz kültürüne etkisi yeni bir boyut kazandırmıştır. Moda'da yelken yarışmaları düzenlenmeye başlamış, Büyükada'da ise yat kulübü kurulmuştur. Cumhuriyet ile birlikte plajlar ve deniz hamamları bir süre daha birlikte devam etmiştir. Zamanla deniz hamamları yerini plajlara bırakmıştır.

Plajlar ve denizler insanların topluluk halinde vakit geçirdiği mekânlardandır. Osmanlı döneminde denize girme alışkanlığı çok benimsenmese de, Cumhuriyet'in ilanından sonra halka açık plajların yanı sıra, erkek ve kadınların bir arada eğlenebildiği mekânlar olarak yön değiştirmiştir.³⁶

³⁶ A. Mecit Canatak, Osman Cemal Kaygılı'nın Gezi Yazılarında Eski İstanbul'un Eğlence Mekânları, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 7 no.1, 2012, s.s.611-630, s.628

Denize girme alışkanlığı, Osmanlı’da olduğu gibi dünyada da çok yaygın bir aktivite değildi. Çünkü ilk defa Fransa’da başladığı sanılan deniz banyoları, zaman içerisinde tüm dünyaya yayılmış yaz aylarının başlıca eğlencesi haline gelmiştir. Başlangıçta Avrupa’ da erkekler yalnız denize giderken sonraları eşlerini de götürmeye başlamışlardır.³⁷Kadın ve erkeklerin ayrı plajlarda denize girmesi olağan görülüyordu, hatta 1912 yılında bile Lozan’da erkeklerin sandalla ya da yüzerek kadınlar plajına yaklaşmalarının yasak olduğunu belirten levhalar asılmıştı. 1920’lerden itibaren önce ‘aile plajı’ uygulaması başladı, sonra kadın erkek ayrımı ortadan kalktı. Artık denize girmek sağlık konusu değildi, deniz hamamında olduğu gibi hamamların plaja dönüşmesinde de Avrupa’yı az zaman farkıyla izleyen Türkiye’de de o dönemin Türkçesiyle adlandırıldığı gibi ‘deniz eğlencesi’ydi.³⁸

Resim 10: La Turquie Kemaliste Dergisi, Salacak Plajı, 1937, Zafer Toprak

Kaynak: <https://vesaire.org/istanbulda-deniz-sefasi-deniz-hamamindan-plaja-nostalji/> / 14.07.2019

³⁷ Eser Tutel, Mayonun 135 Yıllık Gelişmesi ve Deniz Banyoları, Hayat Tarih Mecmuası, s.7, 1965, s.s.66-71, s.71

³⁸ Kudret Emiroğlu, Gündelik Hayatımızın Tarihi, Dost Kitabevi, Ankara, 2001, s.540-541

XX. yüzyıl ortalarında deniz hamamları yerini plajlara bırakmıştır. Cumhuriyet dönemi deniz hamamları ile Osmanlı dönemi deniz hamamlarını birbirinden ayıran fark, Cumhuriyet dönemi deniz hamamlarında kadınlar tarafına erkekler dahil olamayacak fakat erkeler tarafına arzu eden kadınlar geçebilecektir.³⁹

Endüstrileşmenin gelişmesi ile insan iş gücü azalmış, makinelerin kullanımı artmıştır. Bu değişim insanların boş vakitlerinin oluşmasına ortam hazırlamıştır. Eğitim, eğlence, seyahat ve sağlık alanları gelişme göstermiştir. İlk olarak Avrupa’da deniz banyosu, dinlenme ve sağlık için gelişmiştir. Zamanla yüzmenin vücuda faydaları hakkında halk bilgilendirilmiş ve spora yönelim artmıştır.

2. GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YÜZME GİYİM TARİHİ VE DEĞİŞİM SÜREÇLERİ

2.1. 18. Yüzyıl ve Öncesi Yüzme Giyim

M. Ö. 300’lü yıllarda Antik Yunan döneminde kullanılan dikişsiz beyaz çarşaflar mayo kavramının ilk temellerini oluşturmuştur. Antik bir villada günümüz bikinileri benzeri mozaikler bulunmuştur. Tahminen M. S. 4. yüzyılda yapıldığı düşünülen Romana Del Casale adındaki villada bulunan mozaikler, en önemli mozaik koleksiyonu olarak gösterilmiştir. Burada bulunan On Bakirenin Odası olarak adlandırılan “Sala Delle Dieci Ragazze” mozaiklerinde koşu, ağır kaldırma ve top oynarken betimlenmiştir.

³⁹Banyo Mevsimi, İkdam Gazetesi, 17 Haziran 1929

Resim 11: Sala Delle Dieci Ragazze (On Bakirenin Odası)

Kaynak: <https://baytekinbalkan.com/blog/detay/fiziksel-egzersiz-yapan-on-genc-kadin/> / 17.05.2020

Asurlu kaçakların, şişen hayvanların bedenlerinden yardım alarak akıntıya karşı tek başına yüzdükleri ve kulaç attıkları görünmektedir.⁴⁰

Resim 12: Asur Duvar Resmi

Kaynak: Chris Ayriss, Hung Out To Dry Swimming and British Culture, Lulu.com, 2013

⁴⁰Chris Ayriss, Hung Out To Dry Swimming and British Culture, Lulu.com, 2013

18. yüzyılda kadınlar deniz kıyafeti olarak tek parça elbiseler ya da elbise ve kısa pantolonlar tercih etmişlerdir. Bu elbiselerin kolları kısa ya da dirsek boyunda olup düğmeli şekilde kullanılmıştır. Elbiseler genelde pileli şortlarla kullanılırken, tercihen kurdeleli, modern prenses mayoları da eşlik etmiştir. Erkek mayoları dönemin bu değişimlere paralel ilerlemiş kadın dergilerinde az da olsa yer edinmiştir.

2.2. 19. Yüzyıl Yüzme Giyim

1800'lere kadar yüzme, spor veya eğlence olarak algılanmadığı için deniz kıyafeti de yoktur. Bu dönemde erkekler, daha sonra ara dönemde kadın mayosu olacak paçalı, tek parça deniz kıyafeti giyerken, kadınlar da artık pelerin ve gömlekle, başları boneli denize gelmiyor, 1820'lerden itibaren 'mayo' giyiyorlardı: korsajlı, kapalı boğazlı, dirseklere kadar kollu, geniş ve kasnaklı koyu renk elbiseler ve kara çoraplarla erkeklere kapalı plajlarda denize giriyorlardı.⁴¹ Etekleri sudan havaya kalkmasın diye gömleklerinin bacakları arasına gelen kısmını çengelli iğne ile iğnelemişlerdir. Bu suretle gömleğin alt kısmını âdeta pantolonlaştırarak kendilerine acayip bir nevi mayo yapmış olurlar. Bununla suya girdikleri zaman çok defa etekleri balon gibi şişmiştir.⁴²

Resim 13: 19.Yüzyıl Kıyafet Değişim Kabini Örneği

Kaynak:Patrik Alac, Bikini Story, USA: Parkstone International, 2012

⁴¹ Emiroğlu, a.g.e., s. 542

⁴² Alpay Kabacalı, Tarihin Aynasında İstanbul Hayatı, Creative Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.92-93

Avusturya’da spor ve fiziksel aktivitenin faydasından yola çıkarak, kadınlar denize girmeye ilgi göstermiştir. Yüzerken giydikleri kıyafetler denizde çok fazla şişmesinden dolayı durumu zorlaştırmıştır. Kadınların banyo yapmak için giydikleri kıyafetler ise görsel olarak mayoya daha yakındır. Önceleri temizlenmek, tedavi olmak amaçlı kullanılan deniz banyosu anlayışı zaman ilerledikçe değişime uğramıştır. Bir süre sonra etkinlik alanları inşa edilmeye başlanmıştır. 1830 yılında orta sınıf kadınlara yönelik su sporları organizasyonları yapılan piknik ve eğlence alanları yine bu dönemin ilgi gören etkinliklerinden olmuştur.

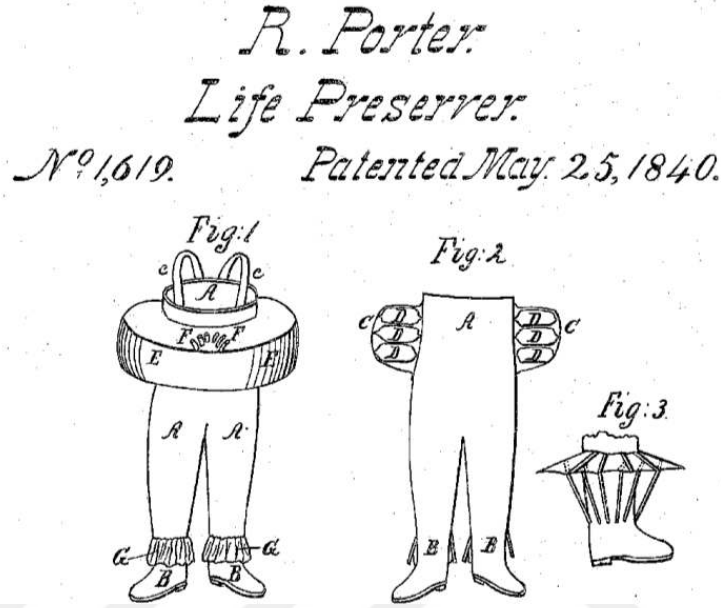
1830’lar itibariyle Victoria dönemi ile başlayan deniz kıyafetlerindeki değişimler dönem sonuna doğru kısa kollu, pantolonlu modellere yerini bırakmıştır. 20. Yüzyıla doğru bu kıyafetlerde değişim devam edip boylarında kısaltmalar olurken aksesuarlarla da zenginleştirilmiştir.

Resim 14: 1830 Yılıının Son Mayosu

Kaynak: Eser Tutel, Mayonun 135 Yıllık Gelişmesi ve Deniz Banyoları, Hayat Tarih Mecmuası, s.7, 1965, s.66-71

Yine bu dönemde çok sayıda boğulma olayının yaşanması ve insanların bu durum karşısındaki korkusu giyside hayat kurtarıcı özellik aranmasını doğurmuştur. 1840'da Rufus Porter patentini aldığı bir cankurtaran kıyafeti tasarlamıştır. Tasarım pantolon benzeri olup, koltuk altından itibaren ayaklara kadar devam etmektedir. Ayrıca kıyafet üzerinde şişme hava yastıkları da bulunmaktadır.

Resim 15: Rufus Porter Tarafından Tasarlanan Cankurtaran Giysisi (1840)

Kaynak: RufusPorter Museum, "Rufus Porter Inventions", 2014

<http://www.rufusportermuseum.org/#!rufus-porter-inventions/c14uq> / 09.05.2018

1850'lerde her ne kadar yüzme bir eğlence arası olsa da deniz kıyafetlerinde farklılaşma söz konusu olmamıştır. Yüzme giysisi olarak erkekler kalçalarını örtecek şekilde elbiseler giyerken, kadınlar pileli etekli, uzun kollu elbiseler kullanmışlardır. Kıyafetlerde kullanılan kumaş türleri genelde suya girildiğinde ağırlaşp hareketi kısıtlasa da pamuk veya yün olmuştur.

Resim 16: Deniz Hamamı Giysisi (1855)

Kaynak: Claudia Brush Kidwell, Women's Bathing and Swimming Costume in the United States, United States National Museum Bulletin 250, 1968, s.17

O yıllarda bugünkü gibi plaj tesisleri mevcut olmadığından denize gireceklerin, -hele kadınların- soyunup giyinmeleri gerçekten halledilmesi güç bir meseledir. Deniz kıyısına gidenler orada bu iş için özel olarak yapılmış seyyar kulübelerden kiralar.⁴³

⁴³ Tutel, a.g.e., s.70

Resim 17: Fransa'daki Seyyar Plâj Kabinleri

Kaynak:Eser Tutel, Mayonun 135 yıllık gelişmesi ve deniz banyoları, Hayat Tarih Mecmuası, s.7, 1965, s.66-71

Bu dönemde icat edilen banyo makineleri daha çok kadınların mahremiyetlerini koruma amaçlı yapılmıştır. Deniz kıyılarına konumlandırılan bu kabinlerde deniz kıyafetleri giyilmektedir. 20. Yüzyıla doğru denizde uygulanan kadın erkek arasındaki bu mesafeli yaklaşımın ortadan kalmaya başlamasıyla bir süre sonra bu makinelerin kullanımına gerek kalmamıştır.

Yün ve diğer tüy kumaşların kullanımı sabit olmasına rağmen, 19. yüzyılın son çeyreğinde kumaşların yapısı değişti. İpek, pamuk ve keten liflerinin kullanımı 1850'lerde seyrekti, fakat zamanla arttı. Örme teknolojisindeki gelişmeler yüzyılın sonunda örgülerin yaygınlaşmasına yol açtı. Protein lifleride ısıyı iletmezler, bu nedenle bunlardan yapılan kumaşlar vücut ısını tutma eğilimindedir.⁴⁴

⁴⁴ Maxine James Johns, Womens Functional Swimwear 1860-1920, Doktora Tezi, Iowa State University, 1997, s. 90

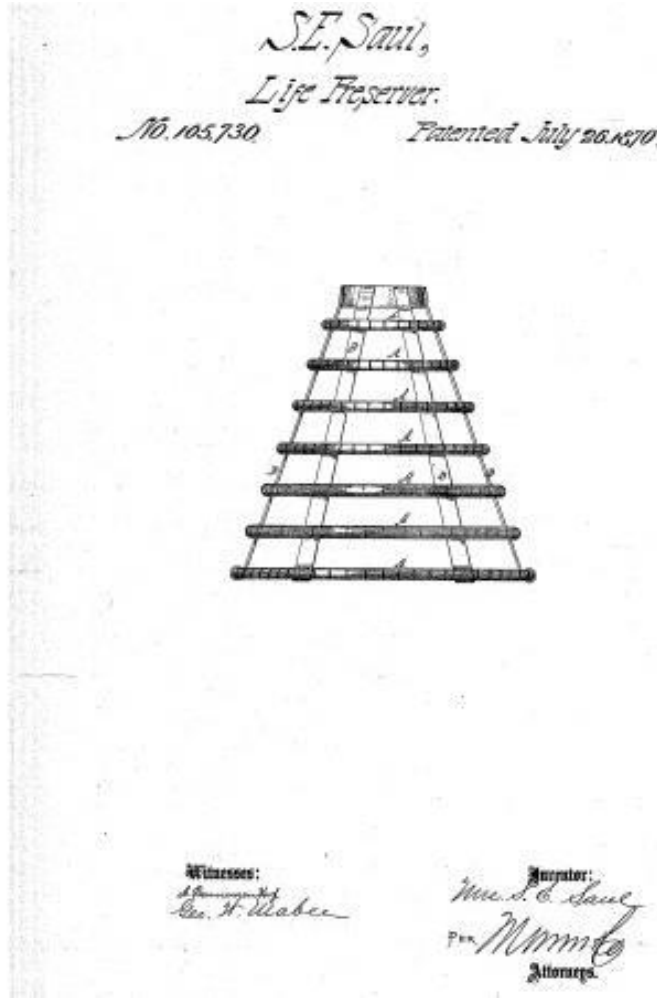

Resim18: Bloomer Giysisi(1858)

Kaynak:Maxine James Johns, Women's functional swimwear, 1860-1920, Doktora Tezi, Iowa State University, Iowa, 1997, s.96

Giysi, omuz askıları ile destekli, ayakların üzerinden koltuk altına kadar uzanmaktadır. Giysinin gövdesini çevreleyen altı şişirilebilir hava bölmesi, her ayağın üzerinde itme için bir yüzgeç vardı. New York'lu Sarah E. Saul, 1870'te cankurtaran giysisini tasarlarken kendi endişeleri tarafından yönlendirilmiş olabilir. Her zaman giyilebilen hafif bir "çember etek", git gide azalan çemberler mantar veya diğer batmaz malzemelerden, müslin kılıflarla kapatıldı. Belden bir tel ya da kordon üzerinde delinmiş ve gerilmiş çemberler hafif ve rahattır. Boğulmayı önlemek için bir yüzme giysisi altına giyilebilmektedir.⁴⁵

⁴⁵Johns, a.g.e., s. 52

Resim 19: Sarah. E. Saul'un Tasarladığı Cankurtaran Eteği

Kaynak:<http://pdfpiw.uspto.gov/.piw?Docid=105730&idkey=NONE&homeurl=http%3A%252F%252Fpatft.uspto.gov%252Fnetathtml%252FPTO%252Fpatimg.htm/> 24.09.2019

1880'li yıllarda yüzme giyimi gelişmeye başlasa da bir kesim pantolon ve etek üzerine bluz giyerek eski deniz giysileri kullanmaya devam etmiştir. Bu yaklaşımdan yola çıkarak prenses stili gelişmiştir. Bu deniz kıyafeti tek parçadan oluşabildiği gibi pantolon veya bluz üzerine dikili kemer şeklinde de kullanılmıştır. Aşağıya doğru genişleyen formuyla etek, belde düğmelenerek kullanılmıştır.

Resim 20: 1880 Yılına Ait Yüzme Giysisi

Kaynak:Jill Salen, Vintage Swimwear Patterns: Historical Patterns and Techniques, London: Batsford, 2013, s. 10

1880 yılı içerisinde kullanışlı tasarımlar yapan Amelie Bloomer, prenses mayoları ve iç giyim üretimleri yapmıştır. Bloomer, kumaş gramajı hafif ve Hindistanlı erkek pantolonlarını andıran bollukta pileli şortlara, korseli elbiselere yer vermiştir.⁴⁶

Tasarım odaklı ve hafif kıyafetler kullanan İngilizler aksine Avustralyalılar nem çekme özelliği ve su tutması nedeniyle deniz kıyafetlerinde yünlü kumaşları kullanmayı tercih etmişlerdir. Eteklerin suda havalanmasını önlemek amacıyla metal ağırlıklar kullanmışlar ve kıyafetlerin altına merinos yünlü çoraplar giymişlerdir.

⁴⁶ Sarah Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, Carlton Books Limited, London, 2010, s.23

Resim 21: 1880-1889 Deniz Banyosu Giysisi

Kaynak:François Baucher, Histoire Du Costume En Occident, Flammarion Edition, 2008, s. 387

Nisan 1899’da bir yüzme okulu sahibi yüzmek için kısa pantolon ve bluzlar önermiştir.⁴⁷

Resim 22: 1895 Deniz Banyosu

Kaynak:François Baucher, Histoire Du Costume En Occident, Flammarion Edition, 2008, s. 387

⁴⁷Johns, a.g.e., s.129

1890’larda kadın yüzme kıyafetlerinde en son moda, çoğunlukla siyah renkte ve kabarık kollu diz hizasında elbiseler, süslü şapkalar, bağcıklı deniz terlikleri, uzun siyah çoraplarla birlikte kabarık kısa şortlar ile birlikte giyilmiştir. Çoğunlukla yün kumaş tercih edilmiştir. Bu şartlarda kum üzerinde, şemsiye altında güzel bir gün geçirmek zordur.⁴⁸

1800’lü yılların sonlarına doğru insanların sahillere ilgisinin artması ile deniz kıyafetleri gelişimi artmıştır. Kıyafetlerde rahatlık sağlaması açısından kumaş kullanım miktarı azalmış, daha küçük ve kullanışlı olması amaçlanmıştır.

Resim 23: 1898 Yılı Deniz Giysileri

Kaynak: Stephen Braxton Thompson, The Bathing Suit: A Visual History: (1890-1930), 2014

2.3. 20. Yüzyıl Yüzme Giyim

1901’de Kraliçe Victoria’nın vefatının ardından kadınlar, iş hayatında rahat kıyafetler giyip siyaset alanında birçok konuda söz sahibi olmuş ve özgürlüklerine ulaşmıştır. Spor olarak yüzme aktivitesi çok popüler olmuştur.⁴⁹

⁴⁸ Stephen Braxton Thompson, The Bathing Suit: A Visual History: (1890-1930), 2014,s. 1

⁴⁹Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, s.26

Yüzme giysilerinde koyu renk, ıslandığında mat kaldığından dolayı iffeti koruduğu savunulmaktadır. Erkekler yün kumaşından yapılmış t-shirtler ve uzun bol şortlar giymişlerdir. Yüzme giysileri iç giyim ile benzer formlara sahiptir. Islandığında vücudun detaylarını saklama sebebiyle koyu renk kıyafetler tercih edilmiştir.⁵⁰

Resim 24: 1900 Yılı Mayosu

Kaynak: Eser Tutel, Mayonun 135 Yıllık Gelişmesi ve Deniz Banyoları, Hayat Tarih Mecmuası, s.7, 1965, s.66-71

Avustralyalı kadın yüzücü Annetta Kellerman, kadın mayolarındaki gereksiz fazlalıkları kaldırıp, tek parçadan oluşan mayoyu getirmiştir.⁵¹

1912 yılında “Surf Bathing Community” plaj kültürü için yağmurluk, şal vb. giysilerin mayolar ile birlikte kullanılmasına yönelik önerilerde bulunmuştur. Aynı yıl Annetta Kellerman’ın kitabı olan “The Body Beautiful” yayınlamış ve kadınların

⁵⁰ Sarah Kennedy, The Swimsuit, Carlton, London, 2007, s. 13

⁵¹ Emily Gibson with Barbara Firth, The Original Million Dolar Mermaid: the Annette Kellerman Story, Allen & Unwin, Avustralya, 2005, s. 31

sportif yaşamına katkı sağlamayı amaçlamıştır. Çevirdiği birçok filmde kullandığı kıyafetler kadınların yeni mayo tarzına alışmasına olanak sağlamıştır.

Resim 25: Annette Kellerman'ın Deniz Giysisi

Kaynak:Miss Annette Kellerman, Library of Congress,
1919<https://www.loc.gov/item/ggb2004003569/#about-this-item/18.04.2019>

I.Dünya Savaşı öncesinde paçalı ve dizlere kadar inen erkek mayolarıyla kadın mayolarının farkı; kadınların etekli ve daha bol mayolar giymeleridir.⁵²

Yaz aylarında yünlü kıyafetlerle denize girmek oldukça sıkıntılı bir durum olması nedeniyle mayo üreticileri ince basma kumaşları kullanmaya başlamıştır. Savaşın bittiği dönemlerde mayolarda daralmalar başlasa da boyları uzun olup, çorap giyme zorunluluğu bir süre daha devam etmiştir.

⁵² Emiroğlu, a.g.e, s.543

Resim 26: 1915 Yılına Ait Prenses Forma Sahip Deniz Giysisi

Kaynak:Sarah Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion,Carlton Books Limited, London, 2010, s.17

1918 mayolarında itinayla işlenmiş olan nervürlü bel bandı, kadınsı bir etki yaratmıştır. Baret benzeri şapkalar yüzü güneşten korumak için tasarlanmıştır.⁵³

Resim 27: 1918 Yılı Deniz Giysisi

Kaynak:Sarah Kennedy, The swimsuit,Carlton, London, 2007, s.18

⁵³ Kennedy, The Swimsuit, s. 18

Eğlence sektörünün önde gelen isimlerinden biri olan Mack Sennet, “Bathing Belles” (Deniz Banyosu Güzelleri) reklam filmi ve “Keystone Kops” filmiyle kadın yüzme giyim kıyafetlerine yaklaşımı değiştirmiştir.⁵⁴

Resim 28: Pablo Picasso 1918 (The Bathers, Biarritz)

Kaynak:Sarah Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion,Carlton Books Limited, London, 2010, s.21

1920’li yıllarının deniz giysilerinde kadın ve erkek mayolarındaki benzerlik dikkat çekicidir. Yalnız kadınlarınki biraz daha süslü ve canlı renkler taşımaktadır. O dönemin Avrupa modasına damgasını vuran mayolar da elbise ile mayo arasında bir görünüme sahiptir.⁵⁵

⁵⁴ Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, s.31

⁵⁵ Ergun Hiçyılmaz, Eski İstanbul’da “Muhabbet”...,Cep Kitapları, İstanbul, 1991, s.53

Resim 29: 1922 Deniz Giysileri

Kaynak:RichardMartin, Harold Koda, Splash! A history Of Swimwear, Rizzoli,New York, 1990, s.36

Mayo tasarımları, vücuda sergilemenin moda olmasıyla birlikte daha çok yapılmıştır. 1920’de “Cortessa” etikete sahip zigzag motifli model, yüzyılın başlarında erkeklerin giydiği tanksuitten ilham alınarak kadınlara tasarlanmıştır. Ön ve arka bölgesi Güvercin motifli aplikelerle süslenmiştir.⁵⁶

⁵⁶ Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, s. 56

Resim 30: Cortesca Etiketli Kadın Mayosu

Kaynak: Sarah Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, Carlton Books Limited, London, 2010, s.56

Danimarka asıllı Carl Jantzen sıkı ve hafif bir yün hırka yapmak için örgü makinesiyle denemeler yapıyorken elastikiyet kazanmış bir ribana örgüsü geliştirmiştir. Jantzen'in arkadaşının elastikiyeti fazla bir sporcu giysisi istemesi neticesinde esnek ribana mayolar üretmiştir.

1921'de Vogue ve Life Magazine, Jantzen'in ribana örgülü mayolarının ilk evrensel reklamını yapmıştır. Ruth Eastman tarafından illüstrasyonları yapılmış, arka detayda plaj şemsiyesi önünde genç erkek ve bayanlar bulunmaktadır. Dönemin modasını yansıtan saç kesimleri ve şapkalar görülmektedir.⁵⁷

⁵⁷ Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, s. 42

Resim 31: Jantzen Mayoları Reklam Görseli

Kaynak: Sarah Kennedy, *The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion*, Carlton Books Limited, London, 2010, s.42

Jean Patou, Coco Chanel, Elsa Schiaparelli gibi özel tasarım evleri, spora olan talep artışı nedeniyle bu alanda çalışmalar yapmaya başlamışlardır. Esneklik özelliği kazandırılan kumaşlar ile eski tarz deniz banyosu kıyafetlerini modernleştirerek yeni mayolar tasarlamışlardır. İlmeklerin iç içe geçmesi ile oluşan esneklik özelliği sayesinde vücudu saran kıyafetler tasarlanmış ve çok katlı kabarık giysilerin zorlayıcı işlevi kolaylaştırılmıştır. 1925’li yıllarda Latex piyasada kullanılmaya başlanmış, kumaşta daha fazla esneklik sağlanmıştır.

1925’te Latex ticari ismiyle kauçuk lastiği bulunarak, Amerikan lastik ve mayo firması birleştirilmiştir.⁵⁸

⁵⁸ Kennedy, *The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion*, s. 8

Resim 32: Bianchini-Feriertekstil Firmasına Ait Kübist Mayo (1925, İngiltere)

Kaynak:Harriet Worsley, Decades of Fashion, Konemann UK Ltd, 2004, s. 198

30'lu yılların mayolarında ise yuvarlak hatlar, ortadan b zg ler, göğüs dekolteli mayolarda uzun beden boyu, eteklikli modeller ve ayrıca saçları koruma amaçlı plastik sa  boneleri moda olmuştur.⁵⁹

Kadın mayolarında dar ve askılı sırtı açık tasarımlardan, iki parçadan oluşan ipli üstler ve külot altlara yönelmeye başlanmıştır. Sonraki ilerleme ise bikinidir. Bu moda, isminin bağlantısı bulunan Atom  a ının baőlangıcı ile paraleldir.⁶⁰

⁵⁹ Dereboy, a.g.e., s. 128

⁶⁰ Charles Panati, Sıradan Şeylerin Sıra Dışı Kökleri, Maya Kitap, İstanbul, 2009, s. 278

Resim 33: 1930'lu Yıllardan Mayo Örneği

Kaynak:Plaj Modasının 80 Yıllık Evrimini Gösteren 20 Kumlu Fotoğraf,

<https://listelist.com/plaj-modasi/> / 02.05.2019

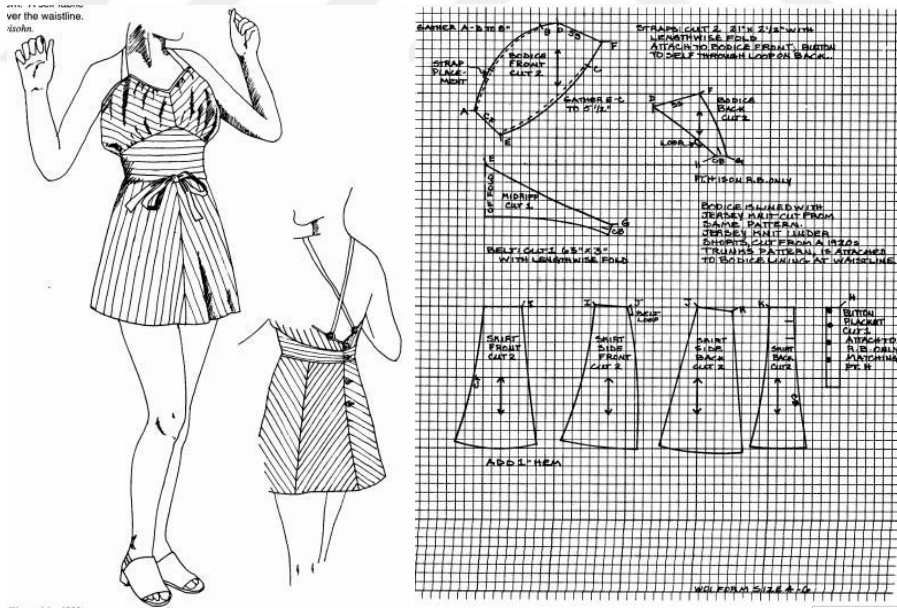
Açık sırtlı, tek parçalı mayolar 1932 yıllarında pek revaçtadır. Ama ne var ki bacakların tamamen açıkta bırakılmış olmasına rağmen kadınlar, göğüslerini açmakta pek cüretkâr davranamıyorlar.⁶¹

⁶¹ Tutel, a.g.e., s. 71

Resim 34: 1930'larda Deniz Giysileri (The Michelin Pushball)

Kaynak:Christina Probert, Swimwear in Vogue Since 1910, Thames and Hudson Publications, 1981, s.33

Resim 35: 1938 Yılına Ait Deniz Giysisi ve Kalıpları

Kaynak:Ruth S. Countryman and Elizabeth Weis Hopper, Women's Wear of The 1930's: With Complete Patterns,Players Press, U.K., 2001, s. 162-163

34 beden tek parçalı yüzme giysisi, gönüllü bir bayan tarafından giyilmiştir. Verev kesimden oluşan parçalar büzgüyle bir araya getirilmiştir. Sekiz parçadan oluşan etek, iki düğme ve arka ortasında patlet ile tamamlanmıştır. İki düğmenin biri büzgü bulunan parça için diğeri ise bedendeki parçanın kapatılması için kullanılmıştır.⁶²

Kadın mayosu “yazlık iç giyim” olarak tanımlanmıştır. 30’ların ortalarında sırtı açık güneşlenme izni çıkmış ve mayo tasarımlarına da bu yansımıştır. Çapraz askılı ve çıkarılabilir askılı modeller tasarlanıp üretilmiştir.⁶³

Bu dönemde güneşlenirken kolaylık sağlaması açısından omuzları indirilebilen Bauhaus modeli tasarlanmıştır. İlerleyen zamanlarda dekoltesi daha fazla olan “molded-fit” modeller ortaya çıkmıştır.

Resim 36: 1934 Plaj Örneği

Kaynak:Christina Probert, Swimwear in Vogue Since 1910, Thames and Hudson Publications, 1981, s. 18

⁶² Ruth S. Countryman and Elizabeth Weis Hopper, Women’s Wear of The 1930’s: With Complete Patterns, Players Press, U.K., 2001, s. 162

⁶³Christina Probert, Swimwear in Vogue Since 1910, Thames and Hudson Publications, 1981, s. 30

1939’da savaşın patlak vermesi dolayısıyla “mayo” insanların fikrinde olabilecek en son şey olmuştur. Hollywood’un ünlü mayo imalatçıları, savaşacak askerlerin ihtiyaç duyduğu paraşüt, ordu üniforması, naylon iç astarı yapmak üzere askere çağırılmışlardır.⁶⁴

1940’lara gelindiğinde Tokyo Olimpiyat Oyunlarına savaş nedeniyle iptali yüzünden gidemeyen ABD Yüzme Takımından Esther Williams ise Hollywood’un yeni keşfi olmuştur. Ten rengi mayosu nedeniyle mahkemelik olan Williams, “Tarzan” Weissmüller’le çıktığı Broadway müzikalinden sonra 1942’den itibaren çevirdiği, neredeyse kendisi için yaratılan ‘yüzme filmleri’ ile çok sevilmiştir.⁶⁵

Resim 37: Esther Williams’ın Filminden Bir Kare (Deniz Kıyafeti ile)

Kaynak:8 Temmuz 1952 Akşam Gazetesi“Resimlerle Olaylar”

<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/19847/> 17.07.2020

1940’larda kıyafetler, vücudun sıkılaştırmak ve şekil vermek amaçlanarak tasarlanır. Kalçalar, korse gibi dar bir giysi ile örtünürken, göğüsler de tel sütyen ile kaplanır.⁶⁶

⁶⁴ Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, s. 103

⁶⁵ Emiroğlu, a.g.e., s. 543

⁶⁶ Jennifer Craik, The Face of Fashion: Cultural Studies in Fashion, Routledge, New York, 1993, s.144

1940 mayolarında her renk kullanılabilir, fakat ulusal renklerin çok popüler olmasının yanı sıra çiçekli ve puantiyeli desenler de kullanılmıştır. Kıyafetler, arkalarından siyah küçük fermuarlar ile birleştirilmiştir.⁶⁷

40'lı yılların göbek açıklığının moda olduğu dönem olması spor ve mayo giysilerinde de ön plana çıkmıştır. Bu döneme kadar kullanılmış mayolardan farklı olarak dar ve iki parça olması ayırtıcı özelliklerindendir. Özel tasarım mayolarla birlikte bu akım fazlasıyla ilgi çekmiştir.

Resim 38:1940 Yılı Mayoları

Kaynak:PeterStackpole, Modern Living, Life Dergisi,9(1), 1940, s.54-56

Mayoların büyük bir çoğunluğunun yün kumaştan üretildiği zaman diliminde Claire McCardell, Yünün verdiği rahatsızlık nedeniyle koton kumaş kullanımına yönelmiştir. Koton kumaşın şişme özelliğini düşünerek mayo alanında bu kumaştan faydalanmıştır.

⁶⁷ Debbie Wells, 1940's Style Guide: a Complete Illustrated Guide to 1940s Fashion, Create Space Independent Publishing Platform, 2011, s. 18

Resim 39: Claire McCardell Mayo Tasarımı

Kaynak: Akiko Fukai, Fashion: The Collection Of The Kyoto Costume Institute: A History From The 18th To The 20th Century, Taschen, USA, 2002, s.553

1945’de Life Magazin dergisi “Fransız deniz giysisi” adı altında kadınların iki parçalı deniz kıyafetleri giydiklerini konu almıştır. Bu iki parça o döneme damga vuran en açık deniz giysisi kabul edilse de bir sonraki yıl 1946’da Louis Réard ve Jacques Heim adında iki Fransız tasarımcının başlattığı tasarım ile bikini modası gerçekleşmiştir.

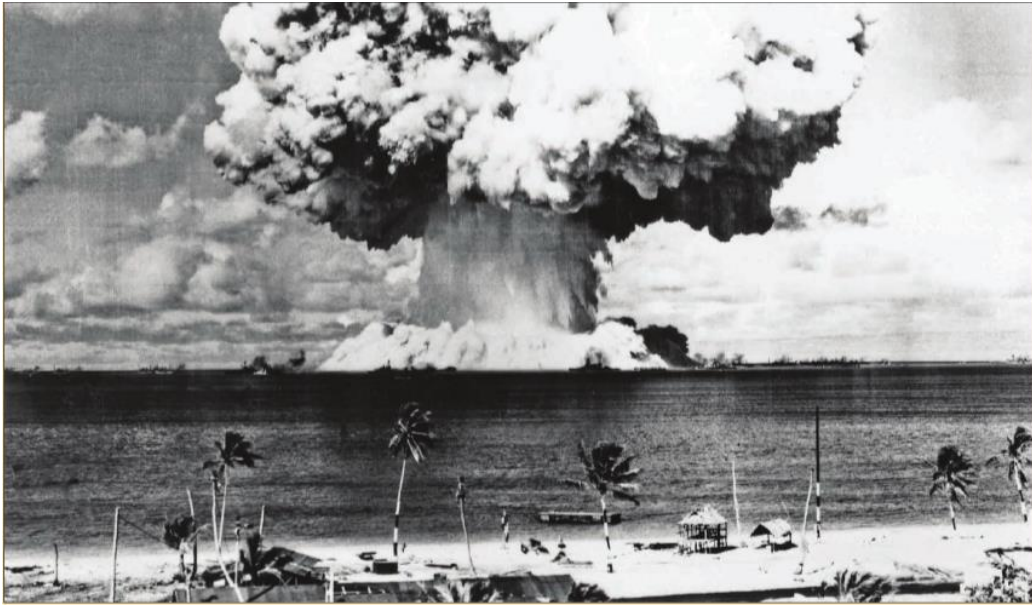

Resim 40: Jacques Heim’in “The Atome” İsmiyle Tasarladığı Mayosu

Kaynak: Patrik Alac, Bikini story, USA: Parkstone International, 2012, s.21

Réard'dan birkaç ay önce Jacques Heim, küçüklüğü nedeniyle 'the Atome' adını verdiği mayoyu tasarlamış, ancak o dönem bir tabu olan göbek deliğini açıkta bırakacak cesareti de kendinde bulamamıştır.⁶⁸

1 Temmuz 1946 sabahında, Bikini Atolü adı ile tanınan Güney Pasifik'te bulunan bir mercan adasında daha önce duyulmamış bir olay yaşanmıştır. 23.000 ton güce sahip bir atom bombası patlaması olmuştur. Amerikan ve Japon filolarının altının üstünde gemisi batırılmış ve bunun 2 katı da zarar gören gemi olmuştur.⁶⁹

Resim 41: 1 Temmuz 1946 Yılı “Atom Bombası” Haber Görseli

Kaynak:Patrik Alac, Bikini story, USA: Parkstone International, 2012, s.27

Réard, giysisi için önerilen yüz kadar addan hiç birini beğenememiştir. 5 Temmuz'da Paris'te modelleri ilk kez bikinisi ile yürüdüğünde, modacı yeni mayonun adını bomba denemesi haberlerinden esinlenerek 'Bikini' koymuştur.⁷⁰

⁶⁸ Feza Kürkçüoğlu, Bikini Mayo Nasıl Yaşlandı?, Popüler Tarih Dergisi, 2006, 71, s.85

⁶⁹ Patrik Alac, Bikini Story, USA: Parkstone International, 2012, s. 19

⁷⁰ Emiroğlu, a.g.e., s.543

Resim 42: Louis Réard'ın Bikini Çekimi

Kaynak:Patrik Alac, Bikini story, USA: Parkstone International, 2012, s.19

1950'li yıllarda tek parça modası hala devam ederken iki parçalı deniz giysilerinin dekoltesinden de esinlenilmiştir. İç giyim yöntemine benzer bir yaklaşım sergilense de genellikle mayolar elbise havası taşıyan kısa eteklerle kullanılmıştır. Yine bu dönem de iç giyim piyasasında düşüş yaşayan korse üreticileri mayo alanına yönelmiştir. Bunun sonucunda kusurları gizlemek adına mayolarda balenler, esnek paneller ve kemikler kullanılarak Dior'un "New Look" silüetleri mayolara yansımıştır.

Resim 43: Elsa Schiaparelli ve Andre Ledoux Mayo Tasarımları

Kaynak:J.Stéphane, L'officiel De La Couture Et De La Mode De Paris Dergisi, 339/340, 1950, s.49-

56

1956'da bikini sonunda kabul edilmiş ve çoğu zaman bikini giyerek fotoğraflanan Fransız aktris Brigitte Bardot sayesinde büyük ölçüde ünlenmiştir.⁷¹

Resim 44: Brigitte Bardot'un Cannes Film Festivalinde Giydiği Bikini

Kaynak:Paula Reed, Fifty Fashion Looks that Changed the 1950s, Conran Octopus, London, 2012, s.34

Korse benzeri olan yüzme kıyafetleri değişime uğrayarak, 1960'larda da devam etmiş, bu kıyafetlere vücut hatlarının mayoyu dolduracağı şekilde yeni tasarımlar dâhil edilmiştir.⁷²

60'ların başlarında modanın dikkat çektiği kesim, yetişkin kadınlar, sofistike tarza sahip olanlar iken, 60'ların sonlarında hedef kitle yön değiştirerek genç kadınlar olmuştur. Tığ ile yapılan kroşelerden, kalçadan bele doğru incelen mayolar yapılmıştır.⁷³

⁷¹ Jill Salen, Vintage Swimwear Patterns: Historical Patterns and Techniques, London: Batsford, 2013, s.9

⁷² Craik, a.g.e., s. 145

⁷³ Probert, a.g.e., s. 72

1960'larda bikini ve mayolarda dekolte kullanımı yaygınlaşmış, yine bu dönemde elbise tarzındaki mayoların kullanımı artmıştır. Farklı desen ve renklerde mayo kumaşları da dikkat çekmiş, çiçek, çizgi ve farklı desenler ile birlikte parlak renkler kullanılmıştır.

Mayolarda ve bikinilerde göğüs dekolteleri küçülmüş, bikini tasarımlarında ince bantlı alt ünitler, minik üstler mayolarda farklı kesimler 70'li yıllara damgasını vurmuştur, mayolardaki bu stil 2000'li yılların başında yeniden moda sahnesinde görülmüştür.⁷⁴

1970'lerin sonlarına doğru dansçı mayosu benzeri tek parça mayolar tasarlanmıştır. Bu mayolar büyük kemerlerle ile birlikte kullanılabildiği gibi mini eteklerle de kullanılmıştır. Sarı, mavi, mor gibi renklere ek olarak metalik renklere ön plana çıkmıştır.

Resim 45: Mike Reinhardt, Strawberry Studio (1979)

Kaynak:Christina Probert, Swimwear in Vogue Since 1910, Thames and Hudson Publications, 1981

⁷⁴Dereboy, a.g.e., s.168

Mayo sektöründe 80'lerin sonlarına doğru, kadınlığa dönüş adı verilen trend hakim olmuş ve vücut hatlarını vurgulayan kadınsı zerafet önem kazanmıştır. Hiçbir dönemde görülmeyen turuncu-pembe gibi renk kombinleri, 80'li yılların mayolarında ön plana çıkmıştır.⁷⁵

Resim 46: 1989 Yılına Ait Mayo ve Kalıbı

Kaynak: Burda Moden, Miss B Für Alle, Sie Lust Auf Junge Moda Haben, Burda Moden Dergisi, 5, 1989, s.36-40

1990'lı dönemde, rahatlık amaçlanarak mayo ve bikinilerde çoğunlukla likra kullanılmıştır. Ana malzeme olan kumaşlar birçok farklı desenler içermektedir. Pastel tonlar ile birlikte çiçekli desenler, tropik desenler ve bu temaya ait tropik renkler, siyah ve beyaz renkler gibi seçenekler hâkimdir. Bununla birlikte aksesuar kullanımı da aktif rol oynamıştır.

⁷⁵ Dereboy, a.g.e., s. 178

Resim 47: Michael Kors 1994 İlkbahar/Yaz Koleksiyonundan Görsel

Kaynak:KyleEricksen,Michael Kors Robe and Swimsuit, New York,1993

2000’li yıllarda mayo ve bikininin yanı sıra yeni arayışlara gidilmiş, mayo ve bikini arasında bir tasarıma sahip “Mayokini” modası başlamıştır. Birçok kadının ilgisini çeken bu tasarım trend olmuştur.

Tasarım çizgisinde kendini ispatlamış markalardan Celine, Hermès, Chanel ve Calvin Klein tasarladıkları bikini ve mayolar, sandaletler, güneş gözlükleri, plaj çantaları, havlular, pelerin tarzında üst giyim modelleriyle tasarım alanında liderliklerini korumaya devam etmektedir. Alanında kendini ispatlamış bir diğer markalardan, Ralph Lauren’den Prada Sport, La Perla, Polo Sport bu kategoriye dahildir.⁷⁶

⁷⁶ Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, s. 269

Resim 48: Miu Miu İlkbahar/Yaz 2017, Stella McCartney Mayo Tasarımları

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/2017-yaz-plaj-trendleri#p=2> / 13.04.2020

Gucci'nin ürettiği mayoların yüksek fiyatlı ve çok ünlü olmasında en büyük sebepten kaliteli ve sık dokunmuş kumaşı kullanılarak üçgen bikinileri tasarlamasıdır. Chanel, Dolce&Gabbana suni elmas, velur, patent faux deriler, süed kullanarak sadece havuz başında poz vermek amacıyla tasarımlar tasarlamıştır. Amerikan tasarımcılar Calvin Klein ve Donna Karen sade renkli tek parça mayolar, basit bikini üstleri, şortlar, plaj pantolonları, etekli bikini altları, erkek şortu gibi seçeneklerle müşterilerine hitap etmişlerdir.⁷⁷

Günümüzde sadece plaj ve deniz de giymekten çıkıp, farklı aksesuarlar ve kıyafetlerle kombinlenerek günün her anında kullanıma uyarlanmaktadır.

⁷⁷ Kennedy, The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion, s. 263-264

Resim 49: Fauv Studio, Stella McCartney, Missoni Mare Bikini Tasarımları

Kaynak:<https://vogue.com.tr/trend/2017-yaz-plaj-trendleri#p=7> / 13.04.2020

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEKSTİL LİFLERİNİN YÜZME GİYİMDE KULLANIMI VE UYGULANAN TESTLER

1. TEKSTİL LİFLERİ VE SINIFLANDIRILMASI

1.1. Tekstil Lifleri

Elyaf, kumaş, iplik, giyim ve bunların kullanıldığı diğer alanlar insanoğlunun yaratılışıyla başlayıp, gereksinimden ortaya çıkmıştır. İnsanoğlu ilk çağlarda, gereksinimlerini karşılamak için bitki lifleri ve yaprakları, hayvan derileri gibi malzemelerle taleplerini gidermişlerdir. Gelişmeye başladığı dönemlerde, bu ihtiyaçların giderilmesi daha bilinçli bir şekilde ve teknolojik bir mantık doğrultusunda sistemli bir şekilde ilerleme göstererek bugünkü şartlarda üretim gücüne ve kapasitesine ulaşmıştır.⁷⁸

Doğada lifli yapıya sahip, işlenmeye hazır birçok madde bulunmaktadır. Bunlardan ancak dokuma ve örmeye uygun iplik halinde eğrilebilenler tekstil lifi olarak kullanılabilir. Liflerin eğrilebilmesi için yüzeyinin pürüzlü, çapının lif boyunca aynı incelikte olmasının yanı sıra yumuşaklık, nem çekme, dayanıklılık boyanabilirlik vb. gibi özelliklere sahip olması gereklidir.⁷⁹

Örme kumaşlar, daha çokta çözümlü örme kumaşlar, dokuma kumaşlara oranla tekstil alanında çok daha ön planda olmuş ve talep edilmiştir. Bu iki farklı kumaş cinsinin kendine ait ayrı özelliklerinin bulunması ve kullanım alanlarının bu özelliklerine göre tercih edilmesi önem arz etmektedir.⁸⁰

⁷⁸ Marjorie A Taylor, Technology of Textile Properties an Introdcion, Prof. Dr. Ali Demir, Melih Günay (Çev), Forbes Publications, London, 1999, 4

⁷⁹ Yıldız Özcan, Tekstil Elyaf ve Boyama Tekniği, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Sayı: 2557, Kimya Fakültesi, No:39, İstanbul, 1978, s.17

⁸⁰ Taylor, a.g.e., 4

Dokuma kumaşa kıyasla örme kumaşlar yuvarlak ve düz örgü makinelerinde örüldüğünde örgü değişiminde daha hızlı sonuç almak mümkün olmaktadır. Fakat çözgülü örme makinelerinde kumaş tipi ve örgü değişiminde aynı randıman gözlenmediği gibi dokuma kumaşlara göre daha uzun süreli sonuç alınmaktadır. Buna rağmen üretim aşamasında örme kumaş üretimi dokumaya göre çok daha hızlı sonuç vermektedir.

1.2. Tekstil Liflerinin Sınıflandırılması

Tekstil lifleri elde edildikleri kaynaklara göre sınıflandırıldığına da doğal ve yapay olmak üzere ikiye ayrılırken, yapay liflerde kendi içinde rejenere ve sentetik lifler olarak ayrılmakta ve aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır;

1.DOĞAL LİFLER

1.1. Bitkisel Lifler

1.1.1. Tohum Lifleri (pamuk, kapok)

1.1.2. Gövde Lifleri (keten, kenevir, jüt, ramı)

1.1.3. Yaprak Lifleri (sisal kendiri, Manila keneviri)

1.1.4. Meyve Lifleri (koko elyafı)

1.2. Hayvansal Lifler

1.2.1. Deri Ürünü (kıl) Lifleri (moher, kaşmir, keçi kılı, lama, alpaka, vicuna, angora, deve tüyü)

1.2.2. Salgı Lifleri (ipek)

1.3. Doğal Anorganik Lifler

1.3.1. Kaya Lifleri (asbest)

1.3.2. Metalik Lifleri

1.3.3. Cam Lifleri

2. YAPAY LİFLER

2.1. Rejenere Lifler

2.1.1. Selüloz Esaslı Rejenere Lifleri (viskoz, bakır ipeği)

2.1.2. Selüloz Esterleri (asetat ipeği)

2.1.3. Protein Esaslı Rejenere Lifleri (zein, kazein, soya fasulyesi, yer fıstığı)

2.1.4. Alginat Lifleri

2.1.5. Kauçuk Lifi

2.2. Sentetik Lifler

2.2.1. Poliolefin Lifleri

2.2.2. Polivinil Lifleri

2.2.3. Poliamid Lifleri

2.2.4. Poliester Lifleri

2.2.5. Poliüretan Lifleri

2. YÜZME GİYİMDE KULLANILAN TEKSTİL LİFLERİ

2.1. Pamuk Lifi

İklim ve yetiştirme şartları göz önünde bulundurularak genellikle kreme yakın beyaz bir renge sahiptir. Sıcak tutma özelliği çok az olan pamuk lifi, nem çekme özelliği yüksek olmasından dolayı sıcak havalarda kolaylık sağlamaktadır.

Pamuk lifleri tekstilde kullanım alanlarına göre bakıldığında, bluzlar, gömlekler, elbiseler, etekler, iş kıyafetleri, bebek giysileri, havlular, iç giyim ürünleri, telalar, halılar, perdeler, döşemelik kumaşlar, yatak örtüleri, eldiven, şapka, eşarp, çorap ve ipliklerde kullanılmaktadır.⁸¹

2.2. Keten Lifi

Elastikiyeti çok fazla olmamasının yanı sıra yüksek mukavemete sahip liflerden biridir. Çok kolay buruşabilen bu kumaşlar, mumlu yapısı sayesinde doğal bir parlaklığa sahiptirler. Sıcak tutma özelliği az olan keten kumaşlar serin tutma özellikleri nedeniyle yazlık kıyafetlerde kullanılmaktadır.

⁸¹ MEGEP, Tekstil Lifleri, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Giyim Üretim Teknolojisi, Ankara, 2011,s.8

Keten lifinin kullanım alanları arasında, yazlık giysiler, yatak örtüleri, masa örtüleri, mendiller, perdeler, cilt bezleri, tuvaletler, tela, keten ayakkabılar yer almaktadır.⁸²

2.3. Bambu Lifi

21. yüzyıla ait bir elyaf çeşididir. Bambu ormanlarına sahip Uzakdoğu'dan işlem görmek üzere toplanan bambular, hamur halini alıp, sonrasında lifler halinde ayrılır.⁸³

Bambu lifleri, yumuşak tuşeye, serinliğe, ve doğal yapıya sahip liflerdir. Bu özellikleri ile başka herhangi bir selülozik lif bu kadar iyi potansiyel sunamamaktadır. Benzer özelliklere sahip kaşmir ve ipek, bambu lifi ile kıyaslanabilmektedir. Bambu lifleri anti bakteriyel özellikte olup, doğa ile uyumlu liflerdir. Selülozik elyaflar ve bitkisel elyaflar nasıl boya alabilme özelliğine sahipse, bambu lifleri de aynı şekilde boya alma özelliği barındırmaktadır. Özellikle yaz ayları için kullanışlı olan bu elyaf terleme yapmamaktadır. Bambu elyafının kullanım alanlarına bakıldığında, iç giyim ürünleri, dış giyim, havlu, tıbbi tekstil, yatak örtüleri, perde, çorap vs.⁸⁴

Ultraviyole ışıklar kanserler, katarakt benzeri durumlara neden olmaktadır. Bambu lifinin anti uv ışığını kırma yeteneği, vücuda verilebilecek zararların da önüne geçmektedir.⁸⁵

⁸² MEGEP, Tekstil Lifleri, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Giyim Üretim Teknolojisi, Ankara, 2011, s.10

⁸³ MEGEP, Doğal Lifler, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Tekstil Teknolojisi, Ankara, 2014, s. 30

⁸⁴ MEGEP, Doğal Lifler, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Tekstil Teknolojisi, Ankara, 2014, s. 30-31

⁸⁵ Meriç Özşeker, Bambu, Pamuk ve Viskon Lifinden Üretilen Kumaşların Spor Kıyafetlerinde Kullanımının Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2018, Isparta, s.14

2.4. Kauçuk Lifi

Tropikal bölgelerde yetişen bir rejenere lif türüdür. Ağaçların üzeri çizilerek “lateks” adı verilen bitki özsuğu Hevea brasiliensis türü bitkilerden elde edilir. Lateks yaş veya kuru çekim yöntemiyle lifler elde edilir. Kauçuğa kükürt ilave edilerek bu liflerin ısıtıldığında erimesi ve soğuduğunda sertleşmesi önlenip, “vulkanizasyon” işlemi yapılmış olur. Pamuk, ipek, naylon lifleriyle kaplanarak spor malzemeleri, deniz giysileri gibi esneklik özelliği aranan giysilerin yapımında kullanılır.⁸⁶

2.5. Viskoz Lifi

İlk olarak saflaştırma işleminden geçen viskoz liflerinin hammaddesi selülozdur. Viskoz elyafı filament olarak elde edilmesinin ardından, floş ip olarak üretilmektedir. Viskon benzeri taklit kumaşların dokuma işlemlerinde kullanılmaktadır. Yün kumaşların üretiminde maliyeti düşürmek için işleme dahil edilebilmektedir.⁸⁷

Viskon yapı olarak bakıldığında viskozun kesikli haline denmektedir. Kimyasal özellikleri açısından pamuk ile benzer özelliklere sahiptir. Yüzeyi pürüzsüz, çok kolay buruşabilmektedir. Nem çekme yüzdesi kendi ağırlığının %35’i kadardır. Kuru durumda pamuk ile eş değer dayanıklılığa sahipken, ıslandığında bu durum geçerliliğini koruyamaz %40 oranına yakın dayanıklılığını kaybeder. Serin tutmasından kaynaklı yaz ayları için idealdir. Kullanım alanları, iç giyim, dış giyim, perdeler, döşeme kumaşları olarak sınıflandırılabilir.⁸⁸

2.6. Poliester Lifi

Tekstil alanında poliester lifleri geniş bir yer kaplamaktadır. Poliester lifi tek olarak kullanılabileceği gibi, diğer farklı liflerle bir araya getirilerek de kullanılabilmektedir. Poliester lifinden birçok kumaş çeşitleri üretilmektedir. Tafta, saten, şifon, organze bu çeşitlerde birkaçıdır. Diğer liflerle bir araya getirilip

⁸⁶ Elvan Anmaç, Tekstilde Kullanılan Lifler Özellikleri ve Kullanım Alanları, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2004, s.171-172

⁸⁷ MEGEP, Tekstil Lifleri, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Giyim Üretim Teknolojisi, Ankara, 2011, s.23

⁸⁸ MEGEP, Tekstil Lifleri, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Giyim Üretim Teknolojisi, Ankara, 2011, s.23

kullanılabilen bu lif, daha çok pamuk lifi ile birlikte kullanılmaktadır. Bunun yanı sıra yün, viskoz, keten gibi liflerle de birlikte kullanılmaktadır.⁸⁹

Poliester liflerinin aşınma ve kopma mukavemeti fazladır. Kullanım açısından kolaylık sağlayan bu lifler, çekme yapmaz ve kısa sürede kurur. Elastikiyeti mevcut olduğundan, zorlanma karşısında dayanıklılığı yüksektir. Tekstürize işlemi uygulanmadığı takdirde ısı tutma potansiyeli düşüktür. Hafif bir lif türü olan poliester liflerinin kullanım yerleri, giyim, tül-perde, yorgan, halı, kravat, dikiş ipi olarak sınıflandırılmaktadır.⁹⁰

2.7. Poliamid Lifi

Dünyada üretilen ilk sentetik lif olan polyamid lifi 1928’de ABD’de polimerler üzerine yapılan araştırma sonucunda elde edilmiştir. Bu araştırmayı yöneten Dr. Wallace H. Carothers olup DuPont de Nemours & Company araştırma programını başlatmıştır. 1939 yılında DuPont’un pilot işletmesinde “nylon 6.6” lifi üretilip ilk olarak kadın çorabı üretiminde kullanılmıştır. Yüksek mukavemete ve sürtünmeye karşı dayanıklılığa sahiptir ve deniz suyuna dayanıklılığı nedeniyle yelken, halat ve çeşitli iplerin yapımında kullanılmıştır.⁹¹

Bu liflerin aşınma ve kopma mukavemeti yüksektir. Isı tutma kabiliyeti verimlidir. Form olarak deforme olmadığı gibi, çabuk kuruma özelliğiyle de kullanımı kolaydır. Işığa karşı hassasiyetlidir. Kullanım alanları daha çok, spor kıyafetleri, mayo, çoraplar, iç çamaşırları, balık ağı, farklı tekstil ürünleri gruplarında kullanılmaktadır.⁹²

2.8. Poliüretan Lifi

İçerisinde en az %85 oranında elastomer yapıda polimer barındıran lifler için spandex terimi kullanılmaktadır. Bu liflerin nem çekme özellikleri az olmakla birlikte hidrofob yapıdadır. Uv ışına karşı dayanım özelliği vardır. Genel olarak esnekliğin gerekli olduğu varis çorapları, mayo, iç çamaşırı, cerrahi sargı alanlarda

⁸⁹ MEGEP, Yapay Lifler, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Tekstil Teknolojisi, Ankara, 2018, s.33

⁹⁰ MEGEP, Tekstil Lifleri, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Giyim Üretim Teknolojisi, Ankara, 2011, s.25

⁹¹ Anmaç, a.g.e., s.175-176

⁹² MEGEP, Tekstil Lifleri, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Giyim Üretim Teknolojisi, Ankara, 2011, s.25

kullanılan bu lif, başka liflerle karıştırılarak rahatlık açısından günlük kıyafet kullanımında da aktif rol oynamaktadır.

Kopma mukavemeti 0.7-1.0 gr/denye arasında ve elastomerik olmayan liflerle karşılaştığında düşük mukavemettir. Spandex lifleri klorlu bileşiklerle karşılaştığında lifin renginde sararma meydana gelir. Yüzme havuzlarında bulunan klor liflere zarar vermezken klorlu ağartıcılar kullanılmamalıdır. Deniz suyu, ter ve güneş yağlarının bu lifleri olumsuz etkilemez, fakat bazı güneş yağları beyaz spandex lifini sarartabileceğinden dikkat edilmelidir.⁹³

3. YÜZME GİYİMDE UYGULANAN TESTLER

3.1. Renk Haslık Testleri

“Renk”, cisimler tarafından yansıtılan, geçirilen veya yayımlanan ışığın spektral bileşimi tarafından algılayıcının zihninde oluşturulan görsel bir etki olarak tanımlanabilir. “Renk”, üreticiler, satıcılar, tüketiciler ve kullanıcılar tarafından kontrol edilmek istenen bir kalite kriteridir.⁹⁴

Haslıklar, genel olarak kullanım haslıkları ve fabrikasyon haslıkları olarak ikiye ayrılır. Kullanım haslıkları arasında yıkama haslığı, su haslığı, su damlası haslığı, su lekeleme haslığı, deniz suyu haslığı, klorlu su haslığı, sürtme haslığı, ışık haslığı, ter haslığı, kuru temizleme haslığı, presleme ve ütüleme haslığı, su buharı haslığı, hava koşulları haslığı, gaz soldurma haslığı bulunur. Fabrikasyon haslıkları arasında ise, yaş işlem haslığı, su buharı haslığı, sıcak su haslığı, alkali haslığı, soda kaynatma haslığı, merserize haslığı, asit haslığı, dinkleme haslığı, peroksit haslığı, klorlama haslığı, klorlu su haslığı, hipoklorit ağarması haslığı, kükürt ağarması haslığı, organik çözügen haslığı, serisin uzaklaştırma haslığı, formaldehit haslığı, kuru ısı haslığı, presleme haslığı, pliseleme haslığı, karışım boyama haslığı, bazik depolama haslığı ve tuz haslığı bulunur.⁹⁵

Boya veya baskı işlemi uygulanmış bir tekstil yüzeyine üretim ve kullanım sürecinde içeriğindeki boyarmaddeyi kaybetmeme ve koruma potansiyeline renk

⁹³ Anmaç, a.g.e., s.216

⁹⁴ Erhan Öner, Tekstil Endüstrisinde Renk Ölçümü, Marmara Üniversitesi, Yayın No: 672, İstanbul, 2001

⁹⁵ Necdet Seventekin, Kimyasal Tekstil Muayeneleri, Ege Üniversitesi Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma-Uygulama Merkezi Yayını, İzmir, 2010, s. 52-68

haslığı denir. Kimyasal zelliklerine ve yapılarına göre farklılık gösteren boyarmaddeler için uygulanan yöntemlerde farklılık göstermektedir. Renklendirme işlemi uygulanmış yzeeye yapılan apreleme çalışmaları renk haslık derecesini olumlu anlamda yükseltmektedir.

Haslık değerlendirmelerinde Gri Skala kullanılmaktadır. Gri Skala 1’den 5’e kadar derecelendirilmiş, akma ve solma için ayrı iki skaladır. A02 ve A03 olarak adlandırılır. Akma için kullanılan gri skalada orijinal refakat bezi beyaz renkle gösterilir. Solma için kullanılan gri skalada ise orijinal kumaş gri renkle gösterilir.⁹⁶

3.1.1. Sürtünme Haslığı

Boyalı veya baskılı tekstil yüzeyinin bir başka tekstil yüzeyi ile temas oluşturması durumunda yüzeyi kirletme derecesi sürtme haslığını ifade etmektedir. Sürtünmeye karşı renk haslığı, tekstil yüzeyinin boyanması ve sonrasında uygulanan işlemler, kumaş yapısıyla doğru orantılıdır. Daha çok giyim grubu ve döşemelik kumaşlar için önemli bir uygulamadır. Sürtme haslığı kendi içinde iki yöntem izlemektedir. Bunlar yaş sürtme haslığı ve kuru sürtme haslığı olarak ayrılmaktadır. Bu işlemlerde tekstil yüzeyi ıslak veya kuru olacak şekilde uygulamaya alınarak sürtünme sonucunda rengin bir diğer tekstil yüzeyine geçme derecesi hesaplanmaktadır. Renkli test numunesine uygulanacak sürtünme testinde diğer kumaş beyaz renktedir ve sürtünme sonrasında kirlenme oranına göre gri skala üzerinde sonuç ifade edilir.

3.1.2. Yıkama Haslığı

Boyalı veya baskılı tekstil yüzeylerinin, kullanım amacına yönelik uygulanan yıkama işlemleri ve sonucundaki dayanıklılık derecesi belirlenmektedir.

Test uygulanacak tekstil yüzeyine, multifibre bez ile temas halinde olacak şekilde yıkama maddesi olarak deterjan çözelti kullanılarak belirlenen süre aralığında sıcak su ile yıkama işlemi uygulanmaktadır. Daha sonrasında durulama ve kurutma işlemleri gerçekleştirilip, sonucunda da tekstil yüzeyindeki renk değişimi ya da multifibre bezin kirlenmesi durumuna göre gri skalalar ile değerlendirilmektedir.

⁹⁶ Halil İbrahim İçoğlu, Pamuklu Dokunmuş Kumaşların Reaktif Boyarmaddelerle Boyanması ve Uygulama Yöntemlerinin İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006, s. 46

3.1.3. Su Haslığı

Boyalı veya baskılı tekstil yüzeylerinin renklerine yönelik suya karşı dayanıklılık kontrol işlemidir. Tekstil yüzeyindeki renk değişimi ya da kullanılan diğer multifibre beze renk akması durumunda gri skala ile değerlendirilmektedir.

3.1.4. Ter Haslığı

Boyalı veya baskılı tekstil yüzeylerinin İnsan teri ile teması alinde renklerinde oluşın değişimler değerlendirilmektedir. Bazik ve asidik olarak iki ayrı yapay yolla oluşturulmuş çözelti bulunmektedir. Test uygulanacak ürün, çözelti içine refakat bezi ile birlikte yerleştirilir ve belirli süre bekletilip, kurutma işlemi sonrasında ürünün renginde değişim ya da refakat bezinin kirlenmesi durumuna göre gri skala ile değerlendirilmektedir.

3.1.5. Hava Şartları Haslığı

Boyalı ve ya baskılı tekstil yüzeylerinde hava şartlarının etkisi sonucu renklerinde oluşacak değişime yönelik uygulanan işlemidir.

3.1.6. Işık Haslığı

Işğın etkisiyle oluşabilecek renk değişim durumuna karşı boyalı ya da baskılı yüzeylerin değerlendirmesini yapmak için uygulanan işlemidir. Belirli bir süre ışığa maruz kalan ürünlerde renk değişimi görölmektedir. Uzun süreli kullanım ya da bekletme renklerinde solmalara neden olabilmektedir. Daha çok yapay ışık altında ürün bekletilerek uygulama yapılmaktadır. Gün ışğının yarattığı etkiyi sağlayabilen ksenon ark lambası kullanılarak işlem gerçekleştirilmektedir.

3.1.7. Presleme Ütüleme Haslığı

Boyanmış veya baskılı tekstil ürününe sıcak pres uygulanarak renk haslığı kontrol yöntemidir. Bu işlemler ürün ıslak, nemli ya da kuru haldeyken uygulanabilmektedir. Kuru yöntemde numune kuru olacak şekilde belirli sıcaklık ve basınç ile ütülenmektedir. Nemli yöntemde, ıslak olan ürün üstü ıslak refakat bezi ile örtölüp belirli sıcaklık ve basınç altında ütülenmektedir. Islak yöntemde, hem ürünün hem de üzerine örtölün refakat bezinin ıslak olması ile belirli bir süre sıcaklık ve basınç altında ütülenmektedir. Uygulanan işlem sonucunda hemen ve ya bir süre

sonra üründe renk değişimi ya da refakat bezinde lekelenme durumuna göre değerlendirme yapılmaktadır.

3.1.8. Deniz Suyu Haslığı

Tekstil yüzeyinin deniz suyu ile teması sonucu oluşabilecek renk değişimlerinin değerlendirilmesi işlemidir.

3.1.9. Klorlu Su Haslığı

Tekstil yüzeyinin klorlu su ile teması sonucu oluşabilecek olumsuzlukları değerlendirmek için uygulanan işlemidir.

3.2. Fiziksel Testler

3.2.1. Kırışma

Kalın iplikler eğilmesinin zorluğundan dolayı kırışmaya karşı daha büyük direnç gösterir. İnce iplik kullanılarak üretilen viskon bir kumaş kalın iplik kullanılarak üretilen viskon kumaşa oranla daha kolay kırışır. Büküm oranı arttıkça gerilme artar, iplik yapısı sertleşir, düzelme kabiliyeti azalır ve deformasyon artar. Örme kumaşlar dokuma kumaşlara oranla daha az kırışırlar, çünkü iplikler yüzey içerisinde daha kolay hareket eder, kırışmadan dolayı oluşan gerilimi absorbe edebilir. Örgü sıkılaştıkça gerilme daha fazla olur ve kırışıklıkların açılması zorlaşır. Örgü yapısı gevşek olursa kırışma daha az olur.⁹⁷

3.2.2. Patlama

Patlama mukavemeti lif türüne, iplik cinsine, kumaş konstrüksiyonuna ve apre işlemine bağlıdır. Viskon liflerinin mukavemeti düşüktür, lif yaşken mukavemet daha da düşmektedir. Kesikli liften oluşan iplikler daha zayıftır. Mekanik kuvvet altında lifler kopabilir. Çok katlı ipliklerin mukavemeti tek kat ipliklere göre daha iyidir. Fazla büküme sahip olan iplikte lif sürtünmesi fazla olur, bu sebeple mukavemet artar. İplik kalınlaştıkça mukavemet artar. Örme kumaşlarda mukavemet düşük olurken, uzama oranı fazladır.⁹⁸

⁹⁷Billie J. Collier,Helen H. Epps, Textile Testing and Analysis, Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey, 1999

⁹⁸Collier, Epps, a.g.e.

3.2.3. Statik Elektriklenme

Tekstil yüzeyinde bulunan nem düzeyi ile birlikte sürtünme durumu sonucunda oluşan birikim, havadaki elektrik yüklerinin çekilmesine sebebiyet vermektedir. Elektriklenme durumu tekstil yüzeyinin kendi kendine sürtünmesiyle oluşabileceği gibi başka bir yüzeye sürtünmesiyle de gerçekleşebilmektedir. Statik elektriklenme düzeyi, içeriğindeki elyafında etkisiyle kumaştan kumaşa farklılık göstermektedir. İçeriğinde az miktarda nem bulunduran hidrofob kumaşlar daha fazla statik elektriklenme potansiyeline sahiptir. Kumaşın ya da elyafın statik elektrik yüklü olması birçok sorun teşkil edebilmektedir. Statik elektrik, kumaş üretim aşamasında hatalara, tekstil ürünü oluşturulması aşamasında giysinin giyen kişiye yapışmasına ya da çarpmaya sebebiyet verebilmektedir.

3.2.4. Aşınma

Tekstil yüzeyinin başka bir yüzeye sürtünmesi ile kumaş yüzeyinde oluşabilecek aşınmaya karşı dayanım gücü aşınma dayanımı ifade etmektedir. İplik ve liflerin özellikleri ve kullanım şekilleri aşınma dayanımını olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir.

Selülozik liflerin aşınma mukavemeti fazlasıyla düşüktür. Pürüzlü bir yüzeye sahip olduklarından sürtünme katsayısı ve aşınma olasılığı yüksektir. İplik kalınlaştıkça aşınmaya karşı direnç artar. Büküm oranının artmasıyla doğru orantılı olarak iplik çapı küçülür, daha sıkı bir yapı oluşur, aşınma mukavemeti artar. Artan kumaş sıklığı aşınma dayanımını artırır. Aşınma kuvvetine karşı birden fazla iplik enerji depolar, bu sayede tek bir ipliğin oluşturacağı gerilme miktarı azalır. Aşınma durumuna karşı, örme kumaşlar dokuma kumaşlardan daha dayanıksızdır. Nem aşınma direncini arttırabileceği gibi aynı zamanda azaltabilir. Islakken mukavemeti yüksek olan liflerden yapılan kumaşların ıslak halde aşınma dayanımı daha fazladır. Islakken dayanıksız bir yapıya sahip lifler, ıslak haldeyken kolaylıkla aşınabilir.⁹⁹

3.2.5. Boncuklanma

Liflerin birbirine dolaşıp kıvrılarak, kumaşın yüzeyine tutunmasıyla oluşturdukları küçük boncuklar şeklindeki yüzeyde bulunan hatalardır. Daha çok

⁹⁹Billie J. Collier, Phyllis G. Tortora, Understanding Textiles Sixth Edition, Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey, 2001

Çamaşır makinelerinde oluşan mekanik hareketlerin oluşturduğu sũrtũnme sonucu oluşur. Su seviyesinin dũřũk olması, uzun sũreli yıkama programlarının kullanılması, makine içerisinde gereğinden fazla çamaşır bulunması, ũst ũste tekrarlanan yıkamalar boncuklanmaya sebebiyet vermektedir.¹⁰⁰

Bũtũn lifler boncuklanma eğilimi gũsterebilmektedir. Boncuklanma nedenleri, liflerin incelik, uzunluk, kopma mukavemeti gibi uezelliklerine bağlı olabileceği gibi, ũretilen iplik ve ya kumaşın yapısal uezellikleri ve uygulanan bitim işlemleri ile de doğrudan ilgilidir. Ȗrme kumaşların sıklık oranı dokuma kumaşlara gũre daha az olduğundan Ȗrme kumaşlarda boncuklanma oranı daha dũřũktũr.

3.2.6. Hava Geçirgenliği

Elyaf ya da kumaş yũzeyinden hava geçiş potansiyelini belirlemede kullanılan bir işlemdir. İplik, elyaf ve kumaş yapısı hava geçirgenliğini etkilen temel unsurlardandır. Hava geçirgenliği kumaştan kumaşa farklılık gũsterebilmektedir. İnce iplikten elde edilmiş seyrekle dokudaki kumaşlarda geçirgenlik oranı yũksek durumdayken, sık dokudaki kumaş daha az hava geçirgenlik oranına sahiptir. Kumaş ne kadar sık dokuya sahip olursa hava geçirgenliği o kadar az olmaktadır. Plaj giyimde kullanılan kumaşların ince iplikli ve seyrekle dokuda olması kumaşa hava geçirgenlik uezeliği kazandırmaktadır. Hava geçirgenliği iyi olan kumaş, vũcut konforu sağlanmış olur ve vũcut sıcaklığını dışarı taşıyarak ortam dengesini sağlamaktadır. Kullanılan ũrũnde pamuk oranının fazla olması yine hava geçirgenlik kalitesini arttırmaktadır. Bu nedenle plaj giyim açısından hava geçirgenlik Ȗnemli bir uezelliktir. Bunun tam tersi olarak hava geçirgenliği az olan kumaşlarda kumaş ile hava arasında bir geçiş sağlanamadığından sıcaklık kaybı yaşanmaz.

Havanın geçirgen oluşu, lif ve iplik yapısıyla kumaş içinde bulunan boşluklu yapıların miktar ve dağılımına bağlıdır. Mesela, çok sık yapısı olan kumaştan havanın geçiş yapması çok daha zordur. İplikleri çok daha dolgun gũsteren ve kumaş yũzeylerini 25 daha çok tũylendirebilecek ihtimali olan bitim işlemleri de, havayı hapsederek, vũcoda ısı sağlarlar. Hava geçirgenliği giysi konforu açısından Ȗnemli bir parametredir. Kumaşın hava geçirgenliği dirençleri, gramajı daha fazla olan

¹⁰⁰Hloch, H. G. and Ophũls, A., Evaluation of Textile Damage by Washing Machines, WFK 41st International Detergency Conference, 2003

yapılar içinde çok daha fazladır. Isı tutma kapasitesi de, kumaş gramajıyla ters orantılıdır. Dolayısıyla kalın olan giysilerin sıcak tuttuğu kanısı yanlıştır.¹⁰¹

3.2.7. Su İticilik

Tekstil malzemesinde suyun reaksiyonuna bakıldığında, yüzeyin ıslanması ve liflerin içeresine nüfus etmesi, sıvı maddenin liflerdeki difüzyonu ve yüzeydeki absorbsiyon gibi fiziksel olaylar gösterebilmektedir.¹⁰²

Poliamid liflerde tıpkı diğer yapay lifler gibi su itici yani hidrofob özelliğe sahiptir. Buna rağmen, içerisinde bulunan amino, karboksil ve amip gruplar sebebiyle poliester lifleri kadar yüksek bir dayanıma sahip değildir. Higroskopik nem oranı %4'e kadar bulunabilmektedir.¹⁰³

Tekstil yüzeyine kazandırılan su geçirgenlik oranı veya su iticilik özelliğidir. Bu özellik kumaş içerisindeki lif karışımlarına bağlı olabileceği gibi kumaşa uygulanan bitim işlemleri ile de doğru orantılı olabilmektedir. Poliamid, polietilen, polyester gibi lifler su iticilik özelliğine daha fazla sahip liflerdir. Bunların yanı sıra kumaşın sıklığı bu duruma katkı sağlamaktadır. Kumaş yüzeyi, suyu itebileceği gibi belirli bir oranda içerisinden de geçirebilmektedir. Plaj giyim de kumaşa kazandırılan nem uzaklaştırma ve su geçirgenlik özellikleri önem teşkil etmektedir. Hidrofil bir lif olan pamuk, plaj giyim için konfor sağlamaktadır. Nemi uzaklaştırarak kuru bir his vermektedir. Öte yandan polyester lifi, nem çekme oranı az olduğundan plaj giyim için olumlu potansiyele sahip değildir.

3.2.8. Su Buharı Geçirgenliği

Kumaş yüzeyinden terin, su buharı şeklinde çıkışını sağlayan bu özelliğe su buharı geçirgenliği denmektedir. Kumaş yüzeylerine nefes alma yeteneği kazandıran bu özellik sayesinde günümüzde sadece spor ve iş giysilerinin haricinde bütün giysi çeşitlerinde talep edilen bir özellik olmuştur. Tekstil yüzeyi yapısına bağlı olarak, lif, iplik, kumaş içerik ve değerleri su buharı geçirgenliğini etkileyen faktörlerdir.¹⁰⁴

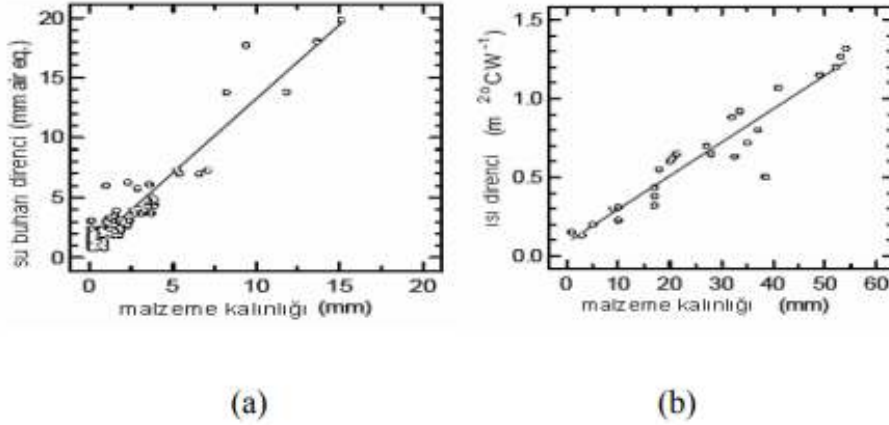
¹⁰¹ Özşeker, a.g.e., s.24

¹⁰²Binnaz Meriç Kaplangiray, Giysi ve Kumaşlarda Kılcallık (Sıvı Su İletimi), Tekstil Terbiye, 1, 2006, s. 48-53

¹⁰³ Aslı Hockenberger, Tekstil Fiziği, Alfa Yayınları, 2004, s. 227-239

¹⁰⁴ Ahu Demiröz Gün, Aslıhan Bodur, Kumaşların Su Buharı Geçirgenliği, Tekstil Teknolojileri Elektronik Dergisi, cilt.8, no.3,2014, s.21

Ten ile temas eden kumaşın iç yüzeyi, iletken konumdadır. Yine bu durumu etkileyen faktörler arasında iplik cinsi yer almaktadır. İnce liflerden elde edilen kumaşlarda, nemin iletken olabilme özelliği daha yüksek olmaktadır.¹⁰⁵

Şekil1: Giysinin (a) Kumaşın Kalınlığı ile Su Buharı Geçirgenliği Arasındaki Oran, (b) Kumaşın Kalınlığı ile Isı Direnci Arasındaki Oran

Kaynak: Arzu Marmaralı, Serap Dönmez Kretschmar, Nilgün Özdil, Nida Gülsevin Oğlakcıoğlu, Giysilerde Isıl Konforu Etkileyen Parametreler, Tekstil ve Konfeksiyon, (4), 2006, s. 241-246

3.2.9. Su Emiciliği

Islanmış olan kumaşın boşlukları iletken hava yerine su ile dolmuş olduğundan, vücuttan dışarıya ısı kaybı daha fazla olmaktadır. Ayrıca ıslanan iç giysi vücuda daha çok yapıştığından hareket kabiliyetini azaltmaktadır.¹⁰⁶

Günümüzde, su emici özelliğe sahip iplikler ve kumaşlar üretilmeye başlanmıştır. Örnek verilecek olunursa, Coolmax®, Dryline®, Polartec®, Drirelease®, Hydrotec® ve Ventcool® olarak adlandırılabilir.¹⁰⁷

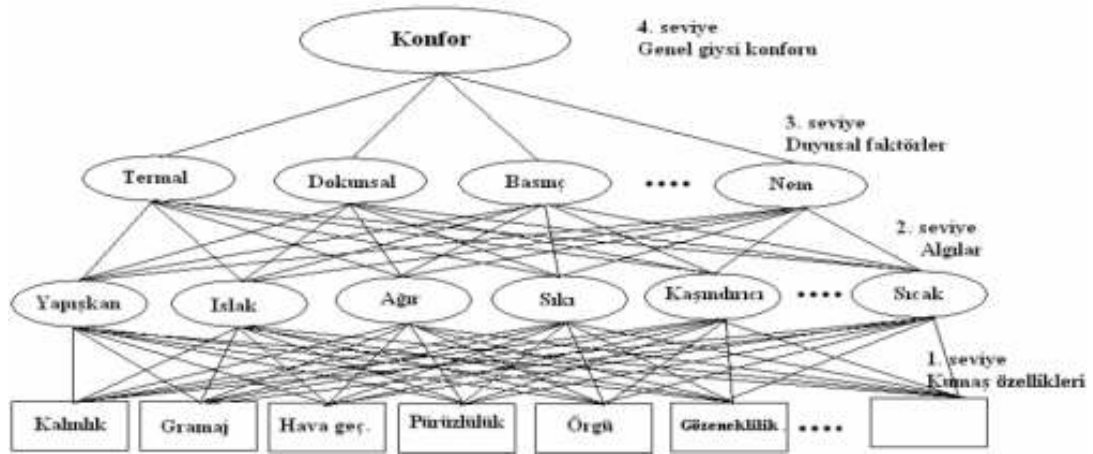
¹⁰⁵ Arzu Marmaralı, Serap Dönmez Kretschmar, Nilgün Özdil, Nida Gülsevin Oğlakcıoğlu, Giysilerde Isıl Konforu Etkileyen Parametreler, Tekstil ve Konfeksiyon, (4), 2006, s.244

¹⁰⁶ Necdet Seventekin, Tekstil Mamullerinin İnsan Vücudu Isısını Düzenlemedeki Rolü, Tekstil ve Makina Dergisi, 2(11), 1988, s. 246-250

¹⁰⁷ Nuray Ucar, Emre Beskisiz, Ali Demir, Design of a Novel Filament With Vapor Absorption Capacity Without Creating Any Feeling of Wetness, Textile Research Journal, 79(17), 2009, s. 1539-1546

3.2.10. Leke Tutmazlık

Kumaş yüzeyine uygulanan apre işlemleri ile gerek günlük giyim gerekse spor giyim gibi ürünlere kazandırılan bir özelliktir. Yüzeye uygulanan işlem sayesinde lekelenme ihtimali zayıflarken aynı zamanda ürün üzerindeki lekenin kolay uzaklaşması sağlanmaktadır. Kumaş dokusu zayıf olan, ince lifli ürünlerde lekelenme daha fazla olmakta ve bir süre sonra lif içerisine nüfuz etmektedir. Plaj giyim alanında da bu özellik önemli bir unsurdur.

Şekil 2: Giysi Konforu Değerlendirme Mekanizması

Kaynak: A. S. W. Wong, Prediction of Clothing Sensory Comfort Using Neural Networks and Fuzzy Logic, Doktora Tezi, İnstitute of Textiles and Clothing, The Hong Kong Polytechnic University, Hong Kong, 2002

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE YÜZME GİYİMİN ULAŞTIĞI ÜRÜN YELPAZESİ

1. YÜZME GİYİM ÜRÜNLERİ TARİHÇESİ

1.1. Günümüze Ulaşan Yüzme Giyim Ürünleri Tarihçesi

Günümüzde plaj giyim alanında mayolar ile kombinlenmekte olan pantolon, elbise ve şortlar, 18. yüzyıl döneminde mayo yerine kullanılan deniz kıyafetleri olmuşlardır. Kadınlar mayo olarak kısa paçalı pantolonlar ve düğmeli elbiseler kullanmışlardır. Neredeyse 19. yüzyıl sonlarına kadar mayo olarak elbise, pantolon ve etek formları bir takım değişikliklere uğrayarak yüzerken tercih edilen kıyafetler olmuşlardır.

Resim 50: Keten Deniz Giysisi ve Kumaşın Görünümü

Bathing Gown, 1767-1769

Kaynak: Mount Vernon Collections, 2016, Bathing

[https://emuseum.mountvernon.org/objects/1499/bathing-](https://emuseum.mountvernon.org/objects/1499/bathing-gown)

[gown](https://emuseum.mountvernon.org/objects/1499/bathing-gown);jsessionid=98641E8A0FF9AB713A419179F6D33005/22.07.2020

Mavi beyaz ekose elbise, kadın iç giyim ürünü olarak nitelendirilen kombinezon benzerliğinde bir forma sahiptir. Kol detaylarında hafif büzgü olan bu elbisenin etek kısmına üçgen parçalar eklenmiş ve etek kısmı genişletilmiştir.

Denize girme alışkanlığının başlaması, beraberinde kendine özgü moda giysilerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ama ilk zamanlar moda yerine, kendi gerçeğine ve geleneğine uygun geleneksel giysi tercih edilmiştir. İkinci meşrutiyet yıllarına gelindiğinde bu kıyafet değişime uğramış, hatta dönemin meşhur dergilerinden Şehbal' de "Bu senenin ilk deniz kostümü karadan denize moda" sloganıyla başında kepi dizlerin az üzerinde etekli, belden kemerli elbise ince çorabı ve bağcıklı ayakkabılarıyla yeni bir tarz oluşturulmaya çalışılmaktadır. Bu giysiler oldukça kapalı hatta dışarı kıyafeti ölçüsünde olmuştur.¹⁰⁸

İlk mayolar 1820-1830 yılları arasında görülmeye başlanmıştır. O sıralarda sayıları bir hayli çoğalmış olan moda mağazaları, halkın denize girmeye başladığını göz önünde bulundurarak, mayo denilebilecek bir çeşit deniz kıyafetini piyasaya çıkarırlar.¹⁰⁹

Deniz banyosu giysisi olan bornoz ve ya pelerin, ıslak vücudu gizlemek için sahilde bulunurken giyilmiştir. Geniş kol formuna sahip, kapüşon detayları bulunan bu kıyafetler, havlu kumaşlardan yapılmıştır.¹¹⁰

Resim 51: Sahilde Film Yıldızları, 1933

Kaynak: Patrik Alac, Bikini story, USA: Parkstone International, 2012, s.56

¹⁰⁸ İlbeyi Özer, Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yaşam ve Moda, Truva, İstanbul, 2009, s.416

¹⁰⁹ Tutel, a.g.e., s. 68

¹¹⁰ Claudia Brush Kidwell, Women's Bathing and Swimming Costume In The United States, United States National Museum Bulletin 250, 1968, s. 20

1930'lu yıllarda bornozların ve plaj giyim örtülerinin kullanım oranı daha çok artmıştır. Özellikle kadınlar uv ışınlarından korunmaya yönelik yanlarında havlularını, şemsiyelerini, çoraplarını getirmişlerdir. Üzerlerine ayrıca şeffaf bir örtü örterek bu zararlı ışınlardan korunduklarını düşünmüşlerdir.

Resim 52: 1940'lar Sonu, Tina Leser Mayo ve Bornoz Tasarımı

Kaynak:Richard Martin, American Ingenuity: Sportswear, 1930s-1970s., Metropolitan Museum of Art Publications, New York, 1998, s.60

1920 ile 30 yılları arası mayoları tamamlayıcı aksesuar olarak büyük şapkalar üretilmiştir. Kurdele ile süslenmiş bu şapkalar, çene altından bağlanarak farklı bir kullanım şeklide sağlanmıştır. Bu dönemin plaj ayakkabılarında sandalet kullanımı ön plana çıkmış, düz tabana sahip sandaletlerin yanı sıra kumaştan üretilmiş bağlama detaylı sandaletler de kullanılmıştır.

Resim 53: Plaj Giysisi 1927, İngiltere

Kaynak: Harriet Worsley, Decades of Fashion, Konemann UK Ltd, 2004, s. 197

30'lu yılların mayolarında ise yuvarlak hatlar, ortadan büzgüler, göğüs dekolteli mayolarda uzun beden boyu, eteklikli modeller ve ayrıca saçları koruma amaçlı plastik saç boneleri moda olmuştur.¹¹¹

Kadınların şıklık kavramı ve saçlarına gösterdikleri önem, bone kullanımlarını şart haline getirmiştir. Boneler üzerinde kullanılan firfir, çiçek, yaprak gibi detaylar onların daha gösterişli olmalarına olanak sağlamıştır.

1920'li yıllarda saçların kısa kesilmiş olmasından dolayı yüzerken rahatsız etmesi, sıkıca saran bonelerin kullanımı gerektirmiştir. Kaput bezi veya lastik malzemeden üretilen plaj ayakkabıları kullanılmıştır. Plaj aksesuarı olarak kullanılan plastik çantalar, Daha sonra Jean Patou'nun keten ve branda bezi ile tasarlamış olduğu kumaşlar ile tasarlanmıştır.

Boyundan bağlamalı plaj kıyafetleri, mayolar, plaj pijamaları mağazalarda sunulmaya başlanmıştır. Ünlü tasarımcılar, plaj çantaları, pelerinler, şallar,

¹¹¹ Dereboy, a.g.e., s.128

ayakkabılar, şapkalar tasarlayıp üretmişlerdir. Chanel'in renkli ve nakış detaylı, gösterişli cübbe tasarımları Hollywood'un çok ilgi gösterdiği parçalar olmuştur.

Mayoların üzerine kullanılan pelerinler plaj giyiminin bir parçası olmuştur. Jean Patou baskılı ipek kumaşları kullanarak, Çin kültüründen esinlendiği ürünler üretmiştir. Renk olarak koyu renkler, fildişi ve safir ağırlıktadır. Plaj giyiminde kullanılan bu pelerinlerde doğal ipek kullanılmış ve su geçirmez özellikte üretilmiştir. Yine bu dönemde diz altı şortlar ve üzerine kombinlenen mayolar ön plandadır.

Resim 54: Plaj Pelerin Örneği

Kaynak: Christina Probert, Swimwear in Vogue Since 1910, Thames and Hudson Publications, 1981, s.15

Kadınlar, plaj kıyafetlerinde aksesuar olarak rafya çiçeklerle süslenmiş hasır şapkalar kullanmışlardır. Pilotların gözlük kullanması, uv alanında teknolojik gelişmelerin olması 1920 yılı itibariyle gözlük modası şekillenmiş ve farklı tasarımda

gözlükler üretilmiştir. Sivri çerçeve gözlükler en popüler tasarımlar olmuştur. Plaj giyiminde ayakkabı modası, hasır terlikler, Japon tarzını yansıtan tahta terlikler, espadriller ve Kore Savaşı sonrası oradan dönen askerlerin getirdikleri parmak arası terlikler ile şekillenmiştir.

Resim 55: Şapka ve Pelerin Örneği

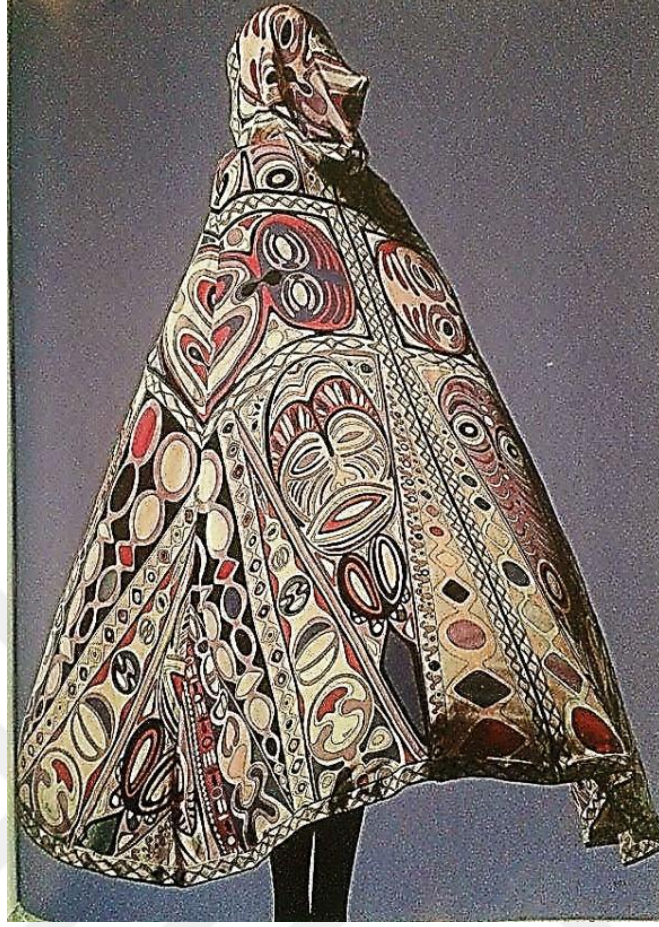
Kaynak: Nina Leen, Summer Beach Styles, Life Dergisi, 28(20), 1950, s.138-144

Resim 56: Rafya Şapka Örneği

Kaynak: Nina Leen, Summer Beach Styles, Life Dergisi, 28(20), 1950, s.138-144

1960'lı yıllarda Avrupa'da da ilgi görmeye başlayan pamuklu çizgili kumaşlar ve sade dantel parçalar ile plaj giyim, günlük giyim tarzına uyarlanmaya başlanmıştır. Pamuklu kumaşlar üzerine yapılan farklı türde baskılarla hareketlendirilen kumaşlardan bikini üstleri ve altıları yapılmış ve süslemeler ile desteklenmiştir. Bu bikiniler, karpuz kollu bluz ve elbiseler, uzun etekler ile kombinlenmeye başlanmış, yelekler, ceketler, tunikler ile desteklenerek plaj modası şekillenmiştir.

Resim 57: Emilio Pucci-1965-1969 Pembe İpek Jorjet Kumaştan, Kapüşonlu Pelerin

Kaynak:Akiko Fukai, Fashion: The Collection Of The Kyoto Costume Institute: A History From The 18th To The 20th Century, Taschen, USA, 2002

1960 ve 1970 yıllarında devam eden Hippi modası ile birlikte kaftan ve havlı kumaşlardan üretilen pelerinlerden, yine hippileri yansıtacak tasarımlar yapılmıştır. Tunuz, Fas gibi bölgelerin etnik özelliklerini taşıyan bu kaftanlar, içinde etnik baskılar barındıran tülbentler, kroşeta detaylı elbiseler ile bohem tarzda plaj modası oluşturmuştur.

Yine bu dönemde plaj kıyafetleri ile kombinlenmesi amacıyla, çanta, ayakkabı, elbise üretilmeye başlanmış ve bu bir moda akımı olmuştur. Amerikan ünlülerinin moda ekranlarında görünmesiyle daha çok ilgi görmüş ve trend olmaya başlamıştır.

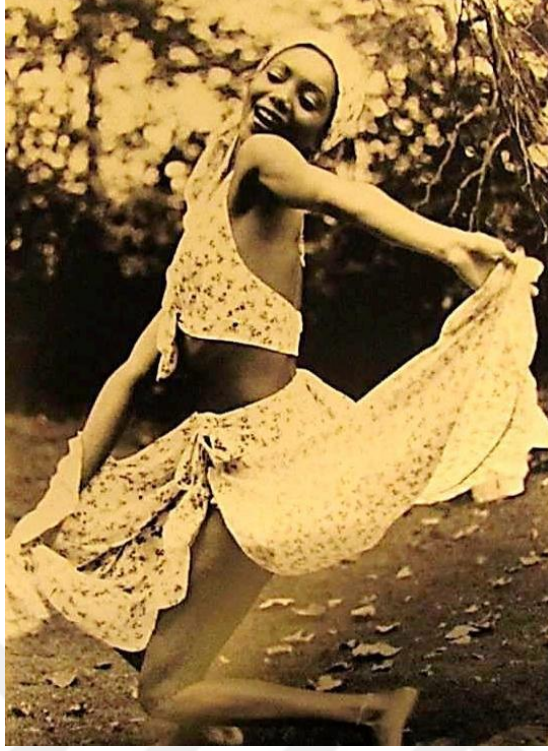
Resim 58: 1973 Right Bank Clothing Markasına Ait Ekoseli Pantolon ve Bluz, Leila Markasının (Güneş ve Kum) Koleksiyonundan Jarse Plaj Elbisesi ve Makrome Kemer Görseli

Kaynak:Emmanuelle Dirix, Charlotte Fiell, Fashion in the 70's, Goodman-Fiell Imprint, 2015

Resim 59: 1973-Bohem Tarz Plaj Kıyafeti

Kaynak:Emmanuelle Dirix, Charlotte Fiell, Fashion in the 70's, Goodman-Fiell Imprint, 2015

Resim 60: 1973/1974 İlkbahar Yaz Koleksiyonu Mary Quant Tasarımı Plaj Giysi Takımı

Kaynak:Emmanuelle Dirix, Charlotte Fiell, Fashion in the 70's, Goodman-Fiell Imprint, 2015

1971 yılına ait Vogue dergisinde pamuk ve jarse kumaşlardan üretilmiş mayolara yer verilmiştir. Bu mayolar 1940'lı ve 50'li yıllarda tek başına kombinlenen ya da mayoların üzerine giyilebilen kıyafetlerdir. Dönemin sonlarına doğru bu kıyafetler değişime uğramış ve bel hizasında düğümlenerek ya da anvelop formda elbiseler olarak kullanılmıştır. Bu elbiseler günlük hayatta kullanılabileceği gibi mayoların üzerine de giyilmiştir.

Mayo üzerine kullanılan pelerinler aksesuar görevi görmektedir. 1970'lerin sonlarına doğru plaj aksesuarları önceki yıllara göre daha ön planda olmuştur. Havluluk kumaşlardan üretilen plaj elbiseleri mayolarla ile kombinlenen ve ilgi gören bir diğer kıyafet olmuştur. Genelde kısa formda olan bu elbiseler uzun olarak da kullanılmıştır. Kombinlenen plaj çantası beraberinde tamamlayıcı birkaç aksesuarda eşlik etmektedir. Havlu, plaj kıyafetlerine uygun takılar, boyun, ayak ve el bileklerinde kullanılan altın zincirler bunlardan bazılarıdır.

1980’li yıllarda modacılar mayolara istedikleri sitili verebilmekte ve modellerde çeşitlilik görülmektedir. Çıplak sırtlardan çaprazlama geçen bolca şeritler, çok düğmeli mayolar ve mayoların altına giyilen saçaklı şortlar bu dönemin plaj görüntüsünü oluşturmaktadır. Mayoların üzerine giyilen gömlekleri modacılar belden düğüm atarak sunmaktadır. Mayoların renk ve görüntüleriyle uyumlu pareolar da bu dönemin modasını oluşturmuştur.¹¹²

Ünlü Kanadalı marka olan “Shan” 1980’li yıllarda mayolar ile kombinlenebilen tunik, elbise gibi kıyafetler tasarlamış ve ipek, şifon, jarse kumaşlarla üretimini yapmıştır.

90’ların başlarında ise Afrikalıların yaşam tarzına olan ilgi rafya, boncuk, kauçuk, doğal görünümde deriler kullanımına yönelinmiş, etnik baskılı elbiseler üretilmiştir.

20. yüzyıl döneminde saçlara takılan boneler moda olmaya başlamıştır. 1950’li yıllarda Birleşmiş Devletler, yumuşak dokuda, su geçirmez özellikte boneler üretilmeye başlanmıştır. Kontrast farklı renkler, çiçek aplikeler, kurdele gibi detaylarla tasarımlar desteklenmiştir. İleriki dönemlerde bonesiz denize girme alışkanlığı ön plana çıkınca kullanımı azalmıştır.

Yüzme giyim ürünleri ve aksesuarları, geçmiş dönemlerde toplum tarafından dışlanmış ve toplumsal yapıya uygun görülmemiş olmasına rağmen, günümüze gelene kadar bu yaklaşım değişime uğramış ve kabul görmüştür. Plajlarda renkli giysiler özgürce giyilebilmiştir. Mayo ve bikini tasarlayan tasarımcılar, renkleri işin içine dahil etmeye ve çini motiflerinden desenler kullanmaya başlamışlardır.¹¹³

¹¹² Yıldız Baykal, Tarihsel Süreç İçerisinde Mayonun Değişimindeki Etkenler, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996, s.23-25

¹¹³ Duygu Kahraman, Deniz Giysilerinin Çağdaş Seramik Sanatında Kullanımı, İdil Dergisi, 4(17),2015, s.53

Hermes, Chanel, Calvin Klein gibi ünlü moda markaları, bikini ve mayo tasarımları yanı sıra sandalet, plaj çantası, havlu, güneş gözlüğü, şort ve dekolteli üstler tasarlayıp üretmişlerdir. Emilio Pucci ve Roberto Cavalli ise plaj giyimde kullanılmak üzere uzun elbiseler piyasaya sürmüştür. Cavalli tasarımlarında hayvan derileri, çiçek desenleri gibi baskılar kullanırken, Pucci ipek ve saten dokuma kumaşlar üzerinde farklı baskılar kullanmıştır. Plaj kıyafetleri ile kombinlenebilecek el çantaları ve bağcıklı sandaletler yine bu dönemde tasarlanan tamamlayıcı ürünler olmuştur.

Günümüzde plaj giyim alanında mayolar ile kombinlenen pantolon, elbise, bluz ve şortlar, 18. Yüzyıl döneminde mayo yerine kullanılan deniz kıyafetleri olarak kullanılmışlardır. Kadınlar yüzerken mayo olarak kısa paçalı pantolonlar ve düğmeli elbiseler kullanmışlardır. Neredeyse 19. Yüzyıl sonlarına kadar mayo olarak elbise, pantolon ve etek formları bir takım değişikliklere uğrayarak yüzerken tercih edilen kıyafetler olmuşlardır.

Resim 61: Mayo Kullanılarak Yapılan Bir Kombin Örneği. Blazer-Tibi, Mayo-Mikoh, Kemer-Frame Denim, Şort-Kéji, Topuklu Terlik-Mansur Gavriel

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/plajdan-kacan-mayolar/> / 22.07.2020

2. YÜZME GİYİM ÜRÜN GRUPLARI

2.1. Plaj Ayakkabısı

Ayakkabı, ayakları dış etkenlerden ve kötü şartlardan koruma amacıyla kullanıma başlanmıştır. İlk çağlarda insanlar ayaklarını altında yaprak ya da ağaç kabuklarından taban yapıp otlarla bağlayarak ilkel ayakkabılar üretmişlerdir. Ayakkabının tarihçesi Mısır'da başlamış ve ilk ayakkabı sandalet olmuştur. Sadece Mısır ile kalmayıp, her kültürün kendine ait sandalet kullanımı olmuştur. İhtiyaca yönelik kullanımıyla ayakkabılar, bir süre sonra giysiyi tamamlayan bir aksesuar olarak kendine yer edinmiştir. Yüzme kültürünün deniz hamamları ile başladığı süreçte kadınlar, plaj giyimlerini tamamlayıcı aksesuar olarak keçeden yapılan ayakkabılar kullanmışlardır. Zamanla değişime uğrayan sandaletler beraberinde plaj terliklerini getirmiş, Farklı aksesuarlarla süslenerek günümüzde çok sayıda alternatife sahip olmuşlardır.

Resim62 : Viktoryen Dönem Yüzme Ayakkabıları

Kaynak: <https://www.themaggar.com/plaj-modasi-tarihi/> 15.05.2020

Resim 63: Sayası Fileli, Kauçuk Tabanlı Plaj Sandaletleri

Kaynak: Jonathan Walford, The Seductive Shoe, Thames&Hudson Ltd. Londra, 2007, s.154

Resim 64: Eres, Ball Pages Mayo ve Sandalet Örneği

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/iki-bilinmeyenli-denklemler-mayo-sandalet/3/> 04.01.2020

2.2. Plaj Elbisesi

1800’l  yıllarda denize girmek için y n içerikli plaj elbiseleri kullanılmıştır. Boyları uzun olan bu elbiseler dönem içerisinde boyları kısılarak kullanılmış, Elbise içine kısa pantolonlar giyilerek kombinlenmi tir.1900’l  yıllarda denizci kıyafetlerinden esinlenerek plaj elbiseleri yapılmıştır. Bu elbiseler siyah ipek çoraplar ve siyah sandaletlerle birlikte kullanılmıştır. Dönem içerisinde yüzme giyimde kullanılan mayoların  ekillenmesiyle plaj elbiseleri artık mayo olarak kullanılmak yerine mayo ile kombinlenen ürün gruplarından biri olmuştur. Plaj giyime uygun kumaşların kullanıldığı elbiseler farklı desen, renklerle moda trendleri doğrultusunda günümüze uyarlanmaktadır. Güneşten korunmak ve bütünleyici olarak kullanılmaktadır.

Resim 65: Caroline Constat, Plaj Elbisesi  rne i

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/bu-yaz-sahip-olmaniz-gereken-8-parca/2/> 04.01.2020

2.3. Sa Bonesi

Bu aksesuarı daha çok kadınlar saçları bozulmasın ve daha ık gözükmek için kullanmışlardır. Bugünkü kullanılan bonelerin aksine ss ön planda olmuş, üzerlerine renkli eşarplar bağlanarak kullanılmışlardır. Aksesuarlarla süslenerek göze hitap eden modeller üretilmiştir. iek, işleme, tl gibi detaylarla zenginleştirilmiştir. Günümüzde kullanımı çok yaygın olmasa da üretimi yapılmaktadır.

Resim 66: Miu Miu, Bikini ve Sa Bonesi Görseli

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/buyuk-bulusma/04.01.2020>

2.4. şort

Plaj giyimde ilk olarak elbise altlarına giyilen kısa pantolonlar olarak çıkan bu giysi,daha sonra modanın etkisiyle şekillenmiş, farklı tasarımlar oluşturulmuştur. Dnemimizde mayo ve bikiniler ile kombinlenen şortlar farklı modeller ile insanların beğenisine sunulmaktadır.

Resim 67: Alice+ Olivia, Şort Örneği

Kaynak:<https://vogue.com.tr/trend/plajda-nostalji-yuksek-beller-vs-dusuk-omuzlar> / 04.01.2020

2.5. Güneş Gözlüğü

Gözlük, görebilme yeteneğini iyileştirmek için kullanılabildiği gibi, dış etkenlerden oluşabilecek zararları önlemek için koruyucu olarak da kullanılmaktadır. Bir toplumda gözlük kullanma oranı ne kadar yüksekse, o toplumun gelişim düzeyinin de o kadar fazla olduğu savunulmaktadır. İlk zamanlar güzel görünme ihtiyacının aksine, iyi görebilme ihtiyacını karşılamak için kullanılsa da günümüzde bunun yanı sıra estetik kaygılardan doğan bir sebeple aksesuar olarak da kullanılmaktadır.¹¹⁴

Gözlüklerin çıkış yeri Çin olarak bilinmektedir. 12. yüzyılda Çin’de yargıçlar düşüncelerini gizleyebilmek için koyu renkli camları olan gözlükler kullanmışlardır.

¹¹⁴Kader Türkoğlu, M. Erhan Türkoğlu, Emin Kaya, Gözlük Kullanıcılarının Sorunları, Beklentileri ve Çözüm Önerileri, Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi, C.4, S.8, 2013, s.64-65

Güneş gözlüklerine ilk yaklaşım bu gözlükler ile olmuştur. 1900 yıllarında ışıık duyarlılığına karşı renkli cam üretimleri yapılmış, bu çalışma renkli camlara uyarlanıp güneş gözlükleri üretilmiştir. Güneş gözlükleri, 20. yüzyılda geliştirilmeye başlanmıştır. 1929 yıllarında ilgi görmeye başlayan güneş gözlükleri, ilk olarak havacılıkta kullanılmasıyla ilgi görmüştür. 1940 yıllarında plastik üretimin gelişmesi, gözlük tasarımlarında da yenilik ve farklılıklar getirmiştir.

20. yüzyıl başlarında moda akımlarından doğan farklı tarzda gözlükler tasarlanmaya başlanmıştır. 1940'lı yıllarda moda olan, kenar çerçeveleri sivri formda kedi tarzı gözlükler ilgi görmüştür.

Gelişmişlik yüzdesi ile gözlük kullanma oranı doğru orantı göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelere oranla, gelişmiş ülkelerde gözlük kullanım oranı daha yüksektir.

Resim 68: Sheriff&Cherry, Güneş Gözlüğü

Kaynak:<https://vogue.com.tr/trend/bu-yaz-sahip-olmaniz-gereken-8-parca/304.01.2020>

2.6. Plaj Çantası

Çanta insanlığın taşıma, toplama, saklama gibi ihtiyaçları doğduğundan bu yana var olagelmıştır. Bu aksesuar Mısır hiyerogliflerindeki elinde çanta taşıyan erkek tasvirlerinden anlaşıldığı üzere ilk medeniyetler ile birlikte doğmuştur.¹¹⁵

Moda dünyasında çantanın bugünkü tahtına oturması insanlık tarihi kadar uzun bir yolculuktur. 19. yy. ve öncesinde çantalar çoğunlukla kullanıcının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kullanılmıştır. Nadir olarak üst sınıfın, haham ve papazların statü sembolü olarak kullandığı çantalar mevcuttur. 19. yy. ve günümüzde ise çanta tercihlerinde modanın birçok alanında olduğu gibi ihtiyaçtan çok istek, arzu ve tutkular ön plandadır.¹¹⁶

Tamamlayıcı bir aksesuar olarak çanta, moda ayak uydurarak yıllar içerisinde ihtiyaca yönelik farklı form ve özelliklere sahip olmuştur. Plaj Çantası da bunlardan biridir. Plaj giyimde bütünlüğü sağlarken, gerekli ihtiyaçların yanında taşınması kolaylığını da amaçlamaktadır. Kişilerin güzel görünme isteklerine karşılık veren bu aksesuarlar, farklı desen ve süslemeler ile insanların beğenisine sunulmaktadır.

¹¹⁵ Muazzez Çetiner, Sürdürülebilir Moda Tasarımı Yaklaşımında Çanta Tasarım Önerileri, Sanatta Yeterlik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2020, s. 61

¹¹⁶ Çetiner, a.g.e., s.81

Resim 69: Antonello Tedde, Plaj Çantası Örneği

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/simdi-al-sezonun-en-iyi-15-plaj-cantasi/2> 04.01.2020

2.7. Kimono ve Kaftan

Japon kültürüne ait olduğu bilinen kimono giysileri aslında tam olarak Japonlara ait bir giysi değildir. Bazı düşüncelere göre Çinlilerin kullandıkları Pao benzeri kıyafetlerinin bir türü olduğu görülürken, bir diğer düşünce yaklaşımına göre 5. yy.'a ait dönemde Japonlar ve Çinliler arasında kültürel etkileşim neticesinde, Çinlilerin kullandıkları Hafsu'dan esinlenilmiş olabileceği düşünülmektedir. Kökeni Hafsu'dan yola çıktığı düşünülen bu kıyafetler, Japonya'da kimono, Kore'de

Hanbok, Japonya’da Kimono olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kültürel kıyafetlerin özellikleri değişime uğramadan günümüze kadar ulaşmıştır.¹¹⁷

Japonların toplumsal yaşayışı ve kültürel yapısı, kimonoların geleneksel bir giysi olmasını sağlamıştır. Günümüze kadar ulaşan bu giyim kültürü, insanların statüsünde önemli rol oynarken, toplumsal gücü de beraberinde getirmiştir. Kullanılan kumaş türleri, üzerinde uygulanan işleme detayları, motifleri ve renkleri ile özel kalıpsal detayları kimonoların özel bir giysi olmasını sağlamıştır. Zarif detaylara sahip bu giysiler, Japon kültüründe devamlı kullanılmasının bir diğer sebebi olmuştur.¹¹⁸

Geçmişten günümüze form ve özelliklerini koruyarak ulaşmış olan kaftan ve kimonolar, her dönemde kullanılabilen giysiler olmuştur. Üzerinde kullanılan desen ve motifler, tekstil alanında karşılaşılan en iyi örneklerle sahiptir. Tekstil alanındaki gelişmelerle desteklenen bu özellik, günümüzde farklı tasarımların doğmasına sebebiyet vermiştir. Kültürel yaklaşımlarda, toplumun bulunduğu konuma göre, inanç, form, malzeme, renk, sosyal yaşantı gibi detaylar değişime uğrayabildiği gibi, bazı durumlarda da değişim kabul görmemiştir.¹¹⁹

Eski çağlardan günümüze ulaşan kimono ve kaftanlar, geleneksel kıyafet olarak kullanımın yanı sıra günümüzde modanın da etkisiyle modernize edilmiştir. Plaj giyimde mayo ve bikinileri tamamlayıcı bir parça olarak kullanılan bu kıyafetler, dönemin güncel modasına uyarak farklı tasarımlarla karşımıza çıkmaktadır.

¹¹⁷ Selda Kozbekçi Ayranpınar, 17. – 18. Yüzyıl Döneminde Osmanlı Kaftanları ve Japon Kimonoları Üzerine Karşılaştırmalı Çözümlemeler, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekstil Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi, 2010, s.18-20

¹¹⁸ Çimen Bayburtlu, Kimono ve Batı Modasına Etkisi, International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art, Cilt: 3, Sayı: 6, 2018, s.55

¹¹⁹ Ayranpınar, a.g.e., s. 265

Resim 70: Johanna Ortiz, La Plage, Borgo de Nor, Kimono Tasarımları

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/2017-yaz-plaj-trendleri#p=8/> 04.01.2020

2.8. Şapka

Şapka, doğa şartlarından korunmak ve ihtiyaca yönelik kullanılmak üzere giyilen giysi olarak günümüze ulaşmıştır. Coğrafi konum farklılıkları şapka şekillerinde değişikliklere sebep olmuştur. Kullanıldığı ilk zamanlar şapkalar, statü belirlemede önemli rol oynamıştır. Güneş, yağmur gibi doğa şartlarından korumanın yanı sıra, toplumun dini görüşleri, meslekleri, sosyal konumları hakkında bilgi verir niteliğe sahip olmuştur.

1950’li yıllarda modanın hızlı değişimine şapkada ayak uydurmuş, modaaya göre şekil değiştirerek farklı formlar kazanmıştır. Günümüzde şapka, bir aksesuar olarak kullanılırken, güneşten ve yağmurdan korunmak için tercih edilmiştir.

Resim 71: Filu Hats, Hasır Şapka

Kaynak:<https://vogue.com.tr/trend/trend-alarmi-xxl-hasir-sapkalar/7/> / 04.01.2020

2.9. Pantolon

Pantolon, belhizasından başlayıp, çoğunlukla paçaları ayak bileklerine kadar uzanan giyecek olarak tanımlanır.¹²⁰

İlk çıkış noktası Fransa olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınların yaşantısında önemli bir yere sahip olan pantolonlar, tasarım anlamında yenilenerek günümüze kadar paça boyları, cep detayları, kemer ayrıntıları değişime uğrayarak tasarlanmaktadır.¹²¹

Plaj giyiminin de bir parçası olan pantolonlar, sezonun trendlerine uygun olarak mayo ve bikiniler ile kombinlenerek kullanılmaktadır. Günlük hayat içerisinde de mayo ile yapılan bu kombinler oldukça ilgi görmektedir. Alt giyim kategorisinden pantolon ile kullanılarak, sadece yüzmek için gidilen plajlar da giyilmesi haricinde plaj ve deniz konseptine uyan farklı mekânlarda da tarz olma algısını bir tık ileriye taşımaktadır.

¹²⁰TDK, Türk Dil Kurumu Sözlükleri, sozluk.gov.tr, 02.10.19

¹²¹ Şule Çivitci, Fatma Bulut, Düşük Bel Pantolonun Bel Bölgesindeki Şekil Değişikliğine Etkisi, Hacettepe Üniversitesi, s. 2

Resim 72: Johanna Ortiz, Pantolon Tasarımı

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/tatil-bavulunda-neler-var/19> / 21.07.2020

Resim 73: Bikini ile Pantolon ve Aksesuar Kombini

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/nasil-giyilir-lokasyona-gore-balayi-stilleri/6> / 26.07.2020

2.10. Pareo

Pareo, farklı kùltùrlerde kendine yer edinip günümüze ulaşan kumaş parçasının bağlanarak kullanıldığı bir giysi çeşididir. Tahiti’de tüm cinsiyet ve yaş grubunun kullandığı pareo, Polinezya adalarında sadece erkeklere özgü bir giysi olarak kullanılmıştır. İlk çıkış yeri Tahiti olarak bilinen pareoların, Paul Gauguin’in tablolarında bu giysi formuna yer vermesi bu bez parçasının bilinirliğini arttırmıştır. Farklı kumaş ve desenlerden tasarlanıp üretilen bu pareolar, kırk farklı değişik bağlama şekliyle kullanılmaktadır. Bu sayede bir bez parçasından farklı tasarımlar üretilebilmektedir. Bu Bağlama teknikleri sayesinde, etek olarak kullanılabildiği gibi elbise olarak kullanım olanağı da sağlamaktadır. Mayo ve bikiniler ile kombinlenen bu pareolar, egzotik, çiçek, puantiye, geometrik desenler ile tasarlanarak kullanılmaktadır.

Resim 74: Johanna Ortiz, Pareo

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/plaj-stilimize-kademe-atlatacak-10-parca/7/> 04.01.2020

2.11. Takı

İnsanoğlunun yaratılışından itibaren, güzel görünme ihtiyacı, statü farkı oluşturma talebi, toplumsal gelişim ve sosyal yaşantı ile kendini gösteren takı kültürü, Gücü ve lüks yaşamı simgelemek amaçlı da kullanılmaktadır. Bunların yanı sıra kıyafetleri bütünleyici bir aksesuar olarak da karşımıza çıkmaktadır. Takı ve aksesuarlar, kullanılan kişinin özelliklerine göre değişim göstermekte ve o kişiyi ifade etmektedir.¹²²

İlk çağdan günümüze kadar olan süreç incelendiğinde takı ve aksesuarların değişim süreçleri ve günümüze ulaşan çeşitliliği görülmektedir. İnsanoğlunun takı olarak kullandığı malzemeler giysi tarihinin öncesine dayanmaktadır. Takı ile tanışma, Paleolitik Çağ olarak geçen M.Ö. 600.000’li yıllarda, dış etkenlerden korunma amaçlı muskaların takılması ile karşımıza çıkmaktadır.¹²³

İnsanoğlu ilk çağlarda süslenme anlayışıyla vücutlarını boyamış, aksesuar olarak hayvanların boynuzlarını, tüylerini ya da postlarını kullanmışlardır.

Boynuz, kemik ve dişlerden yapılan ilk düğmelerin, aksesuar olarak kullanımın yanı sıra kötülüklerden koruduğuna inanılmıştır. İlerleyen dönemlerde işlevsellik özelliğinden de yararlanan bu aksesuar, farklı materyaller kullanılarak günümüzde kıyafet tamamlayıcı bir özelliكتedir.

Birbirine sürterek farklı formlar kazandırılan taş aletlerden yola çıkılarak, yumuşak yapıdaki taşlara çeşitli şekiller kazandırılarak takılar yapılmıştır.

İlk metalik takılar ise bakır tellerden üretilmiştir. İlerleyen dönemlerde ise toprak altında bile yıllarca deforme olmadan kalabilen altın malzemesi takılarda da kullanılmaya başlanmıştır. Kimyasal özelliklerinden dolayı parçalanmayan bu madde, işlenebilme kolaylığıyla da çeşitli takılar üretilmesini kolaylaştırmıştır.

Takı tasarımı dünden bugüne kullanım amacından malzemesine kadar büyük değişimler göstermiştir. Tarihsel süreçte madenlerin keşfi, sosyal ve kültürel

¹²² Kevser Göleş, Giysi Tamamlayıcı Öge Olarak Takı, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekstil Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010, s. 32

¹²³Özay Suhandan, ”Eski Dönemin Antik Takıları” ,Antik Dekor Dergisi, Antika Dekorasyon ve Sanat Dergisi, Antik A.Ş. Yayınları, İstanbul , Sayı. 62, 1996, s. 133

yapılanma, toplumların psikolojik ve sosyolojik olarak değişmesi gibi pek çok etken birçok alanı etkilediği gibi takı tasarımı da etkilemiştir.¹²⁴

Plaj giyimin tamamlayıcı bir diğer unsuru olan takı, çeşitli şekil ve işlevsellikte moda ya yön veren aksesuarlardan oluşmaktadır. Bileklik, halhal, yüzük, saç tokaları, broş, küpe, vb. ürün gruplarını içinde barındırmaktadır. Bu takılar kullanılan ortamın şartlarına uygun olarak özel olarak üretilmektedir. Güneş, tuzlu su, klor vb. durumlar göz önünde bulundurularak üretilmekte ve günümüzde plaj giyim ürün grubu altında koleksiyonlar oluşturulmaktadır.

Resim 75: Chan Luu, Bileklik Tasarımı

Kaynak: <https://vogue.com.tr/trend/kabile-kutlamasi-sicak-yazin-etnik-parcalari/4> / 26.07.2020

¹²⁴ Melda Genç, Tarihsel Süreçte Takı Tasarımında Kullanılan Malzemelerin Değişimi ve Çağdaş Uygulamalarda Yeni Alternatifler: Seramik ve Porselen, International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art, Cilt.4, Sayı. 9, 2019, s. 170

Resim 76: Katerina Makriyianni, Küpe Tasarımı

Kaynak:<https://vogue.com.tr/trend/kabile-kutlamasi-sicak-yazin-etnik-parcalari/7/> 26.07.2020

SONUÇ

Moda kavramı, birçok faktör etkisiyle değişim göstererek, hem ihtiyacı karşılamış hem de yenilikçi bir yaklaşımla farklılığı hedeflemiştir. Giyim her ne kadar bir ihtiyaçtan doğmuş olsa da modanın etkisi altında günümüze gelene kadar çok fazla değişim göstermiş ve bu değişimler her seferinde daha iyisini, farklı olanı bulma isteğiyle devam etmiştir. Toplum açısından moda, giyinme ihtiyacının yanı sıra kişisel ihtiyaçları karşılama, değişim ve modernleşme kavramlarının da etkisiyle güncelliğini koruyarak devam etmektedir.

Yüzme giyim, modanın el attığı başka bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar, denize girmeyi bir eğlence olarak görmemiş, ihtiyaçtan doğan nedenlerle kullanmak zorunda kalmışlardır. Yine batı kültürünün etkisiyle atılan ilk adımla, toplum artık bunu bir eğlence aracı olarak görmüş ve moda için süreç burada başlamıştır. Kıyafet olarak ilk dönemlerde günlük elbiselerini kullanan insanlar, konfor ve güzel arayışından uzak bir süre bu şekilde denize girseler de modanın modern yaklaşımı sayesinde her dönem daha iyisi olacak şekilde yeni yüzme giyim ürünleri üretilmeye başlanmıştır. Bu durum hem insanların öz güvenine olumlu katkı sağlamış hem de yüzme giyim modasının ilerlemesine sebep olmuştur.

Deniz hamamları ile başlayan deniz serüveni beraberinde plajları getirmiştir. Deniz hamamları, erkek- kadın ayrı olacak şekilde konumlandırılmış ve mekanlar gerekli şartlar doğrultusunda hazırlanmıştır. Sosyal ve kültürel değişimler bu süreci de etkilemiş, deniz hamamları yerini plajlara bırakmıştır. İnsanlar artık eşit haklara sahip olarak denizlerde yüzmeye başlamışlardır.

Mayo geçmişten günümüze moda etkisiyle değişim göstermiş, aynı zamanda bu değişim kullanılan kumaşlara da yansımıştır. İlk çıkış zamanında yün elbiseler kullanılmış ve rahatlıktan uzak olan bu elbiseler, teknolojik gelişmelerle yeni kumaşlardan üretilen mayolara dönüşmüştür. Kullanılan kumaşlar hem yüzme giyime uygun hem de kişinin konforunu sağlayan kumaşlar olmuştur.

Gelişen çağımızda kumaşlara uygulanan testler ile kalite arttırılmakta, amaca yönelik kumaşlar üretilmektedir. Kullanılacak kumaşların yüzme aktivitesinin yapılabileceği standartlara uygun olması önemli bir konu olarak ele alınmaktadır. Uygulanan testler doğrultusunda kullanıma elverişli olup olmadığı değerlendirip,

sonuçlar neticesinde aksiyon alınıp süreç ilerlemektedir. Renk haslık testleri ve fiziksel testler yapılabilmekte olup, ürün üzerinde oluşabilecek deformasyon durumları bu testler ile önceden değerlendirilebilmektedir. Kumaşlara uygulanan bu testlerin süreci daha çok kumaş üreticileri tarafından ele alınsa da koleksiyonu piyasaya tanıtacak olan marka da gerekli görmesi durumunda kendi test işlemlerini uygulayabilmektedir.

Yüzme giyimin ilk çıkış noktası ve günümüzdeki konumu değerlendirildiğinde, ihtiyaç ile başlayan bu sürecin yerini sosyal bir aktiviteye bırakması ve beraberinde tasarım alanında çeşitliliğe sahip olması modaya yön veren farklı bir kategori oluşmasına sebep olmuştur. Yüzme giyim sadece mayo ile sınırlı kalmayıp, tamamlayıcı birçok alt ve st ürün grubu ile kombinlenerek tasarlanma başlanmıştır. Bununla birlikte aksesuar alanında da yenilikçi yaklaşımlar sergilenmekte, mayo ve bikiniler ile kullanılabilecek aksesuarlar tasarlanmaktadır.

Günümüz modasında ulaştığı ürün yelpazesine bakıldığında mayo, tüm alt ve st giyim ürün grupları ile birlikte kullanılabildiği gibi, aksesuar ve ayakkabı kategorilerinde de çeşitliliğe sahip olduğu grlmektedir. Modanın şuan bulunduğu konum doğrultusunda birçok marka tarafından yüzme giyim koleksiyonları hazırlanmaktadır. Modanın da etkisiyle bu ürünler desen, renk, kumaş, aksesuar yönünden zenginleştirilip, insanların beğenisine sunulmaktadır.

Bu çalışmanın sunucunda, mayonun ilk çıkış noktasından günümüze ulaşıncaya kadar modanın da etkisiyle farklılaşma ve çeşitlenme gözlemlenmiştir. Gördüğü ilgi doğrultusunda çok sayıda marka tarafından koleksiyonlar oluşturulmakta ve birçok alternatif ile kişilerin beğenisine sunulmaktadır. Yüzme giysisinin ilk kullanıldığı zamanlarda kullanılan elbise benzeri kıyafetlerin yerini modern mayolara bırakmasıyla birlikte günümüzde, alt ve st giyim kategorileri ile birlikte kombinleyerek kişi, günlük giyimine de dahil edebilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçura, G.,**Deniz Hamamları**, Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi, c. 3, 1994
- Alac, P.,**Bikini Story**, USA: Parkstone International, 2012
- Altınay, H. ve Yüceer, H.,**Moda ve Tarihi**, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1992
- Anmaç, E.,**Tekstilde Kullanılan Lifler Özellikleri ve Kullanım Alanları**, Dokuz Eylül Yayınları, İzmir, 2004
- Arık, Ş.,**Türk Romanında İlginç Bir Mekân unsuru: Deniz Hamamları**, Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi, Cilt.13, Sayı.2, 2005, s. 634
- Ayranpınar, S. K.,**17. – 18. Yüzyıl Döneminde Osmanlı Kaftanları ve Japon Kimonoları Üzerine Karşılaştırmalı Çözümlemeler**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekstil Anasanat Dalı, Sanatta Yeterlik Tezi, 2010
- Ayris, C.,**Hung Out To Dry Swimming and British Culture**, Lulu.com, 2013
- Babarosoğlu, F. K.,**Modernleşme Sürecinde Moda ve Zihniyet**, İz Yayıncılık, İstanbul, 1995
- Banyo Mevsimi**, İktam Gazetesi, 17 Haziran 1929
- Baucher, F.,**Histoire Du Costume En Occident**, Flammarion Edition, 2008
- Bayburtlu, Ç.,**Kimono ve Batı Modasına Etkisi**, International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art, Cilt: 3, Sayı: 6, 2018, s. 55
- Baydar, O.,**75 Yılda Değişen İnsan**, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999
- Baykal, Y.,**Tarihsel Süreç İçerisinde Mayonun Değişimindeki Etkenler**, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996
- Beyoğlu, S., **“Boğaziçi’nde Deniz Hamamları ve Plajlar”**, Geçmişten Günümüze Boğaziçi, c. 2, İBB Yayını, 2008
- Burda Moden, **Miss B Für Alle, Sie Lust Auf Junge Moda Haben**, Burda Moden Dergisi, 5, 1989, s. 36-40

- Canatak, A. M.,**Osman Cemal Kaygılı'nın Gezi Yazılarında Eski İstanbul'un Eğlence Mekânları**, Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 7 no.1, 2012, s.s. 611-630, s. 628
- Collier, B. J. and Tortora,P. G.,**Understanding Textiles Sixth Edition**, Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey, 2001
- Collier, B. J.and Epps, H. H.,**Textile Testing and Analysis**, Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey, 1999
- Countryman, R. S. and Hopper, E. W.,**Women's Wear of The 1930's: With Complete Patterns**,Players Press, U.K., 2001
- Craik, J.,**The Face of Fashion: Cultural Studies in Fashion**, Routledge, New York, 1993
- Çetiner, M.,**Sürdürülebilir Moda Tasarımı Yaklaşımında Çanta Tasarım Önerileri**, Sanatta Yeterlik Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, 2020
- Çivitci, Ş. ve Bulut, F.,**Düşük Bel Pantolonun Bel Bölgesindeki Şekil Değişikliğine Etkisi**, Hacettepe Üniversitesi, s. 2
- Çivitçi, Ş.,**Moda Pazarlama**, Asil Yayıncılık, Ankara, 2004
- Dereboy, E. J.,**Kostüm ve Moda Tarihi**, Format Matbaacılık, İstanbul, 2004
- Dirix, E., and Fiell, C., **Fashion in the 70's**, Goodman-Fiell Imprint, 2015
- Emiroğlu, K.,**Gündelik Hayatımızın Tarihi**, Dost Kitabevi, Ankara, 2001
- Ericksen, K.,**Michael Kors Robe and Swimsuit**, New York,1993
- Evren, B.,**İstanbul'un Deniz Hamamları ve Plajları**, İnkılap Yayınevi, İstanbul, 2000
- Frisby, D. and Simmel, G.,**Modern Kültürde Çatışma**, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2003
- Fukai, A.,**Fashion: The Collection Of The Kyoto Costume Institute: A History From The 18th To The 20th Century**, Taschen, USA, 2002

- Genç, M.,**Tarihsel Süreçte Takı Tasarımında Kullanılan Malzemelerin Değişimi ve Çağdaş Uygulamalarda Yeni Alternatifler: Seramik ve Porselen**, International Journal of Interdisciplinary and Intercultural Art, Cilt.4, Sayı. 9, 2019, s. 170
- Gibson, E.and Firth, B.,**The Original Million Dolar Mermaid: the Annette Kellerman Story**, Allen & Unwin, Avustralya, 2005
- Göleş, K.,**Giysi Tamamlayıcı Öğe Olarak Takı**, Marmara Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tekstil Anasanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2010
- Gün, A. D.,**Aslıhan Bodur, Kumaşların Su Buharı Geçirgenliği**, Tekstil Teknolojileri Elektronik Dergisi, cilt.8, no.3,2014, s.21
- Gürsoy, T., **Dünden Bugüne Giyim Kültürü ve Moda**, Cilt.1, Mithat Giyim, İstanbul, 2004
- Hiçyılmaz, E.,**Eski İstanbul'da "Muhabbet"...**, Cep Kitapları, İstanbul, 1991
- Hloch, H. G. and Ophüls, A.,**Evaluation of Textile Damage by Washing Machines**, WFK 41st International Detergency Conference, 2003
- Hockenberger, A.,**Tekstil Fiziği**, Alfa Yayınları, 2004
- İçoğlu, H. İ.,**Pamuklu Dokunmuş Kumaşların Reaktif Boyarmaddelerle Boyanması ve Uygulama Yöntemlerinin İncelenmesi**, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 2006
- Johns, M. J.,**Women's functional swimwear, 1860-1920**, Doktora Tezi, Iowa State University, Iowa, 1997
- Kabacalı, A.,**Tarihin Aynasında İstanbul Hayatı**, Creative Yayıncılık, İstanbul, 2007
- Kahraman, D.,**Deniz Giysilerinin Çağdaş Seramik Sanatında Kullanımı**, İdil Dergisi, 4(17),2015, s.53
- Kaplangiray, B. M.,**Giysi ve Kumaşlarda Kılcallık (Sıvı Su İletimi)**, Tekstil Terbiye, 1, 2006
- Kennedy, S.,**The Swimsuit**, Carlton, London, 2007

- Kennedy, S.,**The Swimsuit: A History of Twentieth-Century Fashion**,Carlton Books Limited, London, 2010
- Kidwell, C. B.,**Women's Bathing and Swimming Costume In The United States**, United States National Museum Bulletin 250, 1968
- Kidwell, C. B.,**Women's Bathing and Swimming Costume in the United States**, United States National Museum Bulletin 250, 1968
- Komşuoğlu, Ş.,**Resim II: Moda Resmi ve Giyim Tarihi**, Ankara: MEGSB, 1986
- Kürkçüoğlu, F.,**Bikini Mayo Nasıl Yaşlandı?**, Popüler Tarih Dergisi, 2006,71, s. 85
- Leen, N.,**Summer Beach Styles**, Life Dergisi, 28(20), 1950, s. 138-144
- Lehnert, G.,**A History of Fashion**, Könnemann, Germany, 2000
- Marmaralı, A., Kretzschmar, S. D., Özdil, N., Oğlakcıoğlu, N. G., **Giysilerde Isıl Konforu Etkileyen Parametreler**, Tekstil ve Konfeksiyon, (4), 2006
- Martin, R. and Koda, H.,**Splash! A history Of Swimwear**, Rizzoli, New York, 1990
- Martin, R.,**American Ingenuity: Sportswear, 1930s-1970s.**, Metropolitan Museum of Art Publications, New York, 1998
- Mazak, M.,**Boğaziçi ve Kayık Kültürü**, Yeditepe Yayınevi, İstanbul, 2010
- MEGEP, **Doğal Lifler**, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Tekstil Teknolojisi, Ankara, 2014
- MEGEP, **Tekstil Lifleri**, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Giyim Üretim Teknolojisi, Ankara, 2011
- MEGEP, **Yapay Lifler**, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi, Tekstil Teknolojisi, Ankara, 2018, s. 33
- Meriç, Ü.,**Sosyolojik Açıdan Moda**, XVII. Vizon Show International Moda Konuşmaları, 7 Ekim 1986 (Broşür)
- Onur, N.,**Moda Bulaşıcıdır**, Epsilon Yayınevi, İstanbul, 2004
- Öner, E.,**Tekstil Endüstrisinde Renk Ölçümü**, Marmara Üniversitesi, Yayın No: 672, İstanbul, 2001

- Özcan, Y.,**Tekstil Elyaf ve Boyama Tekniği**, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Sayı: 2557, Kimya Fakültesi, No:39, İstanbul, 1978, s. 17
- Özdemir, K.,**Cumhuriyet Döneminde Şapka Devrimi ve Tepkiler**, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, Eskişehir
- Özer, İ.,**Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Yaşam ve Moda, Truva**, İstanbul, 2009
- Özşeker, M.,**Bambu, Pamuk ve Viskon Lifinden Üretilen Kumaşların Spor Kıyafetlerinde Kullanımının Araştırılması**, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2018, Isparta
- Panati, C.,**Sıradan Şeylerin Sıra Dışı Kökleri**, Maya Kitap, İstanbul, 2009
- Probert, C.,**Swimwear in Vogue Since 1910**, Thames and Hudson Publications, 1981
- Reed, P.,**Fifty Fashion Looks that Changed the 1950s**, Conran Octopus, London, 2012
- Rouse, E.,**Understanding Fashion**, Oxford:Bip Professionel Books, 1989
- Salen, J.,**Vintage Swimwear Patterns: Historical Patterns and Techniques**, London: Batsford, 2013
- Selvi, U.,**Kentsel Gelişme Dinamikleri Çerçevesinde İstanbul'da Plaj Olgusu**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 2010
- Seventekin, N.,**Kimyasal Tekstil Muayeneleri**, Ege Üniversitesi Tekstil ve Konfeksiyon Araştırma-Uygulama Merkezi Yayını, İzmir, 2010
- Seventekin, N.,**Tekstil Mamullerinin İnsan Vücudu Isısını Düzenlemedeki Rolü**, Tekstil ve Makina Dergisi, 2(11), 1988, s. 246-250
- Stackpole, P.,**Modern Living**, Life Dergisi,9(1), 1940, s. 54-56
- Stéphane, J.,**L'officiel De La Couture Et De La Mode De Paris Dergisi**, 339/340, 1950, s.49-56
- Suhandan, Ö.,**''Eski Dönemin Antik Takıları''**, Antik Dekor Dergisi, Antika Dekorasyon ve Sanat Dergisi, Antik A.Ş. Yayınları, İstanbul, Sayı. 62, 1996, s. 133

- Şahin, K.,**Deniz Hamamları**, Vakıflar Dergisi, S. 23, Ankara, 1994, s.245
- Taylor, M. A.,**Technology of Textile Properties an Introdcction**, Prof. Dr. Ali Demir, Melih Günay (Çev), Forbes Publications, London, 1999, 4
- Thompson, S. B.,**The Bathing Suit: A Visual History: (1890-1930)**, 2014
- Tortora, P. G. and Eubank, K.,**Survey of Historic Costume**,America: Fairchild, 2010
- Tutel, E.,**Mayonun 135 Yıllık Gelişmesi ve Deniz Banyoları**, Hayat Tarih Mecmuası, s. 7, 1965, s.s. 66-71, s. 71
- Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, **Moda**, TDK Yayınları, Ankara, 2005, s.1404
- Türkoğlu, K.,Türkoğlu, M. E., Kaya, E., **Gözlük Kullanıcılarının Sorunları, Beklentileri ve Çözüm Önerileri**, Süleyman Demirel Üniversitesi, Vizyoner Dergisi, C.4, S.8, 2013, s. 64-65
- Ucar, N., Beskisiz, E., Demir, A., **Design of a Novel Filament With Vapor Absorption Capacity Without Creating Any Feeling of Wetness**, Textile Research Journal, 79(17), 2009
- Vassilliev, A.,**Avrupa Modasının Üç Yüzyılı**,Sakıp Sabancı Müzesi Sergi Kataloğu, İstanbul, 2004
- Walford, J.,**The Seductive Shoe**, Thames&Hudson Ltd. Londra, 2007
- Wells, D.,**1940's Style Guide: a Complete Illustrated Guide to 1940s Fashion**, Create Space Independent Publishing Platform, 2011
- Williams, M. T.,**Washing “the Great Unwashed”**, Public Baths in Urban America,1840–1920, The Ohio State University Press, Columbus, 1991
- Wong, A. S. W.,**Prediction of Clothing Sensory Comfort Using Neural Networks and Fuzzy Logic**, Doktora Tezi, İnstitute of Textiles and Clothing, The Hong Kong Polytecnic University, Hong Kong, 2002
- Worsley, H.,**Decades of Fashion**, Konemann UK Ltd, 2004
- Yapp, N.,**Fotoğraflarla 20. Yüzyılın Sosyal Tarihi**, 10. Cilt, Literatür Yayıncılık, Könnemann, Germany, 2005

Yegül, E.,**Üsküdar Hamamları ve İcadiye Dağ Hamamı: Çevresel, Yapısal, İşlevsel Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, 2008

Zengingönül, N.,**Giyimde Moda Akımları ve Öncü Tasarımlar Ders Notları**, Ankara, Tarihsiz

İTERNET KAYNAKLARI

- Akşam Gazetesi, **“Resimlerle Olaylar”**,8 Temmuz 1952,<https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/19847> (Erişim tarihi:17.07.2020)
- Akyüz, Ş., Vogue, **Tatil Bavulunda Neler Var?**, <https://vogue.com.tr/trend/tatil-bavulunda-neler-var/19> (Erişim tarihi:21.07.2020)
- Altıntaş, E., Vogue, **Nasıl Giyilir: Lokasyona Göre Balayı Stilleri**, <https://vogue.com.tr/trend/nasil-giyilir-lokasyona-gore-balayi-stilleri/6> (Erişim tarihi:26.07.2020)
- Altıntaş, E., Vogue, **Plaj Stilinize Kademe Atlatacak 10 Parça**, <https://vogue.com.tr/trend/plaj-stilimize-kademe-atlatacak-10-parca/7> (Erişim tarihi:04.01.2020)
- Altıntaş, E., Vogue, **Şimdi Al: Sezonun En İyi 15 Plaj Çantası**, <https://vogue.com.tr/trend/simdi-al-sezonun-en-iyi-15-plaj-cantasi/2> (Erişim tarihi:04.01.2020)
- Altıntaş, E., Vogue, **Trend Alarmı: XXL Hasır Şapkalar**, <https://vogue.com.tr/trend/trend-alarmi-xxl-hasir-sapkalar/7> (Erişim tarihi:04.01.2020)
- Aytekin, B.,**Fiziksel Egzersiz Yapan On Genç Kadın**, <https://baytekinbalkan.com/blog/detay/fiziksel-egzersiz-yapan-on-genc-kadin> (Erişim tarihi:17.05.2020)
- Bender, C.,**İstanbul’da Deniz Sefası: Deniz Hamamından Plaja Nostalji**, <https://vesaire.org/istanbulda-deniz-sefasi-deniz-hamamindan-plaja-nostalji/> (Erişim tarihi:14.07.2019)
- Dayıcioğlu, D., Vogue, **Plajda Nostalji: Yüksek Beller vs. Düşük Omuzlar**, <https://vogue.com.tr/trend/plajda-nostalji-yuksekk-beller-vs-dusuk-omuzlar> (Erişim tarihi:04.01.2020)

<http://www.geocities.ws/bclaggett22/1-egyptian.html> (Erişim tarihi:09.10.2019)

<https://www.themaggar.com/plaj-modasi-tarihi/> (Erişim tarihi:15.05.2020)

İlkan, Z. S., Vogue, **Büyük Buluşma**, <https://vogue.com.tr/trend/buyuk-bulusma> (Erişim tarihi:04.01.2020)

İlkan, Z. S., Vogue, **İki Bilinmeyenli Denklem: Mayo & Sandalet**, <https://vogue.com.tr/trend/iki-bilinmeyenli-denkle-m-mayo-sandalet/3> (Erişim tarihi:04.01.2020)

İlkan, Z. S., Vogue, **Plajdan Kaçan Mayolar**, <https://vogue.com.tr/trend/plajdan-kacan-mayolar> (Erişim tarihi:22.07.2020)

İlkan, Z. S., Vogue, **2017 Yaz Plaj Trendleri**, <https://vogue.com.tr/trend/2017-yaz-plaj-trendleri#p=2> (Erişim tarihi:13.04.2020)

<https://vogue.com.tr/trend/2017-yaz-plaj-trendleri#p=7> (Erişim tarihi:13.04.2020)

<https://vogue.com.tr/trend/2017-yaz-plaj-trendleri#p=8> (Erişim tarihi:04.01.2020)

Karatoprak, Y., Vogue, **Bu Yaz Sahip Olmanız Gereken 8 Parça**, <https://vogue.com.tr/trend/bu-yaz-sahip-olmaniz-gereken-8-parca/2> (Erişim tarihi:04.01.2020)

<https://vogue.com.tr/trend/bu-yaz-sahip-olmaniz-gereken-8-parca/3> (Erişim tarihi:04.01.2020)

Karatoprak, Y., Vogue, **Kabile Kutlaması: Sıcak Yazın Etnik Parçaları**, <https://vogue.com.tr/trend/kabile-kutlamasi-sicak-yazin-etnik-parcalari/4> (Erişim tarihi:26.07.2020)

<https://vogue.com.tr/trend/kabile-kutlamasi-sicak-yazin-etnik-parcalari/7> (Erişim tarihi:26.07.2020)

Kaya, Ö., **İstanbul'un Deniz Hamamları**, Z Dergisi, <https://www.zdergisi.istanbul/makale/istanbulun-deniz-hamamlari-125> (Erişim tarihi:08.05.2020)

Kellerman, A., **Library of Congress**, 1919
<https://www.loc.gov/item/ggb2004003569/#about-this-item>

(Erişim tarihi:18.04.2019)

Mount Vernon Collections, **Bathing gown**, 2016
<https://emuseum.mountvernon.org/objects/1499/bathing-gown;jsessionid=98641E8A0FF9AB713A419179F6D33005>

(Erişim tarihi:22.07.2020)

Plaj Modasının 80 Yıllık Evrimini Gösteren 20 Kumlu Fotoğraf,

<https://listelist.com/plaj-modasi/> (Erişim tarihi:02.05.2019)

Rufus Porter Museum, **“Rufus Porter Inventions”**, 2014
<http://www.rufusportermuseum.org/#!/rufus-porter-inventions/c14uq>

(Erişim tarihi:09.05.2018)

Saul, S. E., **Life Resever**, United States Patent and Trademark Office
<http://pdfpiw.uspto.gov/.piw?Docid=105730&idkey=NONE&homeurl=http%3A%252F%252Fpatft.uspto.gov%252Fnethtml%252FPPTO%252Fpatimg.htm>
(Erişim tarihi:24.09.2019)

TDK, **Türk Dil Kurumu Sözlükleri**, sozluk.gov.tr (Erişim tarihi:02.10.19)

